

Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri ile Kendini Sabotaj Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Öğr. Gör. Merve Çelik

Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri ile Kendini Sabotaj Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Öğr. Gör. Merve Çelik

Published by

Özgür Yayın-Dağıtım Co. Ltd.

Certificate Number: 45503

📍 15 Temmuz Mah. 148136. Sk. No: 9 Şehitkamil/Gaziantep

☎ +90.850 260 09 97

📞 +90.532 289 82 15

🌐 www.ozguryayinlari.com

✉ info@ozguryayinlari.com

Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri ile Kendini Sabotaj Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Öğr. Gör. Merve Çelik

Language: Turkish

Publication Date: 2024

Cover design by Mehmet Çakır

Cover design and image licensed under CC BY-NC 4.0

Print and digital versions typeset by Çizgi Medya Co. Ltd.

ISBN (PDF): 978-975-447-385-8

DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub522>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>
This license allows for copying any part of the work for personal use, not commercial use, providing author attribution is clearly stated.

Suggested citation:

Çelik, M. (2024). *Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri ile Kendini Sabotaj Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub522>. License: CC-BY-NC 4.0

Bu kitap Merve Çelik'in, "Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri İle Kendini Sabotaj Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı lisansüstü tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

The full text of this book has been peer-reviewed to ensure high academic standards. For full review policies, see <https://www.ozguryayinlari.com>

CANIM AİLEME...

Teşekkür

“Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri İle Kendini Sabotaj Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezimi, büyük bir çabanın sonucu ve yakın çevremden aldığı olağanüstü destek sayesinde tamamladım. Bu süreç boyunca bana destek veren herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Bu sürecin en başından en sonuna kadar desteğini üstümden eksik etmeyen ve akademik gelişimime fayda sunan çok kıymetli hocam, danışmanım, ağabeyim Doç. Dr. Mehmet KANAK’a teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde yardımını esirgemeyen tüm öğretim üyelerine, özellikle Doç. Dr. Mustafa ERSOY’a ve araştırmama katılan öğrencilere teşekkür ederim.

Tez savunma jürimde yer alan; Doç. Dr. Ahmet ERDEM’e ve Prof. Dr. Soner DOĞAN’a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca bana desteğini esirgemeyen canım aileme teşekkür ederim. Sevgili annem Saliha ÇELİK, babam Muammer ÇELİK’e, ablalarım Özde Eren ve Özge Ebru’ya minnettirim. Son olarak tüm sevimlilikleriyle yaşam sevincime ortak olan ciğer pirem yeğenlerim; Muhammed Kerim, Elif, Betül, Emin ve Beyza’ya da teşekkür ederim.

Mekanın Cennet olsun anneçğim.....

Merve ÇELİK

Bingöl, 2024

İçindekiler

Teşekkür	v
Kısaltmalar	ix
1 Giriş	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amaç ve Önemi	5
Araştırmanın Problem Cümlesi	6
Araştırmanın Alt Problem Cümleleri	6
Varsayımlar	7
Sınırlılıklar	7
Araştırmanın Kavram Tanımları	8
2 Kuramsal Bilgiler ve İlgili Araştırmalar	9
Kuramsal Bilgi	9
İlgili Araştırmalar	39
3 Yöntem	51
Araştırmanın Yöntemi	51
4 Bulgular ve Yorum	61
Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri ve Kendini Sabotaj Düzeyleri Nedir?	61
Verilerin Normallik Sınamasına İlişkin Bulgular	62
Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Düzeylerine İlişkin Bulgular	62
Üniversite Öğrencilerinin Kendini Sabotaj Düzeylerine İlişkin Bulgular	67
Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Düzeyi İle Kendini Sabotaj Düzeyi Arasındaki İlişki	72

5	Sonuç, Tartışma ve Öneriler	75
	Sonuç ve Tartışma	75
	Öneriler	83
	Kaynakça	85
	Ekler	97

Kısaltmalar

NKE: Narsistik Kişilik Envanteri

NPI: Narcissistic Personality Inventory

KSÖ: Kendini Sabotaj Ölçeği

AKEÖ: Akademik Kendini Engelleme Ölçeği

DBF: Demografik Bilgi Formu

ÖNÖ: Örgütsel Narsizm Ölçeği

NÖ: Narsizm Ölçeği

DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders/Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı

APA: Amerikan Psikoloji Birliği

MYO: Meslek Yüksekokulu

İİBF: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

BESYO: Beden Eğitimi ve Spor Meslek Yüksekokulu

Giriş

Bu bölümde araştırmada ele alınan; problem durumu, araştırmanın önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar ve araştırmanın kavram tanımları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Her insan birbirinden farklıdır. Aslan ve Sağlam Arı'ya (2018) göre, insanları birbirinden farklı kılan unsurlardan biri de kişiliktir. Kişilik, bireyi diğer insanlardan ayıran, bireyin kendine has, nispeten tutarlı ve yapılaşmış özellikleri bütünüdür (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Kişilik, bireyler daha anne karnında iken gelişmeye başlamakta ve özellikle yaşamın ilk yıllarında bir kalıba oturmaktadır. Bireylerin kişiliğini etkileyen sayısız değişken mevcuttur. Bu değişkenler farklı zamanlarda, farklı oranlarda bireylere etki ederek onların kişiliğinin şekillenmesini sağlamaktadır. Zaman zaman kişilik gelişimi sürecinde çeşitli sorunlar da ortaya çıkabilmekte ve ortaya çıkan bu sorunlar bireyin normalden sapmasına ve kişilik gelişiminin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Taymur ve Türkçapar'a (2012) göre kişilik bozukluğu, kalıcılık ve süreklilik gösterecek biçimde psikolojik özelliklerin beklenen normların dışına çıkmasıdır. Kişiliğin bireyin tüm yaşamını etkileyeceği göz önünde bulundurulduğunda kişilik gelişiminde yaşanan sapmaların özellikle bireylerin eğitim yaşamını olumsuz etkileyeceğini söylemek mümkündür. Bireylerin kişilik gelişiminde karşılaşılabilecekleri sapmalardan biri de narsizmdir.

Narsisizm konusu ruh sağlığı alanında çalışan kişiler tarafından çokça ele alınan bir konudur. Pek çok makalenin yanında lisansüstü ve doktora uzmanlık tezinde de çalışılmıştır. Buna ek olarak; bugünkü toplumda

narsisizm fazlaca dillendirilen bir kavram haline gelmiş ve halkın dilindeki favori sözcüklerden biri olmuştur. Twenge ve Campbell (2015, s. 355) bu durumu şöyle ifade etmektedir, “Narsisizmin yayılması, fast-food zincirlerinin yayılmasından daha kolay. Ne bina inşa etmeniz, ne yemek pişirmeniz ne de eleman almanız gerekiyor”. Bu kavram Jean Twenge ile Keith Campbell gibi bazı araştırmacılar ve yazarlar tarafından hızla yayılan bir hastalık, veba ve bir pandemi olarak nitelendirilmiştir.

Narsisizm çok önceleri psikiyatri literatüründe bir sapıklık olarak ele alınmış ve ilk olarak İngiliz cinsel bilimci Havelock Ellis tarafından sapıkça bir davranışı anlatmak amacıyla kullanılmıştır. Daha sonra Paul Näcke, Ellis’in makalesini 1899’ da Almanca özet halini yorumlarıyla birlikte yayınlamıştır. Narsisizm kelimesi ilk olarak bu çalışmada Almanca olarak narcissismus şeklinde geçer. Bu nedenle Näcke’nin narsisizm terimini icat eden kişi olduğu düşünülmektedir (Özen, 2016). Näcke’a (1899) göre, Havelock Ellis narsisizmi cinsel sapıklık olarak değerlendirmiş, oto-erotizmle bağlantısını kurmuştur ve bu durum daha çok kadınlarda görüldüğünü ifade etmiştir. Ancak narsisizmle ilgili anlayışın günümüze doğru bu bakış açısından daha farklı bir yöne kaydığı görülmektedir.

Narsisizm teriminin mitolojik bir kökeni de vardır. Behary (2017, s. 31) narsisizm teriminin mitolojik kaynağını şöyle ifade eder, “ ‘Narsizm’ terimi Yunan mitolojisinde; güzel bir peri kızı olan Echo’nun aşkına karşılık vermediği için cezalandırılarak kendisinin bir dağ gölündeki yansımına karşı sonsuz bir aşka tutulmakla lanetlenen Narkissos karakterinin anlatıldığı efsaneden gelmektedir.” Narkissos sudaki yansımına aşık olmuştur ve ona özlem duyar, dokunmak ister ama dokunamaz. En sonunda ölüp gider ve onun öldüğü o yerde güzel bir çiçek, nergis çiçeği ortaya çıkar. Demirci ve Ekşi’ye (2017) göre, bir rivayette Narcissos sudaki yansımına ulaşmaya çalışırken suya düşüp boğulmuştur. Suyu düştüğü yerde ise onun adı ile anılan nergis çiçeği açmıştır.

Genellikle bir bireyin narsistik özellikler gösterdiğini anlamak kolaydır. Narsisizm bir psikoloji terimidir. Ancak psikoloji konusunda bilgisi olmayan bir insan bile narsist bir bireyi kolayca tanıyabilir. Bunun nedeni narsist bireyde; kibir, kendini beğenmişlik, büyülenmecilik, kendine övgü, kişisel efsane ve mağdurun hep kendisi olması gibi durumlar hemen göze çarpmaktadır (Twenge ve Campbell, 2015). Narsisizmin bu boyutu sayılan özellikleri göstermesi yönüyle hemen farkedilebilirken narsisizmin farkedilmesi daha zor olan boyutları da bulunmaktadır.

Araştırmacılar narsisizmin türlerine ilişkin pek çok sınıflama yapmıştır. Bunlar arasında en çok kullanılanı; normal narsisizm ve patolojik narsisizmdir.

Karaaziz ve Erdem Atak'a (2013) göre, patolojik narsisizmde en ayırıcı özellik bireyin dışsal yorum ve geri bildirimlere son derece açık ve bunlara muhtaç olmasıdır. Bu durum normal narsisizm ve patolojik narsisizmi de birbirinden ayırmaktadır.

Narsisizm eğilimi olan ya da narsistik kişilik bozukluğu tanısı alan bireylerde belirtilerle mücadele yoğun psikoterapi gerektirmektedir. Yine de narsisizm eğilimi olan bireylerde bu durumun erken farkedilmesi, gerekli müdahalelerin daha erken yapılmasına olanak sağlamaktadır. Bireyin kişiliğinde meydana gelen bu sapma, psikolojik danışma yardımı ile bireyin topluma uyumlu olarak yaşayabileceği bir şekilde dönüştürülebilmektedir.

Narsisizm gibi kendini sabotaj kavramı da bireylerin kişiliği üzerinde ciddi etkilere sahiptir. Üzbe ve Bacanlı'ya (2015, s. 34) göre, "Birey, başarısızlık durumunun yaratacağı olumsuz koşullar ve benlik yıkıcı oluşumlarla başa çıkabilmek adına farklı stratejilere başvurmaktadır". Bu stratejilerden biri de kendini sabotajdır. Kendini sabotaj kavramı literatürde karşımıza kendini engelleme olarak da çıkmaktadır. Zafer'e (2016) göre, yurt içindeki akademik çalışmalarda kendini sabotaj kavramı, kendini engelleme olarak da ele alınmaktadır. Bu çalışmada ise her iki kullanıma da yer verilmiştir.

Kendini sabotaj kavramı pek çok kuram ve yaklaşımın izlerini taşımaktadır. Abacı ve Akın'a göre (2011); kendini sabotaj kavramı; yüklenme teorileri arasında yer alan Heider'in Naif Psikolojisi'nin (1958) yanında, Jones ve Davis'in Uyuşan Çıkarımlar Teorisi (1975), Kelley'in Küp Modeli (1967), Schavter'in İki Faktörlü Duygu Kuramı (1962), Bem'in Kendilik Algısı Kuramı (1972) ve Weiner'in Başarma Motivasyonu Kuramı'ndan (1972) da temeller barındırmaktadır. Tüm bunlar açısından bakıldığında; kendini sabotaj kavramı yeni bir kavram olarak değerlendirilse bile taşıdığı temeller bakımından oldukça köklü bir altyapıya sahiptir.

Berglas ve Jones (1978), kendini sabotajı şöyle tanımlamıştır; bu strateji başarısızlığa mazeret bulma fırsatını sağlayan ya da başarıyı kabul etmeye, içselleştirmeye olanak sağlayan bir eylem ya da performansın seçimidir. Akın, Abacı ve Akın'a göre (2011), kendini sabotaj çelişkili bir yapı ortaya koyar ve bu yapı bir yönüyle bireyin benlik saygısını koruyup kendini izleyen, değerlendiren bireyin algılarını yönetmesini sağlar. Bir yandan da performansı olumsuz etkiler. Kendini sabotaj durumunda zekice ortaya konulan bazı eylemler mevcuttur. bu eylemler öyle ortaya konur ki bunu gözlemleyenler bu eylemin başarısızlık bahanesi olarak ortaya konulduğunu fark etmezler. Bu nedenle birey, kendini sabotajın farkedilip işlevini kaybetmemesi için çok dikkatli davranmaktadır.

Kendini sabote etme davranışının, özellikle bireyin başkaları tarafından izlendiği durumlarda artması gibi bir durum söz konusudur (Özçetin ve Hiçdurmaz, 2016). Birey özellikle diğer insanların arasındayken yetersizlik hissine karşı kendi kendini koruma stratejisi olarak kendini engellemeye başvurur (Kolditz ve Arkin, 1982). Bazı insanlar için öz saygılarını korumak öncelikli hedefleri arasındadır. Ayrıca bu bireyler, öz saygıyı başarı ve yetenekle de ilişkili görürler ve başarısız olduklarında bunun yetersizlik olarak algılanacağını düşünüp insanların düşüncelerini şekillendirmeye yönelik bazı stratejiler geliştirirler. Bu stratejiler kendini sabotaj olarak ifade edilmektedir (Büyükgöze ve Gün, 2015). Kendini sabotaj da bireylerde farklı şekillerde tezahür edebilmektedir.

Leary ve Shepperd' a (1986) göre iki tür kendini engelleme vardır. İlki performansa yönelik olarak gerçek engeller koymayı içerir. Bir işteki başarı daha zor hale gelir ve dengesizlik artar. İlaç ve alkol kullanımı gibi durumları barındırır. Diğer türü ise sözel olanıdır. Performans, kontrolün dışındaki faktörler tarafından engellenmiştir. Sözel kendini engelleme stratejisinde birey sözel olarak engelleri dile getirmektedir. Abacı ve Akın'a (2011) göre, davranışsal kendini sabotaj; sözel olana göre daha fazla olumsuzluğa yol açmakla birlikte daha belirgindir. Üzbe'nin (2013) Solomon' dan aktardığı şekliyle, birey hangi kendini engelleme stratejisini seçeceğini kâr-zarar hesabı sonucunda belirlemektedir. Pek çok araştırmada kendini sabotajın davranış ve mazeret sunma biçimleri incelenmiş ve ortaya konulmuştur (Akın, Abacı ve Akın, 2011). Her iki kendini engelleme stratejisinin de olumlu ve olumsuz yanlarından bahsetmek mümkündür.

Zuckerman, Kieffer ve Knee'ye (1998) göre, kendini sabotaj var olan problemin çözümünü değil; problemin kısa süre için yatıştırılmasını içermektedir. Bu açıdan kendini sabotajın uzun süre kullanılması daha olumsuz durumlara yol açabilmektedir. Kendini sabotajın olumlu yönlerini ortaya çıkaran araştırmalar olmasına rağmen bu bulgular kendini sabotajın olumsuz yönünü vurgulayan çalışmaların yanında sönük kalmaktadır (Akın, Abacı ve Akın, 2011). Özçetin ve Hiçdurmaz'a (2016) göre, kendini sabote etme stratejileri uzun süreçte bireyi olumsuz etkilemektedir. Kendini sabotaj stratejileri, bireye benliğini korumasında yardım ediyor gibi görünse de zamanla kronikleşip ciddi problemlere ve psikolojik sağlığın bozulmasına neden olmaktadır (Akın, 2013). Kendini engelleyen bireyler başarısızlığa karşı duyarsızlaşırlar bu da kendini engellemenin en olumsuz yanlarından biridir ve bireyler bunun sonucunda daha fazla kendini engeller (Urdu ve Midgley, 2001). Birey kendinden beklenen performansın öncesinde davranışsal ya da sözel bahaneler bulur. Böylelikle; olası olumsuzluğu dışsallaştırmaya çalışır. Bireyin bunu yapmasının pek çok nedeni vardır ama

en önemli neden olumsuzluk karşısında kendini sabotaja başvurup böylelikle özsaygısını bilinçsizce korumaya çalışmasıdır.

Kendini sabotaj konusunun Türkiye’de yapılan çalışmalarda ele alınması oldukça yenidir. Akın (2012) tarafından Kendini Sabotaj Ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması yapılmıştır. Bu ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmasının ardından, kendini sabotaja ilişkin yazılan tez ve makalelerin sayısı da artmaya başlamıştır.

Twenge ve Campbell’a (2015, s. 74) göre, “Narsistler kazanmayı severler ama çoğu ortamda kazanmak konusunda o kadar iyi değildirlir” demektedir. Burada bireyin benliğini, kişiliği korumak için zaman zaman başvurduğu bir strateji olan kendini sabotaj kavramı ortaya çıkmaktadır ve narsisizmin özellikleri düşünüldüğünde şu sorular ortaya çıkmaktadır. Narsistik eğilimi fazla olan bireyler kendini sabotaja başvuruyor mu ya da narsistik eğilimi fazla olan bireyler kendini sabotaja daha çok başvuruyor olabilirler mi? Bu sorular ışığında yapılan çalışmada narsisizm düzeyleri ve kendini sabotaj düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı ele alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Araştırmanın amacı; farklı alanlarda yapılan araştırmalara konu olan narsisizmin üniversite öğrencilerindeki düzeyini ve eğilimini belirlenmektir. Narsisizmin, son yıllarda ülkemizde özellikle eğitim bilimleri ve daha özelde de rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında yeni çalışılmaya başlanmış olan kendini sabotaj ile ilişkisini ortaya koymaktır. Ayrıca narsisizmin ve kendini sabotajın bazı demografik değişkenlerle olan ilişkisini ele almaktır.

Türkiye’de narsizmle ilgili yapılan araştırmalarda genellikle; Örgütsel Narsizm Ölçeği (Hamedoğlu ve Potas, 2012), Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği (Akın, Şahin ve Gülşen, 2015), Narsistik Kişilik Envanteri-16 (Atay, 2009/ yeniden uyarlama Güngör ve Selçuk, 2015), Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği (Şengül, Ünal, Akça, Canbolat, Denizci ve Baştuğ, 2015), Beş Faktör Narsisizm Envanteri (Ekşi, 2016), Patolojik Narsizm Ölçeği (Büyükgüngör, 2016), Narsizm Ölçeği (Gürsu ve Apaydın, 2016) ve Narsistik Hayranlık ve Rekabet Ölçeği (Demirci ve Ekşi, 2017) gibi ölçekler kullanılmaktadır. Bu çalışmada ise Türkçe’ye Güngör ve Selçuk (2015) tarafından uyarlanmış olan, Narsistik Kişilik Envanteri-16 (Ek-IV) kullanılarak üniversite öğrencilerinde narsisizmin boyutları incelenecek ve Akın tarafından 2012 yılında Türkçe’ye uyarlanıp geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılan KSÖ (Ek-V) kullanılarak kendini sabotajla olan ilişkisi incelenecektir. Narsistik kişilik özellikleri ile kendini sabote etme davranışı arasındaki ilişkiye anksiyete duyarlılığı, sosyal destek ve akademik başarı değişkenleri de dahil edilerek daha önce

bir makalede (Kalyon, Dadandı ve Yazıcı, 2016) incelenmiş olsa da tek başına narsisizm ve kendini sabotaj arasındaki ilişkiye dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yurtdışında ise 2006 yılında Rhodewalt, Tragakis ve Finnerty'nin yazmış olduğu “Narcissism and Self-Handicaping: Linking Self-Aggrandizement to Behavior” adlı makalede narsisizmin kendini sabotaj ile olan ilişkisi incelenmiştir. Narsisizm ve kendini sabotaj arasındaki ilişkiyi ele alan çok fazla çalışma olmadığı görülmüştür. Yapılan bu araştırma ile narsisizm ve kendini sabotaj ilişkisinin ele alınması açısından eksik olan literatüre katkı sağlanacağı, ayrıca bu çalışmanın narsisizm ile kendini sabotaj konularının ilişkilendirilmesi ve incelenmesi açısından değerli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi

Bu çalışma doğrultusunda oluşturulan problem cümlesi; “Bir grup üniversite öğrencisinin narsisizm düzeyleri ile kendini sabotaj düzeyleri arasındaki ilişki nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

1.4. Araştırmanın Alt Problem Cümleleri

“Üniversite öğrencilerinin narsisizm düzeyleri ve kendini sabotaj düzeyleri arasındaki ilişki nedir?” problem cümlesine dayalı olarak oluşturulan alt problem cümleleri şunlardır:

Alt Problem 1: Üniversite öğrencilerinin narsisizm ve kendini sabotaj düzeyleri nedir?

Alt Problem 2: Narsisizm düzeyi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 3: Narsisizm düzeyi yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 4: Narsisizm düzeyi öğrenim görülen fakülteye göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 5: Narsisizm düzeyi sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 6: Narsisizm düzeyi kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 7: Narsisizm düzeyi kişinin kaçınıcı sıradaki çocuk olduğuna göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 8: Narsisizm düzeyi yaşamın büyük bölümünü geçirilen yere göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 9: Narsisizm düzeyi ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 10: Kendini sabotaj düzeyi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 11: Kendini sabotaj düzeyi yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 12: Kendini sabotaj düzeyi öğrenim görülen fakülteye göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 13: Kendini sabotaj düzeyi sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 14: Kendini sabotaj düzeyi kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 15: Kendini sabotaj düzeyi kişinin kaçınıcı sıradaki çocuk olduğuna göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 16: Kendini sabotaj düzeyi yaşamın büyük bölümünü geçirilen yere göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 17: Kendini sabotaj düzeyi ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem 18: Narsisizm düzeyi ile kendini sabotaj düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5. Varsayımlar

- Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin kullanılan veri toplama araçları NKE ve KSÖ'yi doğru ve samimi bir şekilde cevaplandırdıkları varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

- Bu araştırma, 2018-2019 akademik yılında İç Anadolu bölgesindeki orta büyüklükteki bir ilin üniversitesinde öğrenim gören ve araştırmaya katılan öğrencilerle sınırlıdır.
- Ulaşılan sonuçlar; katılımcıların ölçme araçlarına verdiği yanıtlar ve NKE ve KSÖ'den elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Narsisizm ile kendini sabotaj arasındaki ilişki incelenirken diğer kişilik özelliklerinin ölçülmemiş olması ve psikopatolojiye ilişkin bir değerlendirme yapılmaması da araştırmanın sınırlılıklarından biridir.

1.7. Araştırmanın Kavram Tanımları

Narsisizm: Paul Nücke tarafından 1899'da yapılan tanımlamaya göre narsisizm; kişinin kendi bedenine genellikle cinsel bir nesnenin bedenine davranıldığı gibi davranması, yani kendi bedenine tam bir tatmin elde edene kadar bakıp, onu okşayan, seven bir insanın tutumu ile yaklaşmasıdır.

Kendini Sabotaj/Kendini Engelleme: Berglas ve Jones (1978), kendini sabotajı şöyle tanımlamıştır; bu strateji başarısızlığa mazeret bulma fırsatını sağlayan ya da başarıyı kabul etmeye, içselleştirmeye olanak sağlayan bir eylem ya da performansın seçimidir.

Kuramsal Bilgiler ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde; araştırmaya konu olan narsisizm ve kendini sabotaj değişkenleri ile ilgili kuramsal temelleri ele alınmıştır. Bu noktada narsisizm, narsistik büyüklük, narsistik kişilik bozukluğu, atıflar ve kendini sabotaja ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Devamında ise bu konularla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Türkiye’de ve yurt dışında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Narsisizmin; literatürdeki hem narsizm hem de narsisizm şeklinde kullanımı dikkate alınarak bu çalışmada her iki kullanıma da yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Bilgi

2.1.1. “Narsisizm” Kişilik Gelişiminde Bir Sapma

2.1.1.1. *Narsisizm Teriminin Ortaya Çıkışı ve Mitolojik Kökeni*

Kökenini Yunan mitolojisinden alan ve sudaki aksini görüp kendisine tutulan, günlerini yansımaları izleyerek geçiren ve kendini bu doğrultuda mahveden, öldüğünün ardından da bir nergise dönüşen Narkissos’u anlatan bir terim olarak narsisizmi, psikoloji literatürüne 1898 yılında Havelock Ellis kazandırmıştır (Bolelli, 2018). Özen’in (2016) ifade ettiği görüşe göre de, Paul Nücke; Ellis’in makalesini 1899’ da Almanca özet halini yorumlarıyla birlikte yayınlamıştır. Narsisizm kelimesi ilk olarak bu çalışmada Almanca olarak narcissus şeklinde geçer. Bu nedenle Nücke’nin narsizm terimini icat eden kişi olduğu düşünülmektedir.

Freud’a (1914/2017) göre, narsisizm terimi 1899 yılında Paul Nücke tarafından tanımlanmış ve oto-erotizmle bağlantılı bir cinsel sapkınlık

olarak görülmüştür. Paul Nücke'ün tanımlamaya göre narsisizm; kişinin kendi bedenine genellikle cinsel bir nesnenin bedenine davranıldığı gibi davranması, yani kendi bedenine tam bir tatmin elde edene kadar bakıp, onu okşayan, seven bir insanın tutumu ile yaklaşmasıdır.

Raskin ve Terry'a (1988) göre, Freud'un 1914 yılında kuramını oluştururken ve bu konuda yaptığı klinik çalışmalarda narsizmi temele aldığı düşünülmektedir. Psikanalitik literatürde narsizm önemli bir yer tutar ve bu kavram ilk olarak Freud'un "Cinsellik Teorisi Üzerine Çalışmalar" adlı makalesi ile kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavramın psikanalizdeki yeri; bu kavramla ilgili yapılan çalışmaların ilki olan, Freud'un "Narsisizm Üzerine Bir Giriş" adlı çalışmasına dayanır (Rapie, 2005). Timuroğlu'na (2005) göre, Freud 1910 yılında ilk kez "Cinsellik Üzerine Üç Makale" adlı eserinde narsizm terimini kullanmıştır ve 1914 yılında "Narsisizm Üzerine: Bir Giriş" yazısını yayınlamıştır ve narsizmi cinsel gelişimin bir dönemi olarak ele almıştır. Kızıltan'a (2000) göre, Freud narsizmi psikanalitik bir kavram haline getirmiş olsa da bu kavramı tam olarak netleştirmemiştir. Kavramın daha net biçimde ortaya konulması Freud'u izleyen psikanalistlerce yapılmıştır. Bu bakımdan psikanalizin narsisizm kavramının gelişimindeki yeri ve önemi oldukça büyüktür.

Narsisizm psikanalizin keşiflerinden biridir. Kişinin bedenini cinsel bir nesne olarak görüp ona bu yönde davranması olarak ifade bulması nedeniyle en başta bir sapkınlık olarak görülen narsizm, 1908'den sonra bu yönünü yitirmiş ve gelişimin normal evrelerinden biri olarak görülmeye başlamıştır. Narsisizmin normal bir yönü olmakla birlikte patolojik yönü de mevcuttur (Chapaux-Morelli ve Couderc, 2017). Tarihsel süreç içerisinde narsizme ilişkin farklı bakış açıları olmakla birlikte bu kavramın köklerini Yunan mitolojisinden aldığı söylenebilir.

Narsisizm teriminin mitolojik kaynağına bakmak gerekirse; narsisizm Narcissus efsanesinden kaynağını alır ve bu efsane Ovidius'un miti ile popülerlik kazanmıştır. Eşsiz güzelliğe sahip Cephissus çok güzel sevmeye layık bir çocuk dünyaya getirir ve adını Narcissus koyar. Daha sonra Cephissus oğlunun uzun yaşayıp yaşayamayacağını öğrenmek için kahin Teiresias'a gider. Kahin, Narcissus'un kendini tanımazsa uzun yaşayabileceği yorumunu yapar. Narcissus çok güzeldir. Hem genç erkeklerde hem de genç kadınlarda bir arzu uyandırır fakat Narcissus'un güzelliği aynı zamanda bir gururu da gizlemektedir ki bu da onu arzulayan kişilerin ona ulaşmasını engellemektedir. Narcissus'un küçümsediği biri bir gün bir yakarıta bulunur ve Narcissus'un da sevmesini ve sevgi nesnesine asla ulaşamamasını diler. Rhamnus Tanrıçası bu yakarışı kabul eder. Bunun üzerine Narcissus bir gün susuzluğunu

gidermek için geldiği bir gölün kenarında kendi görüntüsünü görür ve buna vurulur. Suyun içinde bir karşılığı olmayan kendine ulaşamayacağı bir nesneye vurulur. Kendisini sever ve arzular. Hem aşık hem de sevilen nesne haline gelmiştir. İmkansız aşkı onu bitirir ve Narcissus bu haliyle ölüp gider, bedeni suya karışır. Narcissus'un bedeninin suya karıştığı yerde beyaz taç yapraklı bir çiçek çıkar (Chapaux- Morelli ve Couderc, 2017). Narsisizm teriminin mitolojik kaynağını şöyle ifade edilmektedir, “ ‘Narsisizm’ terimi Yunan mitolojisinden; güzel bir peri kızı olan Echo'nun aşkına karşılık vermediği için cezalandırılarak kendisinin bir dağ gölündeki yansımaya karşı sonsuz bir aşka tutulmakla lanetlenen Narkissos karakterinin anlatıldığı efsaneden gelmektedir.” (Behary, 2017, s. 17). Narkissos sudaki yansımaya aşık olmuştur ve ona özlem duyar, dokunmak ister ama dokunamaz. En sonunda ölüp gider ve onun öldüğü o yerde güzel bir çiçek, nergis çiçeği ortaya çıkar. Marcuse'a (1962) göre, Narcissus'ta eros ve thanatosun uzlaşma çalışmaları görülmektedir. Narcissus, erosun etkisinde kalarak sudaki aksine aşık olur ve bu imkansız aşk, erosun thanatosa dönüşmesine neden olur. Korucu'ya göre bu durum narsizmden farksızdır çünkü eros ve thanatos arasındaki sınırlar neredeyse ortadan kalkmıştır ve ilksel temelli haz arayışı mevcuttur. (akt. Korucu, 2012).

2.1.1.2. Narsisizm Nedir?

Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğünde narsisizm terimi “özseverlik” tanımı ile karşılık bulmaktadır. Yine aynı sözlükte özseverlik terminin açıklamasına bakıldığında “Kişinin kendi bedensel ve ruhsal benliğine karşı duyduğu hayranlık ve bağlılık, narsistlik” olarak ifade bulmaktadır (TDK, 2019). Gülmez'e (2009) göre narsisizm kelimesinin kökeni, Yunanca'ya dayanmaktadır ve ‘narke’ kelimesinden türemiştir. Bu sözcük duyarsızlık anlamında kullanılmaktadır (akt. Akın, Şahin ve Gülşen, 2015). Narsizim konusu ruh sağlığı alanında çalışan kişiler tarafından çokça ele alınan bir konudur. Lasch, içinde bulunduğumuz zamanı “narsisizm kültürü” olarak ifade etmiştir (1979). Bu kavram halk tarafından bile, fazlaca kullanılır hale gelmiştir.

Narsizmle ilgili literatür incelendiğinde karşımıza; öz, kişilik, benlik, kendilik ve kimlik gibi kavramların çıktığı görülmektedir. Kendilik, kişilik ve kimlik gibi kavramlar aynı kategoride bulunan ancak farklı anlamlara sahip kavramlardır (Ertürk ve Eray, 2016). Tüm bu kavramlar, narsizmi daha iyi anlamak konusunda araştırmacılara yol göstermektedir.

Pargament'e (1997) göre, bireyin kendine ilişkin algılarının toplamı öz kavramı ile ifade edilmektedir. Narsizm kişilik kavramı ile doğrudan

ilişkilidir ve narsizmin özelliklerinin bir bireyde bulunması o kişide narsistik kişilik eğilimi olduğunun göstergelerinden biridir (akt. Gürsu ve Apaydın, 2016). Cihangiroğlu Teke, Uzuntarla ve Uğrak'a göre, "Kişilik; doğuştan gelen biyolojik özellikler ile sonradan öğrenilen ve benimsenen davranış şekillerinin etkileşiminden oluşan bir bütündür." (2015, s.2). Kişiliğin gelişiminde kalıtım, çevre, aile vb. birçok unsur etkili olmaktadır (Erkuş ve Tabak, 2009). Kişilik, bireyi diğer insanlardan ayıran, bireyin kendine has nispeten tutarlı ve yapılaşmış özellikleri bütünüdür (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Bolat, Ülker ve Demir'e göre kişilik, "Kendimizi, başka insanları ve olayları algılama ve yorumlama biçimimizde; duygusal tepkilerimizde; diğer insanlarla ilişkilerimizde; ihtiyaç, istek ve dürtülerimizi doyurma biçimlerinde bizi başkalarından ayırt ettiren özelliklerimizin tümüdür" (2016, s. 484).

Bireyin kişiliğinden kaynaklanan özellikleri, kim olduğuna dair sorduğu sorunun yanıtı benlikle ilgilidir. Rosenberg'e göre kişiliğimiz ve var olan tüm özelliklerimizle ilgili farkındalığımız benlik kavramını oluşturmaktadır (Ertürk ve Eray, 2016). Odağ'a göre, kendilik; zaman ve mekandan ayrılmış bir şekilde kendi içinde tutarlı sınırları olan bir ruhsal yapıdır. Daha doğrusu bireyde bulunan örgütlü ruhsal yapıların bütünlüğe ulaşmış hali kendiliktir (Ozan, Kırkpınar, Aydın, Fidan ve Oral, 2008). Ertürk ve Eray (2016) kimlik kavramından ise şu şekilde bahseder; kimlik, diğer insanlarla ilişkilerimizi daha kolay hale getiren ve kişiliğin toplumsal boyuta yansımaları ifade eden bir kavramdır. Tüm bu kavramlar narsisizm üzerinde etkisini gösteren kavramlardır.

Zaman zaman kişilik gelişimi sırasında çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Ortaya çıkan bu sorunlar bireyin normalden sapmasına ve kişilik gelişiminin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Taymur ve Türkçapar'a göre kişilik bozukluğu, kalıcılık ve süreklilik gösterecek biçimde psikolojik özelliklerin beklenen normların dışına çıkmasıdır (2012). Kişiliğin bireyin tüm yaşamını etkileyeceği göz önünde bulundurulduğunda kişilik gelişiminde yaşanan sapmaların özellikle bireylerin eğitim yaşamını olumsuz etkileyeceğini söylemek mümkündür. Akın'a göre, "Gelişim dönemleri dikkate alındığında insan, çocukluktan başlayarak, ergenlik, yetişkinlik ve yaşamın ilerleyen dönemlerinde kendi benlik yapısını oluşturmaya, ona iyi, güzel yanlar yüklemeye, kendi yeterliliklerinin farkına varmaya ve bir şekilde sağlam bir benlik yapısı oluşturmaya çalışmaktadır." (2013, s. 1). Bireylerin kişilik gelişimi ve benlik yapısı oluştururken karşılaştıkları sapmalardan biri de narsisizmdir. Narsizm yukarıda bahsi geçen kişilik, kimlik, kendilik ve benlik kavramları ile doğrudan ilişkilidir.

Lash (1979), narsisizmi şu şekilde ifade etmektedir; narsisizm sahte kendiliğin kendine olan hayranlığı, aşkı ve tapınıştır. Bunun kökenine inildiğinde kişinin kendine olan sevgisinden ziyade nefretinin yattığı görülmektedir. APA'nın online psikoloji sözlüğü incelendiğinde (American Psychiatric Association Dictionary of Psychology, 2018) narsisizm terimi ilk olarak aşırı kendini sevme ya da bencillik şeklinde tanımlanmış, ikinci olarak ise psikanalitik kuramda kişinin egosu ya da bedeninin cinsel bir nesne olarak alınması ya da libidoya odaklanması, kendi kendine olan benzerliği temelinde ilişkisel amaçları için başka birini araması olarak ifade edilmiştir.

Timuroğlu (2005)'na göre; narsizimle ilgili olarak en önemli katkıları yapan isimler Kohut ve Kernberg'dir. Campbell ve Miller'a (2011) göre, Kernberg ve Kohut'un narsisizm hakkındaki yazıları, narsisizmin klinik olarak tanınmasını artırmıştır. Yazdıkları makaleler, narsizmin doğası, kavramsallaştırılması gerektiğine dair verdikleri bilgiler dünya çapında büyük ilgi uyandırmıştır. Büyükgüngör'e (2016) göre, 1911'de Otto Rank kadın hastalarından yola çıkarak narsisizm üzerine bir makale kaleme alır ve bu makalede narsizmi öz hayranlık ve kibirle ilişkilendirir. Bu görüşler daha sonra Kohut'un çalışmaları ile geliştirilmiş ve narsizmin bir savunma mekanizması gibi kullanıldığından bahsedilmiştir.

Narsisizm, günümüzde daha çok karanlık üçlü olarak adlandırılan yapının bir parçası olarak ele alınmaktadır. Karanlık üçlüyü oluşturan; narsisizm, makyavelizm ve psikopatik kişilik bir arada değerlendirilerek insan kişiliğinin karanlık yönleri üzerinde durulmaktadır (Eraslan Çapan, Satıcı, Yılmaz ve Kayış, 2015). Narsisizm kavramı klinik ve sosyal psikoloji kavramları ile benzerlik göstermektedir. Klinik psikolojide narsisizm daha çok taksonomik olarak değerlendirilirken sosyal psikolojide narsisistik bireyin öyküsü, yaşadıkları baz alınmaktadır (Foster ve Campbell ,2007). Günümüzde yapılan araştırmalar da bu doğrultuda gerçekleştirilmektedir.

2.1.1.3. Narsizmin Temelleri

Psikanalitik bakış açısı artık bilinçdışı, içgüdüler ve arzular gibi kavramlarla ilgilenmemekte, tüm bunları bünyesinde barındıran kişilik örgütlenmelerinin yapısına odaklanmaktadır (Kızıltan, 2000). Bu kişilik örgütlenmelerinden biri de narsisizmdir. Narsisizm psikanalitik bakıştan da temeller barındırmaktadır.

Lasch'a (1979) göre, narsizm kişinin kendini sevmesinden ziyade saldırgan dürtüler karşısında ortaya çıkmış bir savunma mekanizmasıdır. Sosyal ilişkiler içerisinde redde uğrayan birey, kendine yönelir ve sahip olduğu sevgi de nefrete döner. İd, süperego ile çatışır ve isteklerini bastırmak durumunda

kalır. İd'in istekleri ise farklı bir kılıfa bürünür ve yüceltme (sublimasyon) savunma mekanizması ile doyuma ulaşmaya çalışır (akt. Gürsu ve Apaydın 2016). Bu bakımdan narsisizmin psikanalitik temellerinden bahsetmek mümkündür. Kızıltan ise (2000) şöyle ifade etmektedir: Freud'a göre ruhsal ızdırıp id ve süperegonun çatışmasından kaynağını alıyordu. Bu çatışmanın en belirgin hali ödipal dönemde anne-baba ve çocuk arasında yaşanan ilişkide kendini göstermekteydi. Çocuk bu dönemde, karşı cinsten olan ebeveynine cinsel istek içeren bir arzu duyar ancak hemcins ebeveyninden korktuğu için hem de cezalandırılmak istemediği için cinsel arzu nesnesini değiştirir ve hem cins ebeveyni ile özdeşleşir. Böylece sağlıklı bir ruhsal yapı oluşur. Ancak bu çatışma sağlıklı bir biçimde çözüme kavuşmazsa nevrotik belirtiler ortaya çıkar. Freud'un narsizmle ilgili yaptığı çalışmalar da bu nevrotik bireylerin yaşam öykülerini içermektedir.

Narsistik duygular üzerinde anne-baba tutumları da etkili olmaktadır (Kartopu, 2013). Narsistik kişilik bozukluğu olan anne-babaların çocuklarına büyüklük duygularını aşılama durumu söz konusudur. Dolayısıyla bu anne-babaların çocukları riskli gruptadır (Timuroğlu, 2005). Mahler'e göre, yaşamın ilk yıllarında sağlıklı bir gelişim olması adına bebek ve ona bakım veren kişi arasında bağın oluşmaması, ihtiyaçlarının görmezden gelinmesi bebekte hayal kırıklığına yol açmakta ve olumsuz duyguların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla bu durum narsizmin oluşması açısından da oldukça önemlidir (Bolat, Ülker ve Demir, 2016). Otoriter ebeveynlik tutumunun kişilerde duygusal yoksunluk şemasının gelişmesine neden olması ve ilerleyen süreçlerde bu şemanın aşırı derecede ödünlenmesi sonucu öze dönük büyüklükçi örüntünün gelişiyor olması muhtemeldir (Eldoğan ve Tunçel, 2017). Yanlış ebeveynlik tarzı benimseyen ailelerin çocukları, kendilerini ebeveynine kabul ettirmek adına kendi istek, arzu, fantezi ve rahatsızlık duygularından vazgeçmekte ve gerçek olmayan bir kendilik geliştirmektedirler. Bunun sonucu ise çocuğun bir boşluk, kendine ilişkin hiçlik duygusu ile karşı karşıya kalmasıdır ki çocuk bundan kurtulabilmek adına ilerleyen süreçte aşırı derecede abartılmış bir benliğin arkasına sığınır (Selvi, 2018).

Young, Klosko ve Weishaar'a (2003) göre, şema kuramı patolojik narsizmi; haklılık, kusurluluk ve duygusal yoksunluk şemalarının varlığı ile açıklamaktadır ve her birey bu olumsuz şemalarla baş edebilmek adına farklı yöntemler kullanmaktadır (akt. Eldoğan, 2016). Bireyin gelişim sürecinin başında bazı temel ihtiyaçlarının karşılanmaması bireyde duygusal bir boşluğun oluşmasına neden olur. Birey ilerde kendini değerli hissetmek adına bu boşluğu bir şekilde doldurmaya çalışacaktır. Bu ihtiyacın karşılanması ise tek bir kişi ile sınırlı değildir. Narsistik birey karşılaştığı herkesten kendi içsel

boşluğunu dolduracak duygu ve duyumları talep etmektedir ve bunun için çabalamaktadır. Bunun dışsal yansıması kibir, bencillik, büyüklük şeklinde kendini göstermektedir (Kocakula ve Altunoğlu, 2017). Bu açıklamalardan hareketle; çok kapsamlı bir kavram olan narsisizmi farklı yaklaşımlar doğrultusunda açıklamak mümkündür.

2.1.1.4. DSM'de Narsizizm

Narsisizme olan yoğun ilgi sonucunda Amerikan Psikoloji Birliği bu kavramı tanısal sınıflandırmasına eklemiştir. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabın III'ün revize edilmiş halinde narsisistik kişilik bozukluğunun ölçütleri şunlardır: Grondiyoz şeklinde büyüklük duyguları, kişisel özelliklerin aşırı olumlu ve iyi olduğu düşüncesi, gösterişçilik, ilgi yoksunluğu ve başarısızlık karşısında tahammül gösterememe, sorumluluk altına girmeden imtiyaz bekleme, kişilerarası ilişkilerde olumsuzluk ve empati yapamamadır (Kızıltan, 2000). DSM'nin diğer versiyonlarında narsistik kişilik bozukluğu buna benzer ölçütlerle ortaya koyulmuştur.

Eldoğan'a (2016) ve Atay'a (2009) göre, patolojik narsizm ilk kez DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders/Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı) III'te (1980) Eksen II bozuklukları arasında yer almıştır. DSM III'ün revize halinde bahsedilen belirtiler; Kernberg'in görkemli benlik anlayışını destekler niteliktedir (Atay, 2009). Cooper ve Michels'a göre, NKE oluşturulurken DSM-III'te (1980) yer alan narsizm ölçütleri kullanılmıştır. Ancak zamanla bu ölçütlerin narsizmi karşılamayan yönleri olduğu görülmüştür (Kızıltan, 2000). APA'nın yayınlamış olduğu DSM-IV'ün 1994 baskısında narsizmin temel unsurları belirtilmiştir ve bunlar; beğenilme isteği, özel olduğunu düşünme, üstünlük duygusu, empati yoksunluğu, sömürücü davranışlar şeklindedir. Narsist bireyler diğer insanların kendileriyle ilgili düşüncelerinin sürekli takipçisi olmakta ve bu nedenle de sürekli geri bildirim talep etmektedirler (Bolelli, 2018). DSM V'in (2013) eksen yapısındaki değişiklikler sonucu kırılğan narsisizmden pek bahsedilmediği patolojik narsisizm üzerinde fazlaca durulduğu görülmüştür. DSM-5'te (2014), özseverlik olarak adlandırılan narsistik kişilik bozukluğunun erken ergenlikte değişik şekillerde ortaya çıktığı ve büyükleme, beğenilme arzusu, empati yapamama şeklinde görüldüğü dile getirilmiştir. Ayrıca narsizme ilişkin verilen dokuz maddenin en az beşinin bulunması durumunda belirlenmektedir. Bu dokuz madde şunlardır:

- Büyükleme (örn. Başarılarını ve yeteneklerini abartır; gösterdiği başarılarla oaransız bir biçimde, üstün biri olarak görülme beklentisi içindedir).

- Sınırsız başarı, güç, zeka, güzellik ya da yüce bir sevgi düşlemleriyle uğraşır durur.
- “Özel” ve eşi, benzeri bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da üstün diğer kişilerce (ya da kurumlarca) anlaşılabiliveğine ve ancak onlarla ilişki kurması gerektiğine inanır.
- Çok beğenilmek ister.
- Hak ettiği duygusu içindedir (özellikle kayırılacak bir tedavi göreceğine ya da her ne istiyorsa yapılacağına ilişkin anlamsız beklentiler içinde olma).
- Kendi çıkarı için başkalarını kullanır (kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarından yararlanır).
- Eşduyum yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinimlerini anlamak istemez.
- Sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.
- Başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar ya da tutumlar sergiler (DSM-5, s. 333-334).

2.1.1.5. Narsisizmin Türleri

Narsisizm tek boyutlu bir yapı olarak görülmekten ziyade orta derecede birbiriyle ilişkili dört faktörden oluşmaktadır. Bunlar; liderlik, kendine hayranlık, üstünlük ve sömürücülüktür (Emmons, 1987). Raskin ve Terry (1988) ise narsisizmin yedi alt boyutu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu boyutlar; otorite, teşhircilik, sömürücülük, hak iddia etme, kendine yetme, üstünlük ve kendini beğenme boyutlarıdır. “Narsistik bireylerde her bir boyutun gelişmişlik derecesi farklılık gösterir. Bunun sonucunda sosyal yaşamda veya iş dünyasında, farklı kişilik özelliklerine sahip gibi görünen, aslında narsistik kişilik özelliklerini sergileyen kişilerle karşılaşmak olasıdır.” (Atay, 2010, s. 33). Çalışmalarda her bir alt boyutu kendi başına ele almakta yarar vardır. Narsisizmin boyutlarının yanında farklı türleri de mevcuttur.

Nesne ilişkileri bağlamında birincil ve ikincil narsizmden bahsedilebilir. Birincil narsizm, henüz nesnesinden ayrılmamış beden için söz konusu iken ikincil narsizm nesne için söz konusudur. İkincil narsizm, temellerini Oedipus kompleksi ve kastrasyon korkusundan almaktadır. Bunların dayattığı sınırlar nedeniyle doyum nesneden tekrar benliğe döner. İkincil narsizmin bu yönden birincil narsizmden farkı; birincil narsizmde sınırların doğal olarak bedenin kendisinden kaynaklanmasıdır (Soysal, 2009). Freud’un narsizme

dair en önemli bulgusu birincil ve ikincil narsizmdir. Birincil narsizm yaşamın başlangıcında her bireyde bulunur ve çocuğun gelişim süreci için büyük önem arz eder. Çocuğun başakalarını sevebilmesinin koşulu öncelikle kendisini sevebilmesidir. Çeşitli nedenlerden dolayı libido dış dünyadan çekilerek benliğe döner ve ortaya ikincil narsizm çıkar (Timuroğlu, 2005). Narsizmin her insanda görülen boyutu olan birincil narsisizm, Bakırcıoğlu (2012) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: Psikanalize göre bir çocuğun libidosu dışardaki nesnelere yerine kendi bedenine döner ve doyum kendi bedeni üzerinde aranmaya başlar. Burada bahsedilen narsizm bir özseverlik biçimidir. Bu durum, çocuğun bütün ihtiyaçlarının karşılanması, çocuğun her şeyi yapabileceğine dair inancı ve yaşadığı kaygılardan kaynaklanmaktadır. Çocukta normal olarak görülen bu durum yetişkinlikte de devam ederse kişinin ilişkilerini olumsuz etkiler.

Narsizm, literatür incelendiğinde tehlikesiz ve patolojik narsizm olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada belirtilen patolojik narsizm DSM'de belirtilen narsistik kişilik bozukluğunu ifade etmektedir (Tazegül ve Güven, 2015). Narsisizmin açık ve gizli olarak iki boyutu vardır. Narsisizmin bu iki türü farklı meta-bilişsel süreçleri içermektedir. Açık narsisizm; saldırgan, iddialı ve benmerkezci özellikler gösterilmesine neden olurken gizli narsisizmde endişeli, duygusal, içine kapalı ve savunmacı özellikler görülmektedir (Given-Wilson, McIlwain ve Warburton, 2011). Rozenblatt'a (2002) göre, narsizmin iki boyutu vardır. Bunlar normal narsizm ve patolojik narsizmdir. Araştırmacılar patolojik narsisizm için de kendi içinde bir sınıflam önermişlerdir.

Narsizm çok boyutlu bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bireyin işlevselliğini bozan patolojik narsizmin çeşitli araştırmacılar tarafından büyülenmeci ve kırılğan olarak iki farklı boyutu olduğundan bahsedilmektedir (Eldoğan, 2016). Büyülenmeci narsizm, bireyin kendine diğer insanlardan oldukça farklı, üstün ve önemli görmesi, kendine hayran olması ve olandan daha başarılı, güzel, zeki görmesi ile kendini gösteren bir durumdur (Özen, 2016). Wink'e (1991) göre, kırılğan narsisizm, narsisizmin duyarlılık, içe dönüklük, savunmasızlık, kaygı ve yaşam tarzılarına karşı incinebilirlikle ilişkili boyutudur. Gabbard'a (1990) göre, narsisizm birbirine zıt görünümde iki tip olarak ortaya çıkmaktadır; ilgisiz ve aşırı duyarlı tip. İlgisiz narsistik kimseye aldırılmaz, onun için sadece kendisi önemlidir. Kibirlidir, ilgi odağı olmak ister ve kendini incitilemez görür. Aşırı duyarlı narsistik ise geri planda kalır, diğer insanların tepkilerine odaklanmıştır ve kendine karşı olan eleştirilere aşırı duyarlıdır. Kendini çok rahatsız ve incinmiş hisseder (akt. Timuroğlu, 2005). Narsistik bireyler kendilerinden gerçekçi olmayacak beklentiler isterler ancak büyülenmeci

ve kırılğan tipler bunu farklı farklı yollarla yapar. Büyüklemeçilikte; birey her şeyi kendi hakkı olarak görür ve her konuda en iyi odur. Kırılğan tipte ise başkaları tarafından değerdendirilmeye aşırı hassasiyet vardır (Eldoğan, 2016). Narsisizme ilişkin olarak narsisistik hayranlık ve rekabet kavramı söz konusudur. Bu kavram narsisizmin eylemsel ve düşmanca yönünü vugulamakla birlikte büyüklemeçi narsisizm konusunda bir açıklama ortaya koymaktadır (Leckelt ve diğerdeleri, 2017). Narsisistik kişiliğın iki farklı yönü vardır ve bunlar; aşırı duyarlı ve görkemli narsisizmdir. Bunlar arasında düşük düzeyde bir ilişki olsa da ortak bir çekirdeğın farklı görünümledir (Şengül ve diğerdeleri, 2015). Bu bakımdan aşırı duyarlı ve görkemli narsisizm arasında bir ilişki olduğu da söylenebilir.

Büyüklemeçi narsisizm ve kırılğan narsisizmi ölçmek için pek çok ölçme aracı geliştirilmiştir. Bunlardan bazıısı; Foster, McCain, Hibberts, Brunell ve Johnson (2015) tarafından geliştirilen Narsisizm Grandiyoz Ölçeğı ve Hendin ve Cheek'in (1997) geliştirdiğı Kırılğan Narsisizm Ölçeğı'dir. Bu ölçekler, patolojik narsisizmin farklı yönlerini ölçmektedir.

2.1.1.5.1. Normal Narsisizm

Narsisizm bir kişilik değışkeni olarak değerdendirildiğinde patolojik olmaktan ziyade normal bir kişilik özelliğı olarak ele alınmıştır (Atay, 2010). Freud'un ifadesine göre narsisizmin normal boyutu anne karnında kendini göstermektedir. Cenin sadece kendisinin farkındadır kendisi dışında hiçbir nesnenin farkında değildir ve dış dünya hakkında bilgi sahibi değildir (Fromm, 1994). Freud'un narsisizmle ilgili başlıca bulgusu yaşamın ilk zamanlarında her bireyde var olan ve çocuğın gelişim süreci için oldukça faydalı olan birincil narsizm ve çeşitli nedenlerle libidonun dış dünya nesnelereinden bireyin kendi benliğine çekilmesine bağılı olarak görülen ikincil narsizmdir (Timuroğlı, 2005). Freud'un birincil narsisizmden kastı normal narsisizme işaret etmektedir.

Normal narsisizmde birey; kendini fazlaca önemsemektedir ve özgüveni de oldukça yüksektir. Bu durum diğerd insanlar tarafından gelen eleştirilerin bu bireyin benlik saygısını düşürme gücünü en aza indirmektedir. Birey diğerd insanların kendine yönelik yaptığđ görüşlere, ortaya sürdüğđ fikirlere odaklanır ve bunlarla beslenir (Akhtar, 1989). Normal narsisizmde birey kendini çok fazla değerdere vermektedir ancak başkalarından kendisi ile ilgili gelen dönütler onu çok derinden etkilememektedir (Rozenblatt, 2002). Bu yönleri açısından normal narsisizm, olumlu özellikler barındırmaktadır.

Kernberg'e (1985) göre, gösterdikleri özellikler bakımından patolojik narsisizm ve normal narsisizm birbirinden oldukça farklıdır. Normal

narsisizmde kişinin istekleri ihtiyaçları ile tutarlıdır ancak patolojik narsisizmde aşırı derecede ve tatmin edilemeyen talepler söz konusudur (akt. Karaaziz ve Erdem Atak, 2013). Normal narsisizm, bir noktaya kadar bireyin verimini ve yaratıcılığını artırmaktadır bu nedenle kabul edilebilir özellikler taşımaktadır. Ancak dozu artıp patolojik boyuta döndüğü andan itibaren yıkıcı ve yıpratıcı sonuçları beraberinde getirmektedir (Cihangiroğlu ve diğerleri, 2015). Buradan da anlaşılacağı üzere; normal narsisizm istedik olmakla birlikte, normal narsisizmin patolojik narsisizme dönüşmesi ciddi bir sorun olarak görülmektedir.

2.1.1.5.2. Patolojik Narsisizm

Patolojik narsizmde en ayırıcı özellik bireyin dışsal yorum ve geribildirimlere son derece açık ve bunlara muhtaç olmasıdır. Bu durum normal narsizm ve patolojik narsizmi de birbirinden ayırmaktadır (Karaaziz ve Erdem Atak, 2013). Narsisizmin patolojik hali narsistik kişilik bozukluğunu ortaya çıkarmaktadır. Narsistik kişilik bozukluğunda (NKB), bireyin kendine karşı aşırı şişirilmiş beğenisi ve aynı oranda diğer insanlara karşı umursamazlık, küçümseme, empati eksikliği ile kendini gösteren bir kişilik örüntüsü söz konusudur. Bu durum bireyin mesleki ve sosyal hayatında sorunlar yaşamasına neden olmakta ve bu da bireyi olumsuz etkilemektedir (Doğan, Uğurlu ve Canat, 2007). Kohut'a (1977) göre narsisizm, kişilik bozukluğu şeklinde tanımlandığında narsistik kişilik bozukluğu adını almaktadır ve bireyin kendi önemini abartıp diğerlerinden de bunu beklediği ve empati yapmakta yetersizliği ile ifade bulan bir kişilik yapısıdır (akt. Karaaziz ve Erdem Atak, 2013). Bu bakımdan patolojik narsisizm narsistik kişilik bozukluğu olarak da ifade bulmaktadır.

Literatür incelendiğinde patolojik narsizmin de bazı alt boyutları içerdiği görülmektedir. Büyüklenme ve kırılma narsizm altboyutlarına ilişkin sınıflamalardan biridir (Ekşi, 2016). Görkemli boyut; teşhircilik, saldırganlık, girişkenlik, baskınlık ve kendini kabul etmeyle alakalı görülmüştür. Hassas boyutu ise psikolojik stres, sosyallığın az oluşu ve kendini kabulün azalması ile ilişkili görülmüştür (Dickinson ve Pincus, 2003). Ayrıca; hassas narsisizmle ilgili olarak çekingen kişilik bozukluğu veya sınır kişilik bozukluğu (borderline) şeklinde yanlış teşhisler konulabilmektedir (Dickinson ve Pincus, 2003). Bu bakımdan narsistik kişilik bozukluğunun doğru şekilde tanımlanması da büyük önem arz etmektedir.

2.1.1.6. Narsist Bireyin Özellikleri

“Narsist hem çekici hem de korkutucudur. Karşıdan bakıldığında bugünün Sir Lancelot'u izlenimi verebilir, aklınıza gelebilecek her türlü afili cazibeyle

dolu ve günümüzün parlak zirhıyla, iyi bir mevki ve baş döndürücü bir servetle bezenmiş olabilir. Dikkatli olun! Bu şövalye bir illüzyon ustasıdır.” (Behary, 2017, s. 27). Her insanın kusuru vardır ancak narsist birey için bu kusur söz konusu bile edilemez. O yüzden herkes kendisine saygı göstermelidir. Bu olmadığı ya da isteklerini yaptıramadığı takdirde kafası karışır ve gözünde o insanların tüm değerini yok sayar hale gelir (Yavuz, 2007). Narsist, insanların duyguları olduğu gerçeğini görmez ve onlara her istediğini yapmaları gereken bir nesne gözüyle bakar. Bu davranışları nedeniyle de üzüntü duymaz.

Narsist bireyler kişilerarası ilişkilerinde hep kendi yararları doğrultusunda hareket etmekte ve kendilerini hatasız olarak görmektedirler. Romantik ilişkilerde de bu durum geçerlidir. Narsist bireyler karşı cinsten kişilerle yakınlık kurma ve empati yapma konusunda başarısızdırlar (Erdem, 2013). Narsistler başkalarına empati duymayan bencil bireylerdir. Başkalarına, yalnızca çıkar için yardım ederler. Kendilerini diğer insanlardan üstün görür ve sürekli böyle düşünüp hayal ederler. Buna bağlı olarak araç kullanırken de yolun tamamen kendilerine ait olduğunu düşünebilir ve diğer sürücülere saygı duymayıp agresif sürüşe başvurabilirler (Bushman, Steffen, Kerwin, Whitlock ve Weisenberger, 2018). Bu da narsist bireyin özellikler arasında gösterilebilir.

Narsist bireylerde dış görünüşünü aşırı derecede beğenme ve sürekli bundan bahsetme durumu söz konusudur (Tazegül ve Güven, 2015). Narsistik bireylerde narsistik hayranlık biçiminde iddialı davranış örüntüleri görülmektedir ve narsistik hayranlık üç katmanı barındırır. Bunlar; benzersiz çaba, görkemli fanteziler ve çekiciliktir (Back, Küfner, Dufner, Gerlach ve Rauthmann, 2013). Narsistik bireyler kendilerini güçlü hissetmek, başka birine bağlı hissetmek, aynada güçlerini görebilmek için diğer insanlara ihtiyaç duyarlar (Campbell ve Miller, 2011). Narsistik bireyler dili diğer insanları anlamak ve iletişim kurmaktan ziyade kendi benlikleri için bencilce kullanırlar (Akhtar ve Anderson, 1982). Demiralp’in (2017) yaptığı araştırmanın temelinde, sevgi vermeyi bilmeyen daima sevgiyi diğerlerinden talep eden insanların, eleştirel düşünemeyeceği ve ötekileştirme düşüncelerine sahip olabileceği ve böylelikle bu kişilerde narsistik kişilik özelliklerinin olabileceği fikri yatmaktadır. Horney’a (1939) göre, narsisizm kendini sevme değil yabancılaşma ile ilgilidir. Narsist birey, kendini ve başkalarını sevme yeteneğini kaybeder (akt. Demirci ve Ekşi, 2017). Bu bakımdan narsist bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerinde sorun yaşamaları söz konusu olmakla birlikte kendi içsel dünyalarında da bazı sorunlar yaşamaları söz konusu olabilmektedir.

Narsist bir bireyin kendini değerli hissetmesinin tek yolu en iyinin kendisi olduğunu ortaya koymak ve insanların bu doğrultuda hayranlıklarını kazanmaktır. Bu nedenle narsist bireyler performans başarısızlığından kaçmakta, bu konuda ellerinden geleni yapmaktadırlar. Başarısız olduklarında da bunun tesadüf olduğunu vurgularlar (Wallace ve Baumeister, 2002). Çünkü Anlı, Akın, Şar ve Eker'in (2015) de ifade ettiği gibi, insanoğlu her zaman başarısızlıktan kaçıp başarılı olmayı hedeflemiş ve bu uğurda çaba harcamıştır.

Narsist bireyler; başkaları tarafından mağlup edilir, eleştirilir ya da küçük görülürlerse çok fazla kızgınlık, öfke ve öç alma gibi duygular yaşarlar (Yavuz, 2007). Narsistik bireyler oldukça ketumdur. Başta mesafeli durur, narsistik süreçteki adımlarını, eylemlerini engellemeyecek kişilerle karşılaşınca da yelkenlerini suya indirip duygusal ihtiyaçlarını giderme yoluna gider (Kocakula ve Altunoğlu, 2017). Narsist birey sadece adrenalin ve hayranlık oluşturma ihtiyacını karşılar (Çorak, 2018). Bu açıdan narsistik bireyler oldukça bencil bir yapı sergilemektedirler.

Narsist bir birey tüm doyum nesnelere sahip olmak ister. Bu onun sahte kendiliğidir. Dışardan farkedilmeyen değersiz yanı onun gerçek kendiliğidir. Narsist, bu iki kendiliği de bünyesinde barındırır. Kişiliği tam oluşmuş değildir. Onları yakından tanıma fırsatı bulmak kişiye onların hem kim olduğunu hem de kim olmadığını anlama fırsatı sunar. Gerçek kendilik ve sahte kendilik hiçbir zaman bir araya gelmez (Ozan ve diğerleri, 2008). Narsist bireyler yüceltilmiş benliklerini korumak adına iki farklı strateji kullanırlar. İlki kendilerini insanlara tanıtır sosyal hayran kitlesi kazanmak, ikincisi ise kendilerini savunmak ve sosyal başarısızlığın önüne geçmektir. Her iki strateji de yüceltilmiş benliği korumaya ve sürdürmeye katkı sağlar (Back ve diğerleri, 2013). Ancak kullanılan bu stratejiler kişiyi gerçek kendiliğinden uzaklaştırmaktadır.

Narsistik bireylerde görülen özellikler ve davranış kalıpları Battal'a (2016) göre, oldukça tehlikelidir. Çünkü patolojik bir hal amıştır ve hem bireyin kendisine hem de diğer insanlara zarar vermeye başlar. Dini öğretiler narsizmi ve onun beraberinde getirdiği özellikleri hoş karşılamamakta ve bu özelliklerle mücadele etmektedir. Dinlerin ahlaki yönleri ve mistik yorumlamaları bu açıdan narsizmin karakteristiğini oluşturan özellikler konusunda insanlara yol gösterici bir seçenek olarak ele alınabilir (Kartopu, 2013). Böylelikle din, narsistik bireylerin olumsuz özelliklerinin törpülenmesinde kullanılabilir.

2.1.1.7. Narsisizmin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Narsisizmi iyi ya da kötü olarak değerlendirmemek gerekir. Bunun yerine narsisizmin olumlu olumsuz sonuçlarına odaklanmakta fayda vardır (Demirci ve Ekşi, 2017). Bu bakımdan narsisizmi sonuçları açısından ele almak daha doğru olacaktır.

Literatür incelendiğinde narsisizmin bir noktaya kadar sağlıklı olduğu ve bireyin çeşitli özelliklerini olumlu yönde etkilediği, örgütsel hiyerarşide daha üst basamaklara çıkmasını kolaylaştırdığı görülmüştür. Narsist bireyler kendine dönük olarak kendilerini kişisel anlamda geliştirirler. Yapılan deneyde; rekabetin olduğu durumlarda diğer bireyler de narsist bireyler de kendini geliştirmeye büyük önem vermiştir. Ancak rekabetin olmadığı durumlarda narsist bireyler kendilerini üst düzeyde geliştirme çabasına devam etmişlerdir (Campbell, Reeder, Sedikides ve Elliot, 2000). Narsistik bireyler yapıcı yönlerini kullandıkları vakit, kural ve normlara uymak yerine içinde buldukları yapıyı değiştirecek reformist bireylerdir. En iyi olma, güce sahip olma, kontrolü elinde tutma gibi özellikleri narsistik bireylerde sürekli gelişimi tetikleyici rol oynamaktadır. İç tepisel dürtüleri onları radikal kararlara yönlendirmekte ve dikkatleri üzerlerine çekip iz bırakmalarını sağlamaktadır (Kocakula ve Altunoğlu, 2017). Literatür incelendiğinde, narsistik bireyler zor işlerde diğerlerine oranla daha iyi sonuçlar almakta, statüsü daha yüksek olan işleri seçmektedirler (Bolelli, 2018). Narsistik bireylerin doğru alanda, doğru şekilde istihdamı bu açıdan oldukça önemlidir.

Narsisizmin yaratıcılığı etkileyen bir yönü de mevcuttur. Cihangiroğlu ve diğerlerine (2015) göre, narsizmin yaratıcılıkla ilgili olan kısmı olumlu sonuçlara yol açtığı için tolere edilebilir ancak doz arttıkça bu olumlu etkiler ortadan kalkmakta ve yıkıcı-yıpratıcı sonuçlar kendini göstermektedir. Lasch'a (2006) göre, narsistik bireylerin pek çoğunda yaratıcılık da görülmektedir. İnsan yaşamını sürdürebileceği enerjinin bir kısmını narsisizmden alır ancak bu aynı zamanda tehlikelidir. Çünkü ortaya çıkan narsizm nesnesinin kaynağı olan narsizmin sürekli denetlenmesi gerekmektedir (akt. Cihangiroğlu ve diğerleri, 2015). Aksi takdirde bu süreçten hem narsistik biriy hem de çevresindekiler zarar görebilir.

Narsisizmin oldukça parlak bir tarafı da olduğu görülmektedir. Bu yön; kendine güven, cazibe, kişilerarası başarı gibi yönleri barındırmaktadır. Ancak narsisizmin karanlık bir yönü de vardır ve bu yön; saldırganlık ve sosyal çatışmayı barındırır (Back ve diğerleri, 2013). Narsisizmin kimi olumsuz özellikleri de mevcuttur. Demiralp'e (2017) göre, günümüz toplumunda narsisizmle bağlantılı olarak; bireycilik aşırı derecede abartılmış ve egoistlik ortaya çıkmış bu doğrultuda sağlıklı ve huzurlu bir yaşam sürdürme olasılığı

ortadan kalkmıştır. Rekebet nedeniyle paylaşım duygusunun ortadan kalkması ve hırs sahibi bir zihin arasında bir bağlantı söz konusudur.

Narsistik bireyler için esneklik sağlanabilse bile tamamen kişiliklerini değiştirmek çok zordur. Esneklik barındıran şirket ve organizasyonlar, narsizm konusunda daha fazla duyarlılık göstermekte ve narsist bireylerin taşıdığı bazı özelliklerden daha fazla yararlanmak adına çeşitli stratejiler planlayabilmektedir (Timuroğlu, 2005). Bu şekilde narsistik bireylerin özellikleri iş ortamında daha işlevsel olarak değerlendirilebilmektedir.

Büyüklenmeci narsistlerin aşırı derecede yükselmiş özsaygıları, onların mutluluğunu artırmak konusunda işlev görebilirken; kırılğan narsistik özellik gösteren bireylerde algılanan düşük düzeydeki özsaygı, mutluluk düzeyinin azalması yönünde bir işlev gösterebilmektedir (Eldoğan, 2016). Büyüklenmeci özellikler gösteren narsistik bireyler, kendilerinin her zaman en iyisi olduklarına olan inancı ve aşırı derecedeki özsaygıları nedeniyle olumsuz durumlarla karşılaştıklarında bunu dışşallaştırma ve dışsal atıf yapma eğiliminde olmaktadır (Campbell, Reeder ve Sedikides, 2000). Bu narsisizmin kendini sabotajla nasıl bir ilişki içinde olduğuna dair bize bilgi vermektedir.

Narsist bireylerin diğer insanları değersiz görmesi ve küçümsemesi onları toplumdaki uzaklaştırıp yalnızlığa itebilir, bunun yanında toplumun bu bireyleri dışlamasına da neden olabilir (Özel, 2013). Narsistik bireyler sürekli kendilerini geliştirme çabası içine girip benlik saygılarını şişirip kısa vadede yarar sağlasalar bile sosyal destek açısından, özellikle de duygusal yönden ağır bir bedel ödeyebilirler (Campbell, Reeder, Sedikides ve Elliot, 2000). Narsistik bireylerin taşıdığı bazı özellikler uzun vadede insan ilişkilerinde ciddi sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır.

Narsistik bireyler dış çevreye karşı gerçek olmayan bir imaj, bir ideal benlik oluştururlar ve kendilerini bu şekilde ön plana çıkarmaya çalışırlar. Gerçek benlikleri ile ideal benlik arasındaki fark bu bireylerde duygu kontrolünü olumsuz etkilemektedir (Aktaş ve Şahin, 2018). Bu farkın çok fazla artması narsistik bireyi kendisi ile ilgili gerçeklikten de uzaklaştırmaktadır.

2.1.1.8. Narsistik Kişilik Bozukluğu

Kişilik gelişme ve olgunlaşmayı kapsayan bir süreçtir ve bu süreç bireyin doğumu ile başlar sonrasında dünyayı nasıl anlamlandırıldığı ile devam eder. Bu süreçte ortaya çıkan bazı anormallikler kişilik bozukluklarına yol açar. Bu bozukluklardan biri de narsistik kişilik bozukluğudur ve günümüzde oldukça yaygın olan ben merkezci kişilik yapısından etkilenir (Cihangiroğlu ve diğerleri, 2015). Günümüzde yaşanan psikolojik sorunlar nevroitik

çatışmalardan kaymış ve kişilik bozukluklarına/kendilikle ilgili bozukluklara dönmüştür (Anlı, Bahadır, 2007). Narsistik kişilik bozukluğu, kişinin kendisine ilişkin çok değerli, önemli ve eşsiz olduğuna ilişkin algısı, empati yapamaması ve aşırı beğenilme arzusu ile karakterize bir kişilik bozukluğudur (Ozan, ve diğerleri, 2008). Narsistik kişilik bozukluğunun nedenleri ve tedavisi ile ilgili farklı görüşler mevcuttur.

Volkan'a (1982) göre, narsistik kişilik bozukluğunun üç nedeni vardır. Bunlar; kişinin büyülenmesi, klinik görünümde yüzeyin altında kalanlar ve kişinin benlik bütünlüğünü korumak için gösterdiği çabalarıdır. Kişi büyülenmeci tutumunu sürdürebilmek adına geçiş fantezisi ve cam balkon fantezisi kullanır (akt. Timuroğlu, 2005). Kişinin bu davranış ve tutumları onda narsistik kişilik bozukluğu oluşumunu tetiklemektedir.

Narsisizm eğilimi olan ya da narsisizm tanısı alan bireylerde belirtilerle mücadele yoğun psikoterapi gerektirmektedir. Yine de narsisizm eğilimi olan bireylerde bu durumun erken farkedilmesi gerekli müdahalelerin daha erken yapılmasına olanak sağlamak ve psikolojik danışma yardımı ile bireyin kişiliğinde meydana gelen bu sapma bireyin toplumla uyumlu olarak yaşayabileceği bir şekilde dönüştürülebilmektedir.

2.1.1.9. Narsisizmin Ölçülmesi

Narsizmi ölçmek için geliştirilen ölçme araçları ikiye ayrılmaktadır. İlk gruptaki ölçme araçları doğrudan narsizmi ölçmeyen, diğer değişkenler ölçülürken narsizmin de ilave bir değişken olarak ölçüldüğü çalışmalardır. Bu ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlikleri ile ilgili fazla çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca bu ölçeklerin çoğunda narsizm, diğer değişkenler arasında geri planda kalmıştır. Mesela Millon'un 1982 yılında geliştirdiği Narsistik Kişilik Ölçeği yeterince test edilememiştir. İkinci gruptaki ölçme araçları ise; narsizm başlı başına bir değişken olarak ele alınmıştır (Kızıltan, 2000). Bu ölçme araçlarına biraz daha ayrıntılı olarak bakmak gerekirse;

Ölçek ve envanterler arasında en fazla dikkat çeken Raskin ve Hall'ın 1979'da geliştirdiği NPI olmuştur. İlk olarak 220 maddeden oluşan ölçme aracı içsel tutarlılık çalışmalarının ardından 54 maddeye indirilmiştir. Emmons (1987, 1984) ve daha sonra Raskin ve Terry'nin (1988) faktör analizi çalışmalarının ardından bazı maddeler ölçekten çıkartılmış ve 40 maddelik versiyon oluşturulmuştur. 2006 yılında ise Ames ve diğerlerinin çalışmaları ile 16 soruluk versiyon hazırlanmıştır (Atay, 2009). NPI'nin Türkçe'ye uyarlanmasının ardından Türkiye'de yapılan araştırmalarda bu ölçme aracının fazlaca kullanıldığı görülmüştür.

Genel olarak bakıldığında daha önce yapılmış olan çalışmalarda daha çok; Beş Faktör Narsizm Envanteri (Ekşi, 2016), Çocukluk Çağı Narsizm Ölçeği (Akın, Şahin ve Gülşen, 2015), Narsistik Kişilik Envanteri-16 (Atay, 2009)/yeniden uyarlama Güngör ve Selçuk, 2015), Örgütsel Narsizm Ölçeği (Hamedoğlu ve Potas, 2012), Patolojik Narsizm Ölçeği (Büyükgüngör, 2016), Narsizm Ölçeği (Gürsu ve Apaydın, 2016), Narsistik Hayranlık ve Rekabet Ölçeği (Demirci ve Ekşi, 2017) ve Aşırı Duyarlı Narsizm Ölçeği (Şengül ve diğerleri, 2015) gibi ölçekler kullanılmıştır. Bu ölçekler narsisizmi, başlı başına bir değişken olarak ölçen ölçeklerdir.

Örgütlerde de narsisizm kavramı ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu doğrultuda, örgütler içinde yer alan kişilerin narsisizm düzeylerini belirlemek amacıyla da ölçekler geliştirilmiştir. Örgütlerdeki narsisizm düzeyini ölçmek adına 2012 yılında Hamedoğlu ve Patos tarafından Türkçe'ye uyarlanan 34 maddelik ÖNÖ kullanılmaktadır (Kahveci, Gülay ve Avcı, 2018). Bu ölçek de narsisizmi farklı bir alanda ölçen ve işlevsel kullanıma hitap eden ölçeklerden biri olmuştur.

Patolojik narsisizmin alt boyutları olan; büyülenmeci narsisizm ve kırılğan narsisizmi ölçmek için pek çok ölçme aracı geliştirilmiştir. Bunlardan bazıları; Foster, McCain, Hibberts, Brunell ve Johnson (2015) tarafından geliştirilen Narsisizm Grandiyoz Ölçeği ve Hendin ve Cheek' in (1997) geliştirdiği Kırılğan Narsisizm Ölçeği'dir. Foster ve diğerleri'ne (2015) göre, NGS'nin; otorite, kendi kendine yetme, kibir, üstünlük, teşhircilik, hak kazandırma ve sömürücülük şeklinde 7 alt boyutu olduğu daha önce ortaya konulmuştur. Yapılan çalışma ile her bir boyuta beşer madde tanımlanmıştır ve araştırma sonucunda iki maddenin ölçekten çıkartılmasına karar verilmiştir. Ölçek maddeleri narsisizmin hem büyüklük hem de kırılğan boyutunu ölçmektedir ancak ölçeğin kırılğan boyutuna ilişkin daha fazla araştırma yapılmalıdır. NGS ile ilgili olarak 2016 yılında Crowe, Carter, Campbell ve Miller'ın yaptığı çalışmada, çeşitli analizler sonucunda orijinal formdaki maddeler arasında en ayırt edici olan maddeler seçilmiş ve ölçeğin 13 ve 6 maddelik daha kısa versiyonları oluşturulmuştur.

Hendin ve Cheek (1997), araştırmalarında Murray'ın NÖ ve NKE arasında ilişkiyi baz alıp Aşırı Duyarlı Narsizm Ölçeğini geliştirmişlerdir. NKE'nin kırılğan narsisizmle ilgili yeterli bilgi vermediğini belirten Şengül ve diğerleri (2015), kırılğan narsizm konusunda daha fazla bilgi almak adına 10 maddelik Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeğini kullanmak gerektiğini vurgulamıştır.

2.1.2. Kendini Sabotaj

2.1.2.1. Kendini Sabotaj Nedir?

Bireysel farklılıklar kişiliği oluşturan temel yapılara işaret etmektedir. Erkuş ve Kişilik hem davranışlarımızı etkilemekte hem de bireysel farklılıkları oluşturmaktadır. Farklı kişilik özelliklerine sahip insanlar farklı güdülere sahiptir. Buna bağlı olarak insanların beklenti ve ihtiyaçları da değişebilmektedir (Tabak, 2009). İnsanlar, tüm bunlara bağlı olarak bir olayı kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz olarak değerlendirebilmektedir. İnsanların yaşadıkları olayları olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmeleri onların gelecekteki olayları da benzer şekilde değerlendirmelerine neden olmaktadır.

Bireyin yaptığı genellemeler çoğunlukla aşırı derecede olumlu ise Ersoy Kart'a (2004) göre, pozitif yanılsama söz konusudur. Bireyin yaptığı aşırı derecede olumsuz genellemeleri ise Fiske ve Taylar (2013, s. 15), insanın bir tür “ (...) bilişsel cimri (...)” olmasına bağlar. Yani birey her olay için ayrı ayrı düşünme zahmetine girmez, bir işte başarısız olunca yaşam boyu o işte başarısız olacağını düşünür ve hatta bunu yaşamının diğer noktalarına da geneller. Bu genelleme zamanla öyle boyutlara ulaşır ki kişinin hiçbir şey yapamayacağına dair düşünceleri evrene gönderilmiş bir mesaj gibi işlev görür ve gerçek olmaya başlar. Bu sürecin sonunda kişi günlük yaşamını devam ettiremeyecek, hiçbir şey yapamayacak hale gelir. Önceleri beklenti etkisi olarak ifade edilen bu durum Robert Merton (1948) tarafından kendini gerçekleştiren kehanet olarak tanımlanmıştır. Kendini gerçekleştiren kehanet, başta yanlış tanımlanmış bir duruma bağlı olarak ortaya çıkan yeni durumların da yanlış tanımlanmasıdır. Bu aslında bir hatadır ve olaylar karşısında kişinin en başından beri haklı olduğunun bir kanıtı gibidir (Merton, 1948). Merton'dan sonra kendini gerçekleştiren kehanetle ilgili fazla çalışma yapılmamıştır. Rosenthal'le birlikte yapılan çalışmaların sayısı hızla artmıştır. Rosenthal kendini gerçekleştiren kehanetle ilgili o kadar kıymetli çalışmalar ortaya koymuştur ki bu kavram Rosenthal etkisi şeklinde artık onun adı ile de anılmaya başlamıştır (McNatt, 2000). Rosenthal etkisi kendini engelleme sürecinde de ortaya çıkmakta ve bu sürecin olumsuz sonuçlarından birini oluşturmaktadır.

Olumsuzluk ve başarısızlıklar doğal olarak bireyin benliğine ve kendisine olan saygısına zarar verme gücüne sahiptir. Bu nedenle bireyler yaşadıkları bu olumsuzluklara bazı açıklamalar getirmek durumundadır (Arkonaç, 2001). İnsanlar yaşamlarında bazı sorunlarla başbaşa kalırlar ve bazı savunma yolları kullanmaya başlarlar. Kimileri başarılı olmak adına fazlaca gayret

gösterirken kimileri ise başarısızlığı bilinçli olarak seçebilmektedir (Kalyon, Dadandı ve Yazıcı, 2016). “Birey, başarısızlık durumunun yaratacağı olumsuz koşullar ve benlik yıkıcı oluşumlarla başa çıkabilmek adına farklı stratejilere başvurmaktadır”. Bu stratejilerden biri de kendini sabotajdır (Üzbe ve Bacanlı, 2015, s. 34). Yurt içindeki akademik çalışmalarda kendini sabotaj kavramı, kendini engelleme olarak da ele alınmaktadır (Zafer, 2016). Öğrencilerin sınava çalışmayı son ana kadar ertelemesi, ders çalışmak yerine başka işlerle meşgul olması, uyuşturucu veya alkol kullanması ve eforlarını bir şekilde azaltmaları kendini sabotaj olarak değerlendirilmektedir. Bu davranışlar insanların dikkatini bireyin yeteneğinden çok yaptıklarına çekmektedir (Urdan ve Midgley, 2001). Kendini sabotaj günlük hayatta pek çok biçimde kendini göstermektedir.

Kendini sabotaj kavramını ayrıntılı olarak araştırıp literatüre kazandıran ilk araştırmacılar Edward Jones ve Steven Berglas’tır (Anlı, 2011) ve kendini sabotajı şöyle tanımlamışlardır; bu strateji başarısızlığa mazeret bulma fırsatını sağlayan ya da başarıyı kabul etmeye, içselleştirmeye olanak sağlayan bir eylem ya da performansın seçimidir (Berglas ve Jones, 1978). Anlı (2011), bu tanımda iki noktaya dikkat çeker: İlk vurgu, başarısızlık durumlarının dışsal faktörlere, başarılı olma durumlarının ise içsel faktörlere atfedilmesidir. İkinci vurgu ise, bu durumun tamamen bireyin hür iradesi ile kendisi tarafından seçiliyor olmasıdır.

Özgüngör ve Paksu kendini sabotajı, benlik saygısını korumak amacıyla kendini kandırmaya dönük stratejilerden biri olarak ifade etmektedir (2017). Kendini sabotaj çelişkili bir yapı ortaya koyar ve bu yapı bir yönüyle bireyin benlik saygısını koruyup kendini izleyen, değerlendiren bireylerin algılarını yönetmesini sağlarken bir yandan da performansı olumsuz etkilemektedir (Akın, Abacı ve Akın, 2011). Newman ve Wadas’a (1997) göre, “Bireylerin olumlu benlik imajını koruyamadıkları durumlarda tekrarlayan başarısızlığın yarattığı çaresizlik ve kendine acıma duygularından korunmak amacıyla sık sık başvurdukları önemli bir akademik davranış kendini sabotaj davranışdır.” (akt. Özgüngör ve Paksu, 2017, s. 30). Kişi başarısız olunca kendini engelleme davranışı, kişinin yeteneklerine ilişkin potansiyel işlevini devam ettirmesini sağlar. Bu algılanan öz yeterliliğin ve benlik saygısının korunmasını sağlar (Zuckerman ve Tsai, 2005). Böyle bir davranışın nedeni olabilecek gizil amaç benlik değerini korumak için başarısızlığın nedenini başka faktörlere yükleyip başarısızlık durumunu çarpıtmaktır.

Pek çok araştırmacıya göre; çok çaba harcayıp başarısız olan bir birey yetersiz olduğunu düşünecek ama az çaba harcayıp başarısız olan birey ise kendini bu şekilde yaftalamayacak başarısızlığı nedenler üzerine

yıkacaktır (Özgüngör, 2008). Kendini sabotajda birey gelecekte göstereceği performanstan endişe duyduğunda ortaya çıkması muhtemel olumsuzlukları dışsallaştırarak kendine engeller oluşturmaktadır. Böylece başarısız olursa, performansın düşük olması yeteneğin az olmasından ziyade kendisi ve çevreden kaynaklı olumsuzluklar nedeniyledir (Leary ve Shepperd, 1986). Anlı'ya göre (2011, s. 27), “Kendini sabotaj, zayıf akademik performans için mükemmel bir mazeret sağlamaktadır.” Kendini sabotaj durumunda zekice ortaya konulan bazı eylemler mevcuttur. Bu eylemler öyle ortaya konur ki bunu gözlemleyenler bu eylemin başarısızlık bahanesi olarak ortaya konulduğunu fark etmezler. Bu nedenle birey, kendini sabotajın fark edilip işlevini kaybetmemesi için çok dikkatli davranmaktadır (Akın, Abacı ve Akın, 2011). Birey, içinde bulunduğu duruma mazeret bulmak adına kendini sabotajı çok iyi biçimde kullanmaktadır.

Berglas ve Jones'a (1978) göre, kendini sabote eden bireyler öz saygıları tehlikede olan bireylerdir. Özsaygıları oldukça hassastır. Kendini sabotaj da bu kırılğan yapıdan kaynaklanır. Kendini sabote eden bireylerde performansa yaklaşma hedefi ve performanstan kaçınma hedefi doğrultusunda bazı farklılıklar görülmektedir. Kendini sabote eden bireylerde kaçınma hedeflerinin daha fazla görülmesi söz konusudur (Urdan, 2004). Anlı'ya (2013, s. 29) göre, “Bireyin gerekli çaba göstermekten kaçınması ve çaba harcamamak için uğraş vermesi doğal olarak kendini sabotajdır.” Abacı ve Akın'a (2011) göre, performans-yaklaşma ve öğrenme-yaklaşma hedefine sahip öğrenciler kendini sabotajı daha az kullanmaktadır. Çünkü her iki gruptaki öğrenciler de genel olarak başarılı olacaklarına inanmaktadır.

Kendini yüksek düzeyde engelleyen bireyler, çeşitli performans alanlarında daha az çaba harcamakta hatta kendine zarar verme konusunda daha fazla risk altında bulunmaktadır (Rhodewalt, 1990). Kendini engelleme her ortamda ortaya çıkabilir. Özellikle de okullar ve sınıflar bunun ortaya çıkması için mükemmel mekanlardır. Yeteneğin ve zekanın belirleneceği durumlar, sürekli olarak bir görevle karşı karşıya olma durumları kendini engellemenin en çok görüldüğü durumlardır (Urdan ve Midgley, 2001). Bu durumlar bireyin olası başarısızlığına mazeret bulması ve kendini sabotaja başvurmasının yolunu açmaktadır.

2.1.2.2. Kendini Sabotajın Kuramsal Alt Yapısı

Kendini sabotajın kuramsal altyapısına bakıldığında; semptomun amaç olarak kullanıldığını ifade eden Adler (1913), öz koruyucu mekanizmalar üzerinde duran Horney (1950), dışsallaştırma ve maruz göstermeyi ele alan Higgins (1990), insanların oynamış oldukları çeşitli ilişkisel oyunlara

değinen ve özellikle özsaygının korunması amacıyla tahta bacak oyununa değinen Berne (1964) ile karşılaşmaktadır (Akın, 2013). Kendini sabotaj kavramı ayrıca kontrol odağı ile de ilgilidir.

Buna ek olarak kendini sabotaj kavramı Abacı ve Akın'a (2011) göre; yükleme teorileri arasında yer alan Festinger'in Sosyal Karşılaştırma Teorisi (1954), Heider'in Naif Psikolojisi ve Atıflar (1958), Goffman'ın İzlenim Yönetimi Yaklaşımından (1959), Schavter'in İki Faktörlü Duygu Kuramı (1962), Jones ve Davis'in Uyuşan Çıkarımlar Teorisi (1965), Kelley'in Küp Modeli (1967), Bem'in Kendilik Algısı Kuramı (1972) ve Weiner'in Başarma Motivasyonu Kuramı (1972) kendini sabotaja ilişkin temeller barındırmaktadır. Kendini sabotajın tarihsel gelişimine bakıldığında iki önemli dönüm noktası görülmektedir: İlki; 1950'li yıllarda Alfred Adler'in kuramından doğan yüklem teorisi. İkinci dönüm noktası ise 1978'li yıllarda Edward Jones ve Steven Berglas'ın deneysel araştırmaları olmuştur.

İlk dönüm noktası olan yüklem teorisine bakmak gerekirse; Anlı'ya (2011) göre, Festinger 1954 yılında sosyal karşılaştırma teorisini ortaya koymuştur. Benzerlik hipotezi ile bireyin karşılaştırma yaptığını ve bunu da en çok kendine benzeyen kişilerle yaptığını vurgular. Bu kıyas performans gerektiren durumlarda da kendini gösterir ve birey bir şekilde kendini sabotaja başvurur.

Kendini sabotajın kavramsal altyapısını incelediğimizde atıfları (yüklemeler) barındırdığı görülmektedir. Atıflar kendini sabotaj kavramı ile yakından ilgilidir. Kağıtçıbaşı'na (2013) göre, Heider (1958) atıfları, insanların davranışlarını açıklamada kullanılan örüntüler olarak ele almıştır. İnsanlar iki nedenden dolayı atıflara başvurmaktadır. Çevreleri üzerinde kontrol sağlamak ve daha dengeli bir dünya görüşü elde etmek yani belirsizlikleri en aza indirmektir. Atıflar sosyal olayları anlama, yorumlama ve anlamlandırma süreçlerinin nasıl gerçekleştiğini temele alır. Atıflarla ilgili olarak;

Kağıtçıbaşı (2013, s. 248-249), olayların ve davranışların nedenlerini açıklarken yaptığımız atıflarla ilgili en önemli konu, yapılan açıklamanın odaklandığı yerdir. Heider'a göre, insanlar belirli bir eylemi genel olarak içsel durumlara dayanarak açıklıyorlar. İçsel atıf bir kişinin davranışlarının nedenlerinin o kişinin içsel özelliklerinden kaynaklandığını varsayan açıklamadır. (...) Yapılabilecek bir başka tür atıf da dışsal atıftır. Burada davranışın nedeni, söz konusu olan kişinin dışında gerçekleşen herhangi bir durum ya da davranışla açıklanır.

Atıfların odak noktası oldukça önemlidir. Bunun yanında; yapılan atıfın kontrol edilip edilemediği de oldukça önemlidir. Bu konuda Weiner (1979) bir sınıflandırma yapmıştır (Kağıtçıbaşı, 2013).

Tablo 1: Weiner'in (1979) Atıfların Odak Noktası ve Kontrol Boyutlarına İlişkin Sınıflandırması

	İçsel Nedenler		Dışsal Nedenler	
	Kalıcı Nedenler	Geçici Nedenler	Kalıcı Nedenler	Geçici Nedenler
Kontrol Edilebilir	Çaba	Sadece bir sınav için gösterilmiş çaba	Öğretmenin yanlılığı	Başkalarından bir defalık görülen yardım
Kontrol Edilemez	Yetenek	Sınav sırasındaki ruh hali	Sınavın zor olması	Şans

Tablo 1 incelendiğinde; atıfların odak noktasının içsel ve dışsal nedenler olarak ayrıldığı görülmektedir. İçsel ve dışsal nedenler kalıcı ya da geçici olabilmektedir. Atıfların kontrol boyutunda ise yapılan bir atfın kontrol edilebilir ve kontrol edilemez olması özelliği ön plana çıkmaktadır ve atıfların tüm bu özellikleri kendi aralarında kombinasyon oluşturmaktadır. Mesela; sınav puanlarını verirken öğretmenin yanlı davranması dışsal nedenlere bağlı yapılmış bir atıftır. Aynı zamanda bu kalıcı bir nedendir ve kontrol edilebilir boyutta yer almaktadır. Yapılan atfın; kalıcı ya da geçici olması kararlılıkla ilgili bir durumdur.

Kendini sabotaj kavramının gelişimi açısından ikinci dönüm noktası, bu kavramı deneysel olarak sınamak adına Steven Berglas ve Edward Jones'un deneysel çalışmaları gelmektedir. Berglas ve Jones (1978), psikolojiye giriş dersine devam etmekte olan kız ve erkek öğrencilerle bir çalışma yapmışlardır. Bu deneysel çalışma, kendini sabotaj kavramının öznü anlamak adına çok büyük önem arz etmektedir.

Araştırmanın başında katılımcılara; performansı etkilediği söylenen ilaçlar (Pandocrin vb.) hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra katılımcılara çözümlenmesi mümkün olan ve olmayan problemler verilmiştir. Araştırmada ele alınan temel bağımlı değişken performansı etkilediği söylenen ilaçların katılımcılar tarafından seçim durumu olmuştur. Uygulama sonunda tüm katılımcılara oldukça başarılı oldukları söylenmiş ve böylelikle bağıntılı ve bağıntısız başarı durumlarının oluşması sağlanmıştır. Katılımcılara sunulan problemler durumlarının ardından katılımcıların kendilerini verdikleri cevapların doğruluğuna göre değerlendirmeleri sağlanmıştır. Deneyi yapan kişi bu puanlar hakkında bilgi sahibidir. Bağıntılı yani çözülebilir problemleri çözüp olumlu dönüt alanlar ve bağıntısız yani çözülemeyecek problemleri

çözemedikleri halde olumlu dönüt alanlar iki farklı gruba ayrılmıştır. Sonrasında bu gruplarda bulunan katılımcılara performans artırıcı ve azaltıcı ilaçlar sunulmuştur. Bu ilaçlar performans üzerinde herhangi bir etkisi olmayan plasebolardır. İkinci ve farklı bir grupta ise çözülebilen ve çözülemeyen problemlerdeki performans düzeyi hakkında bilgisi olmayan araştırmacı bu katılımcılara performans artırıcı ve azaltıcı plaseboları sunmuştur. Bir önceki grupta açık durum oluşmuştur. Katılımcılar puanlarının diğer katılımcılar ve araştırmacı tarafından bilineceğini anlamıştır. İkinci grupta ise katılımcılar, puanlarının açılanmadığını ve herkes tarafından bilinmediğini öğrenmiş böylece kapalı bir durum oluşmuştur. Her iki grupta da bağıntısızlar arasında yer alanların performansı azaltan plasebo ilaçları tercih ettikleri gözlenmiştir. Böylece katılımcılar, başarısızlıkları için neden oluşturmayı amaçlamışlar ve kendilerini sabote etmişlerdir.

2.1.2.3. Kendini Sabotajın Nedenleri ve Amacı

Urdan ve Midgley (2001), insanların farklı farklı nedenlerle kendini engelleme stratejilerine başvurduğunu belirtmiştir. İnsanlar olumlu durumlarla karşılaşmak isterler, olumsuzluklardan ise kaçınma eğilimi gösterirler. Ayrıca diğer insanların da kendilerini olumlu ve başarılı olarak değerlendirmesine önem verirler. Berglas ve Jones; insanların kendi davranışlarını, diğer insanların onları yetkin ve zeki kişiler olarak algılamalarını sağlayacak şekilde düzenlemeye çalıştıklarını ifade etmiştir (1978). Buna ek olarak insanlar, başarılı oldukları zaman bunu kendilerine atfetmekte, başarısız oldukları zamanlarda ise bunu kendisinin dışındaki kişilere ve olaylara bağlamaktadır. Bu süreç kendini sabotajın temelini oluşturmaktadır ve asıl amaç benlik bütünlüğünü korumaktır.

Birey kendinden beklenen performansın öncesinde davranışsal ya da sözel bahaneler bularak olası olumsuzluğu dışsallaştırmaya çalışır. Bireyin bunu yapmasının pek çok nedeni vardır ama en önemli neden olumsuzluk karşısında bireyin kendini sabotaja başvurup böylelikle özsaygısını bilinçsizce korumaya çalışmasıdır. Martin ve Brawley'e (2002) göre kendini sabotaj stratejilerine başvurulması, bireyde yetenek ve performans arasındaki ilişkiyi daha belirsiz kılar bu da olası bir başarısızlık durumunda bu kötü performansın, benlik saygısını olumsuz etkileme durumunun önüne geçer ve yaşanan başarısızlığın bireyin yeteneğinden bağımsız olduğu düşüncesini oluşturur. Böylelikle, bireyin benlik saygısı zedelenmez.

Aile içinde çocuklar; performansları ile değerlendirildikleri ve bu doğrultuda değer gördükleri için çocuklar, aileleri gözünde daha değerli görünmek, benlik saygılarını korumak, daha yetenekli ve zeki algılanmak

adına kendini sabote etme davranışına başvurmaktadır (Berglas ve Jones, 1978). Benlik saygısı düşük bireyler de, diğer insanlarda kendisi ile ilgili iyi izlenimler oluşturmak amacıyla kendini sabotaj stratejilerine başvurmaktadır. Kendini sabotajın özsaygıyı yükseltmesi durumu baz alındığında, insanlar kendilerinin başarılı olduğuna dair algılarını en üst düzeyde hissedebilmek adına kendilerini sabote etmektedir. Ayrıca, benlik saygısı neredeyse hiç kalmayan bireyler, koruyacakları pek birşey olmadığı için kendini sabote etme ihtiyacı da duymayacaktır (Anlı, 2013). Kendini sabote etme davranışının en önemli nedenlerinden biri de bireyin hata yapma korkusu olarak görülmektedir (Özçetin ve Hiçdurmaz, 2016). Hata yapmaktan korkan birey, benlik saygısını korumak adına doğal olarak kendini engelleme stratejisine başvurmaktadır.

2.1.2.4. Kendini Sabotajın Türleri

Arkin ve Baumgardner (1985); elde edilen kendini sabotaj stratejisi ve iddia edilen kendini sabotaj stratejisi şeklinde iki farklı stratejisinden bahseder. Elde edilen kendini sabotaj stratejisi gerçek bir engelleme işaret etmektedir. İddia edilen kendini sabotaj stratejisi ise daha soyut düzeyde kalmaktadır (akt. Akın, 2012). Hangi stratejinin kullanılacağı kişiye ve duruma göre değişmektedir.

Genel olarak literatürü incelediğimizde karşımıza; sözel ve davranışsal olarak iki kendini sabotaj türü çıktığı görülmektedir (Cox ve Giuliano, 1999). İki tür kendini engelleme vardır. İlki; performansa yönelik olarak gerçek engeller koymayı içerir. Performansa yönelik kendini engelleme ile bir işteki başarı daha zor hale gelir ve dengesizlik artar. Bu ilaç ve alkol kullanımı gibi durumları barındırır. Diğer türü ise sözel olanıdır. Performans, kontrolün dışındaki faktörler tarafından engellenmiştir. Sözel kendini engelleme stratejisinde birey sözel olarak engelleri dile getirmektedir (Leary ve Shepperd, 1986). Davranışsal kendini sabotaj sözel olana göre daha fazla olumsuzluğa yol açmakla birlikte daha belirgindir (Abacı ve Akın, 2011). Sözel yani bireyin kendisinin ifade ettiği kendini sabotajda, birey içinde bulunduğu koşulları suçlamakta ve o koşullar nedeniyle başarısız olduğunu ifade etmektedir. Birey sözel strateji olarak; kaygı yaşadığını, olumsuz durumlar, travmatik olaylar yaşadığını ortaya sürmektedir. Davranışsal kendini sabotaj stratejisinde bireyin yapması gereken işi ertelemesi, asıl işle ilgisi olmayan diğer işlerle aşırı derecede uğraşması, ulaşılması neredeyse imkansız hedefler seçmesi, uyuşturucu madde ve alkol kullanması, önceden fırsatı olduğu halde hazırlık yapmaması ve performansını olumsuz etkileyecek ortam ve durumları seçmesini içermektedir (Anlı, 2011). Bunlar dışında pek çok davranışsal kendini sabotaj stratejisi mevcuttur.

Yüksek anksiyete duyarlılığı sonucunda madde kullanımının görülmesi, bireyin olumsuz yaşantılarını dışsal durumlara atfetmesini sağlayan bir kendini sabotaj stratejisidir. Burada davranışsal bir strateji söz konusudur (Kalyon, Dadandı ve Yazıcı, 2016). Davranışsal kendini sabotaj alkol ya da uyuşturucu gibi maddelerin kullanımını da kapsamaktadır (Berglas ve Jones, 1978; Kolditz ve Arkin, 1982). Davranışsal kendini sabotaj stratejisi sözel kendini sabotaj stratejilerine göre bireye daha fazla zarar vermektedir. Çünkü sözel kendini sabotaj stratejisi ile performanta düşüşün bir kesinliği olmazken davranışsal kendini sabotaj stratejisi bireyin performansını kesinlikle olumsuz etkilemekte ve bireye daha fazla zarar vermektedir (Hirt, Deppe ve Gordon, 1991). Davranışsal kendini sabotaj, ciddi bir risk alma durumudur çünkü birey başarısız olacağına kesin kes inanmaktadır (Akın, 2013). Davranışsal kendini sabotaj, bireyin performansını doğrudan etkilese bile kişinin performansı üzerinde dolaylı olumlu etkileri olabilmektedir. Bu durum bireyin içsel güdülenmesinin gelişmesini sağlayabilir, özsaygıyı koruyabilir. Yani kendini sabotajın performans üzerinde kısa vadede bile olsa olumlu etkileri vardır (Anlı, 2011). Kişinin hangi kendini sabotaj stratejisini seçeceği pekçok durumdan etkilenmektedir.

Eğer bireyin kendine olan saygısı fazlaca düşükse birey davranışsal kendini sabotaj stratejisini değil sözel kendini sabotaj stratejisini seçmektedir. Bunun nedeni; bu bireyin performansını davranışsal kendini sabotaj stratejisi kullanarak tamamen sabote etmek istememesinden kaynaklanmaktadır (Martin ve Brawlwey, 2002). Solomon'a göre, birey hangi kendini engelleme stratejisini seçeceğini kar-zarar hesabı sonucunda belirlemektedir (Üzbe, 2013). İnsanlar başkaları tarafından gözlemlenmedikleri daha özel durumlarda en çok sözel kendini sabotaj stratejilerini kullanmaktadırlar (Berglas ve Jones, 1978). Performansın doğrudan diğer insanlar tarafından gözlemlendiği durumlar, bireyde davranışsal kendini sabotaj stratejilerinin daha fazla kullanılmasına neden olmaktadır.

2.1.2.5. *Kendini Sabote Eden Bireyin Özellikleri*

Kendini sabote etme davranışının özellikle bireyin başkaları tarafından izlendiği durumlarda artması gibi bir durum söz konusudur (Özçetin ve Hiçdurmaz, 2016). Kolditz ve Arkin'e (1982) göre birey, özellikle diğer insanların arasındayken yetersizlik hissine karşı kendi kendini koruma stratejisi olarak kendini sabotaja başvurur. Akın'a (2013) göre, kendini sabote eden bireyler; başarısızlık yaşanması muhtemel bir performans durumunda başarısızlığı deneyimlemek yerine bu performans durumundan kaçmayı seçmektedir. Bunun için de yetersiz çaba ya da zamanın yeterli olmaması gibi bahaneleri kullanmaktadırlar.

Bazı insanlar için öz saygılarını korumak öncelikli hedefleri arasındadır. Ayrıca bu bireyler öz saygıyı başarı ve yetenekle de ilişkili görürler. Başarısız olduklarında bunun yetersizlik olarak algılanacağını düşünüp, insanların düşüncelerini şekillendirmeye yönelik bazı stratejiler geliştirirler. Bu stratejiler kendini sabotaj olarak ifade bulmaktadır (Büyükgöze ve Gün, 2015). Öz saygı düzeyi düşük olan bireyler kendini sabotaja daha fazla başvurmaktadır (Zuckerman, Kieffer ve Knee, 1998). Kendini kanıtlama ihtiyacı duyan özsaygı düzeyi yüksek kişilerde de kendini sabotaja rastlanmaktadır (Beck, Koons ve Milgram, 2000). Kendini sabotaj; engeller üzerine dikkati çekip, başarısızlık durumu karşısında bireyin öz saygısına ilişkin olumsuz düşünceleri önlemeye yarayacaktır. Kendini engelleme, bireyin hem öz saygısını korumak hem de artırmak için kullanılabilir (Burger, 2006). Teorik anlamda kendini sabotaja başvuranlar, o alanda benlik saygılarını koruyacaklardır. Genel olarak ise kendini sabotaja hem benlik saygısı yüksek kişiler hem de düşük kişiler başvurmaktadır (Akın, 2013).

Farklı tarzda kendini sabotaj stratejisi kullanan bireyler, kullandıkları yolların uyumu ya da etkililiğini sorgulamamaktadır. Bu durum bireyin kullandığı stratejide başarısız olmasının önünü açmaktadır (Berglas ve Jones, 1978). Zihinsel yetenekleri kapsayan konularda erkekler kendilerini daha fazla sabote ederken, sosyal ilişkiler ve sosyal yeteneklerle alakalı konularda kadınlar kendilerini daha fazla sabote etme yoluna gitmektedir (Anlı, 2011). Erkekler kadınlara göre kendilerini daha fazla sabote etmektedirler. Erkekler ve kadınların kendini sabote ettiği durumlar da değişmektedir. Erkekler akademik anlamda kendini daha fazla sabote ederken kadınlar hem akademik hem de sosyal alanlarda kendilerini daha fazla sabote etmektedirler (Dietrich, 1995). Kendini sabote etmeye meyilli kişilerin, olumsuz bir kişilik yapısına gösterdiği ve uyumsuz özellikler taşıdığı görülmüştür. Örgütler içinde yaşanacak böylesi bir durum ilişkileri ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyecektir (Büyükgöze ve Gün, 2015). Bu bakımdan da aslında kendini sabotaj stratejisinin kullanımı birey için ciddi bir risk oluşturmaktadır.

2.1.2.6. Kendini Sabotajın Birey Üzerindeki Etkileri

Literatürde kendini sabotaj davranışının, benliği koruduğu fikri hakimdir. Kendini sabotaj başarısızlık ve benlik saygısı arasında bir tampon görevi görmekte ve başarı sonrası bireyde özsaygıyı artırmaktadır (Anlı, 2011). Zuckerman, Kieffer ve Knee'e (1998) göre, kendini sabotaj; var olan problemin çözümünü değil, problemin kısa süre için yatıştırılmasını içermektedir. Bu açıdan kendini sabotajın uzun süre kullanılması daha olumsuz durumlara yol açabilmektedir.

Abacı ve Akın'a (2011) göre; kendini sabotajın olumlu yönlerini ortaya çıkaran araştırmalar olmasına rağmen bu bulgular kendini sabotajın olumsuz yönünü vurgulayan çalışmaların yanında sönük kalmaktadır. Kendini sabotajda kullanılan stratejiler, uzun zamanda ruh sağlığı başta olmak üzere bireyin sağlık ve iyilik halini kötü etkilemektedir. Çünkü bu strateji; başarılı olmayı gerektiren yeni durumlarda benliği koruması nedeniyle birey için oldukça cazip görünse de uzun süreli kullanımda birey, başarısızlığı görüp onunla yüzleşme fırsatını kaçırmaktadır (Özçetin ve Hiçdurmaz, 2016). Kendini sabotaj stratejileri bireye benliğini korumasında yardım ediyor gibi görünse de zamanla kronikleşip ciddi problemlere ve psikolojik sağlığın bozulmasına neden olmaktadır (Akın, 2013). Kendini sabote eden birey bir performans durumunda kısa ve uzun dönemli amaçlardan kendini hemen sonuca götürecek kısa vadeli amaçlara odaklanmaktadır. Bu durum bireyin getirisi daha yüksek, uzun vadeli amaçlarına zarar vermesine neden olmaktadır (Urđan ve Midgley, 2001). Bu, kendini engelleme stratejisinin en kötü taraflarından biridir.

Kendini engelleme başta performans ve özgüveni artırsa bile daha sonra her ikisini de baltalamaktadır. Kendini sabotaj üç nedenden ötürü yıkıcı sonuçlar ortaya çıkarıyor olabilir. İlk olarak, alkol ve uyuşturucu gibi bazı kendini sabotaj davranışları başlı başına zararlıdır. İkinci olarak; kendini sabotaj davranışları performansı azaltmaktadır bu da bireylerin psikolojik sağlığını olumsuz etkilemektedir. Üçüncü olarak, kendini sabotaj bireyin kendisini kandırmasıdır (Zuckerman ve Tsai, 2005). Kendini engelleyen bireyler başarısızlığa karşı duyarsızlaşırlar, bu da kendini engellemenin en olumsuz yanlarından biridir ve bireyler bunun sonucunda daha fazla kendini engellemeye başvurur. Ayrıca, kendini engelleme davranışlarına başvuran bireylerin hata yapma olasılıkları artmaktadır (Urđan ve Midgley, 2001). Abacı ve Akın'a göre (2011), kendini sabotaj; bireyin benlik saygısındaki iniş-çıkışları yönetmesine yardımcı olsa da uzun vadede bireyin kişilerarası ilişkilerinde sorunlu olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Zuckerman, Kieffer ve Knee (1998), yapmış olduğu araştırmaya göre kendini sabotaj olumlu duygulanımla ters yönde ilişkili bulunmuştur.

Kendini engelleme, paradoksal bir stratejidir ve temelinde iki teorik faydayı barındırır. Eğer başarısız olunduysa bu durum diğer faktörlere atfedilerek dışsal atıf yapılmış olur. Eğer başarılı olunduysa, bu durumda ise birey tüm engellere rağmen başarılı olmuştur ki her iki durumda da benlik saygısı olumlu etkilenir. Kendini sabotajın beraberinde getirmiş olduğu bu avantajlar kendini sabotajın ok sık kullanılmasına neden olmaktadır (Alter ve Forgas, 2007). Kendini sabotaj, öğrenciler açısından olumsuz sonuçların ortaya çıkma riskini de artırmaktadır. Bu öğrenciler zamanla kaçınma ve

başarısızlık döngüsüne takılırlar, başarısızlığa duyarsızlaşırlar ve kendini sabotaja daha fazla baş vururlar (Urdu ve Midgley, 2001). Böyle bir kısır döngünün de kırılması oldukça güçtür.

2.1.2.7. Akademik Kendini Sabotaj

Akademik kendini sabotaj, kendini sabotaj kavramının eğitim ortamında görülen şeklidir. Akademik kendini sabotaj, öğrencinin okuldaki akademik başarısızlığına bahane bulmak için başvurduğu stratejiler olarak ifade edilebilir (Anlı, Taş, Güneş, Yazgı ve Sevinç, 2018). “Akademik başarıları düşük, okuldan davranışsal ve zihinsel anlamda uzaklaşma eğilimi olan, sürekli erteleyen, uyumsuz öğrenme davranışı gösteren ve performans kaçınma hedefine odaklanan öğrenciler kendini sabote eden öğrencilerdir.” (Akin, 2013, s. 36). Bu öğrenciler; başarısızlıkları ve olumsuzlukları duruma mazeret bularak tolere etmeye çalışmaktadır.

Akademik kendini sabotaj; öğrenme ortamında öğrencinin, akademik başarısızlığına kılıf uydurması, böylece bu başarısızlığı ile kişiliği arasında kurulacak bağlantıları belirsizleştirmeye çalışması ve bunun için kullandığı stratejileri içermektedir. Bunun için çalışmayı azaltma, vakit ayırmama ya da performans durumunu erteleme gibi uygulamalara giderler (Cavendish, 2004). Başarısızlığın tembellikten kaynaklanmış olması, aptallıktan kaynaklanmış olduğu düşüncesinden daha iyidir. Bu nedenle öğrenciler öğrenme ortamlarında kendilerini sabote etmektedirler (Anlı, 2011). Kendini sabote eden öğrenci, ortaya koyduğu bahaneler sayesinde çevresindekiler tarafından ‘apal’ atiketi almaktan kurtulmuş olmaktadır.

Okul ve sınıf gibi akademik ortamlar kendini engellemenin en fazla görüldüğü yerlerdir. Çünkü bu ortamlarda bireyler sürekli olarak bir görevle karşı karşıya bulunmakta ve zeka ile yeteneğin ölçülmesine dair çalışmalar yapmaktadır (Urdu ve Midgley, 2001). Kendini engelleme eğitim konusunda bireyin sahip olduğu olumsuz tutumlar, erteleme davranışı ve not ortalaması ile de ilişkili bulunmuştur. Bu açıdan kendini engelleme, performans sonuçlarını etkileyen davranışlarla olumsuz tutumların ortaya çıktığı bir mekanizma olabilir (Midgley, Arunkumar ve Urdu, 1996). Başarısızlık beklentisi içinde olan öğrenci başarısızlığın getireceği olumsuzluklardan kendini korumak adına kendini sabotaj stratejilerine başvuracaktır. Başarısızlık korkusu yaşayan öğrencilerde bu durumun daha fazla görülmesi söz konusudur. Bu bireyi, başarısızlıktan kaçma durumu güdülerken, kendini sabote eden bireyi hem yetersiz performans beklentisi hem de öz-saygıyı koruma isteği güdülemektedir (Anlı, 2011). Akademik ortamda öğrenci kendini sabote ederek hem başarısızlık korkusu ile mücadele etmekte hem de benlik saygısını korumuş olmaktadır.

2.1.2.8. Kendini Sabotajın Ölçülmesi

Kendini sabotaj konusunun, Türkiye’de yapılan çalışmalarda ele alınması oldukça yenidir ve bu konuda yapılan çalışmalar sürekli artmaktadır. Jones ve Rhodewalt (1982) tarafından geliştirilen, Akın, Abacı ve Akın (2010) tarafından Türkçe’ye uyarlanması yapılan KSÖ yapılan araştırmalarda sıkça kullanılmaktadır. Ölçek 6’lı likert tarzda 25 maddeyi içeren bir ölçektir.

Ayrıca okul ortamında öğrencilerin başvurduğu kendini sabotaj durumunu ölçmek adına Urdan ve Midgley (2001), tarafından geliştirilen Anlı ve diğerleri (2018)’nin Türkçe’ye uyarladığı, Akademik Kendini Engelleme Ölçeği kullanılmaktadır. Anlı ve diğerlerine (2018) göre, AKEÖ 5’li likert şeklinde, 6 maddeden oluşan, toplam puanın 6 ve 30 arasında değiştiği, tek boyutlu bir ölçektir. Ölçekten yüksek puan alınması bireyin akademik anlamda fazlaca kendini engellediğini göstermektedir. Kendini sabotaj davranışının öğrenciler üzerindeki durumunu ölçmede Midgley, Arunkumar ve Urdan (1996) tarafından geliştirilen ve Özgüngör (2008) tarafından Türkçe’ye uyarlanan 6 maddelik Kendini Sabotaj Davranışları Ölçeği de kullanılmaktadır (Özgüngör ve Paksu, 2017). Bunlara ek olarak kendini sabotajın ölçülmesinde atıflarla ilgili ölçeklerde sık sık kullanılmaktadır.

2.1.3. Narsizm ve Kendini Sabotajın İlişkisi

Twenge ve Campbell’a (2015, s. 74) göre, “Narsistler kazanmayı severler ama çoğu ortamda kazanmak konusunda o kadar iyi değildirlir” demektedir. Burada bireyin benliğini, kişiliği korumak için zaman zaman başvurduğu bir strateji olan kendini sabotaj kavramı ortaya çıkmaktadır ve narsisizmin özelliklerini düşündüğümüzde akla şu sorular gelmektedir. Narsistik eğilimi fazla olan bireyler kendini sabotaja başvuruyor mu ya da narsistik eğilimi fazla olan bireyler kendini sabotaja daha çok başvuruyor olabilirler mi?

Narsistik bireyler ‘abartılmış benlik saygısından ötürü’ sorun yaşadıkları zaman daha fazla kendini sabotaja başvuruyor olabilirler. Kendini sabotajın temelinde kontrol odağının da yer aldığını göz önünde bulunduracak olursak; kontrol odağı yüksek kişilerde davranışlarının sonuçlarını kendilerinin belirleyebileceklerine dair bir görüş vardır. Bu da dereceli bir biçimde özsayıgılarını ve büyüklenmeci narsizm düzeylerini artırmaktadır (Özdemir, Özgüner, Saygılı ve Uslu, 2017). Büyüklenmeci özellikler gösteren narsistik bireyler, kendilerinin her zaman en iyisi olduklarına olan inancı ve aşırı derecedeki özsayıgıları nedeniyle olumsuz durumlarla karşılaştıklarında bunu dışallaştırma ve dışsal atıf yapma eğiliminde olmaktadırlar (Campbell, Reeder ve Sedikides, 2000). Atıfların da kendini sabotaj stratejisinin temelini

oluşturduğu düşünülürse narsistik bireylerin kullandığı dışsal atıflar, bu bireylerin de kendini sabotaja başvurduğunun bir göstergesidir.

Başka bir açıdan ise; kendini sabote eden bireyler öz saygıları tehlikede olan bireylerdir. Bu bireylerin özsaygıları oldukça hassastır. Kendini sabotaj da bu kırılğan yapıdan kaynaklanır. Benlik saygısındaki bu kırılğan yapı, belki de bazı yönlerden kırılğan narsizmin bir boyutu olabilir. Kırılğan narsizmi olan bireyler, benlik saygılarını korumak adına kendini sabotaja başvuruyor olabilir (Berglas ve Jones, 1978). Rhodewalt, Tragakis ve Finnerty (2006) yaptıkları araştırmada narsizmin kendini sabote etme davranışına olan etkisini ele almıştır. Narsist bireyler istedikleri kendiliğe ulaşmak adına bazı stratejilere başvururlar ve özdeğerlerini yükseltmeye çalışırlar. Bu stratejilerde biri de kendini sabotajdır. Bu onların kendilik imgelerini korumalarına yardımcı olmaktadır. Rhodewalt, Tragakis ve Finnerty’ a (2006) göre narsist bireylerin kendilerine zarar verici tarzda bir kendini engeleme durumuna motive oldukları bulunmuştur. Narsist bireylerde benlik yapısı aşırı derecede olumlu olduğu halde tehditlere karşı aşırı duyarlılık durumu söz konusudur.

Can, Anlı, Evren ve Usta’nın (2017) yaptığı araştırmaya göre, patolojik narsizmin gelişmesi sonucu kırılğan narsistik özellikler gösteren bireylerde alkol, iç dünyalarında oluşan huzursuzlukla baş etmek açısından kullanılabilir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç doğrultusunda, kendini sabote eden bireylerin alkole başvurması eylemin temel çıkış noktasıyla benzerdir. Yani patolojik narsizm durumunda birey kendini sabotajın davranışsal boyutuna başvurabilmektedir.

Alanyazın incelendiğinde narsisizm ve kendini sabotaj arasındaki ilişkiyi tek başına araştıran yurtiçinde herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür. Kalyon, Dadandı ve Yazıcı (2016) yaptıkları çok değişkenli araştırmalarında, narsistik kişilik eğilimi ve kendini sabotaj eğilimi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır. Ancak narsistik kişilik yapısında otorite ve hak iddia etme boyutlarında alınan puanın artması, kendini sabotaj eğilimi üzerinde olumlu etkiye neden olurken, kendine yeterlilik boyutundaki artış kendini sabote eğilimini olumsuz etkilemektedir. Yurtdışında ise 2006 yılında Rhodewalt, Tragakis ve Finnerty’nin yapmış olduğu araştırmada, narsisizmin kendini sabotaj ile olan ilişkisine bakılmıştır. Narsisizm ve kendini sabotajla ilgili çok fazla çalışma olmadığı göz önünde bulundurularak, yapılan bu araştırma ile narsizm ve kendini sabotaj ilişkisinin ele alınması açısından eksik olan literatüre katkı sağlanacağı ayrıca bu çalışmanın narsizm ile kendini sabotaj konularının ilişkilendirilmesi ve incelenmesi açısından değerli olduğu düşünülmektedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

2.2.1.1. Narsisizmle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Timuroğlu'nun (2005) yazdığı "İşyerinde Narsisizm ve İş Tatmini İlişkisi: Bir Uygulama" adlı lisansüstü tezinde narsisizm, iş tatmini gibi değişkenler ayrıntılı olarak ele alınmış ve sonrasında bu değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, yöneticiler üzerinde deneysel bir çalışma yapılmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; narsisizm ele alınmıştır. İkinci bölümde; iş tatmini konusu üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde; narsisizm ile iş tatmini arasındaki ilişki ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise; araştırma safhası üzerinde durulmuştur. Araştırma 2004 yılında, Erzurum ilinde bünyesinde 50'den fazla çalışanı olan, farklı sektörlerden 21 işletmenin üst düzey yöneticiliğini yapan 105 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Narsisizm ve iş tatminine ilişkin veriler elde etmek adına, 61 ifadeden oluşan anket ve Narsistik Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Verilerin analizinde; korelasyon analizi ve Cronbach Alpha analizi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda; araştırma kapsamındaki yöneticilerin büyük ölçüde narsistik eğilimlere sahip oldukları ve iş tatmin düzeylerinin az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Narsisizm ve iş tatmini arasında negatif yönlü ve güçlü bir ilişki bulunmuştur.

Karaaziz ve Atak'ın (2013) "Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme" adlı çalışması; narsisizmin temelleri ve türleri üzerinde durulan derleme bir çalışmadır. Bu çalışma, narsistik kişilik bozukluğu konusunda önemli bir gözden geçirme çalışmasıdır. Narsisizmle ilgili yapılan çok fazla çalışma mevcuttur. Narsisizmin kelime kökeni Narkissos mitinden kaynaklanmaktadır. Narsisizmi araştırmacılar çalışmalarında normal ve patolojik narsisizm olarak ele almışlardır. Araştırmada; patolojik narsisizm, narsistik kişilik bozukluğu gibi konular üzerinde durulmuştur. Narsisizmin patolojik yanı narsistik kişilik bozukluğunu oluşturmaktadır.

Cihangiroğlu, Teke, Uzuntarla ve Uğrak tarafından (2015) yapılan "Narsistik Kişilik Eğilimleri İle Kurumsal Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Analizi" adlı araştırma; üç aşamayı kapsamaktadır. İlk olarak; narsizm değişkeni ayrıntılı olarak ele alınmıştır. ikinci olarak; kurumsal bağlılık değişkeni incelenmiştir. Son aşamada ise, kendini sabotaj ve kurumsal bağlılık arasındaki ilişkiye bakılmıştır. 2011 yılı Ocak ayında Ankara-Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde okuyan 543 kişi araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmuştur. Dağıtılan 587 ölçme aracından 543'ü geri dönmüştür. Katılımcılara NKE ve Örgütsel Bağlılık Ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik sorular da sorulmuştur.

Analizler SPSS for Windows 15.0 paket programı ile yapılmıştır. Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testleri verileri analiz etmede kullanılmıştır. Ayrıca; değişkenler arası ilişkilere Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı ile bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; eğitim sürecinin uzun ve zor olması öğrencilerde narsistik eğilimleri artırmakta ve ilerleyen sınıflarda kuruma duygusal bağlılık azalmaktadır. Genel anlamda ise; öğrencilerin narsistik kişilik düzeyleri ile genel örgütsel bağlılık davranışları arasında ilişki bulunmamıştır.

Gürsu ve Apaydın'ın (2016) "Narsizm İle Özgüven Arasındaki İlişkide İslami Eğilimin Aracılık Rolü" adlı araştırmalarına, Akdeniz Üniversitesinde görev yapan 171 öğretim üyesi katılmıştır. Çalışmada NÖ, Özgüven Ölçeği ve İslami Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekler için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılarak geçerlik ve güvenilirlik durumları incelenmiştir. Narsizm, özgüven ve İslami eğilim arasındaki ilişkileri anlayabilmek adına Pearson korelasyon Analizi kullanılmıştır. Ayrıca yol diyagramı modellenmesine başvurulmuştur. Araştırma doğrultusunda narsizm ile özgüven arasında İslami eğilimin aracılık rolünün modellenmesi yapılmıştır. İslami eğilimin bu değişkenler üzerinde aracılık rolü olmadığı görülmüştür. Narsizm ile İslami eğilim arasında ilişki bulunmazken, özgüven arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Literatürde yer alan bazı araştırmalar ise dindarlık ve narsizm arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya konulmuştur (Özel, 2013; Kartopu, 2013; Zondag ve Marinus, 2010).

Ertürk ve Eray'ın (2016) "Fenomenolojik Bir Kavram Olarak Kendilik ve Sosyal Ağlarda Kendilik Sunumu İle Narsistik Eğilimler İlişkisi: İletişim Fakültesi (İ.Ü.İ.F) Öğrencileri Üzerinde Bir Ön Çalışma" adlı araştırmalarında; benlik ve narsizmi tanımlamayı ve narsistik göstergelerle sosyal ağlarda kendini sunma ilişkisi ele alınmıştır. Araştırma bir survey çalışmasıdır. Bu doğrultuda; 18-25 yaş aralığındaki İletişim Fakültesi öğrencilerinden veri toplamak amacıyla; NKÖ, Seidman'ın Kendini Sunma Ölçeği ve Sosyal Ağ Kullanım Alışkanlıkları Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde; ANOVA ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; sosyal ağlarda paylaşımda bulunma durumunun artmasının kişilerdeki narsistik dışa vurumun artmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Demiralp (2017) tarafından yapılan "Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim İle Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmasında; 217'si kadın, 283'ü erkek 500 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcılar 2014-2015 akademik yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin Eğitim Fakültesinde okuyan kişilerden seçilmiştir. Çalışmada; Empatik Eğilim Ölçeği, California Eleştirel

Düşünme Ölçeği, NKE ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın analizlerinde kullanılan teknikler; t testi, varyans analizi ve Kruskal Wallis H testidir. Cinsiyet, kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi, fakülte ve empatik düzeyin narsistik kişiliğin bazı alt boyutları ile ilişkili olduğu ancak kardeş sayısı ve baba eğitim düzeyi ile anlamlı her hangi bir ilişkiye rastlanmadığı görülmüştür. Kendine yeterlilik alt boyutu hariç, narsistik kişiliğin diğer alt boyutları ile cinsiyet arasında ilişki bulunmamıştır. Otorite alt boyutu hariç narsistik kişiliği diğer alt boyutları ile kardeş sayısı arasında ilişki bulunmamıştır. Narsistik kişiliğin alt boyutları ile fakülte değişkeni arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Özdemir ve diğerlerinin (2017) yaptığı “Kontrol Odağının Girişimcilik Potansiyeline Etkisinde Kırılgan Narsizm Düzeyinin Aracılık Rolü” adlı araştırma; Adıyaman Üniversitesi Besni Meslek Yüksekokulunda 2016-2017 akademik yılında öğrenim gören 209 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin seçiminde, girişimcilik dersi almış olmalarına dikkat edilmiştir. 395 anket formu dağıtılmış ancak formlardan 209’u geri dönmüştür. Ölçme aracı olarak; Girişimcilik Potansiyeli Ölçeği, Kontrol Odağı Ölçeği ve Kırılgan Narsizm Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklerle ilgili Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Sonrasında ise Basit Regresyon Analizi ve Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır. KMO ve Barlett testleri yapılmış ve sonuçlar kabul edilen sınırlarda çıkmıştır. Buna ek olarak ölçüm araçlarında çoklu bağlantı testleri yapılmış ve her hangi bir bağlantı sorununa rastlanmamıştır. Araştırma sonucunda; kırılgan narsizmin, kontrol odağının girişimcilik potansiyeline etkisinde kısmi aracılığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir’in (2017) “Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Bağlanma Stilleri İle Narsizm Arasındaki İlişki: Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü” adlı çalışmasında; İstanbul’daki üç farklı üniversitede öğrenim gören 452 öğrenci ile çalışılmıştır. Verilerin toplanmasında; KBE, İlişki Ölçekleri Anketi, NKE, KNÖ ve Red Duyarlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Veriler, SPSS for Windows 21.0 programı ile analiz edilmiştir. Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis testleri kullanılan analiz teknikleridir. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkiye bakmak adına; Spearman rho Korelasyonundan faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda; bağlanma stilleri ile narsistik kişilik özellikleri arasında bir ilişkiye olmadığı görülmüş ve bundan ötürü reddedilme duyarlılığının aracı rolü incelenmemiştir. Reddedilme duyarlılığı ile kırılgan narsizm arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca reddedilme duyarlılığı ile grandiyöz narsizmin kendine yeterlilik alt boyutu arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bolelli'nin (2018) "Narsistik Kişilik Özelliklerinin İşe Bağlılığa Etkileri: Örnek Bir Araştırma" adlı çalışmasında; narsistik kişilik özellikleri ile işe bağlanma ilişkisi Y kuşağı üzerinden incelenmiştir. Farklı firmalarda çalışan kişilere ölçme aracı uygulanmıştır. Y kuşağına mensup 180 kişiye ulaşılmıştır. 157 katılımcı ölçme aracını eksiksiz doldurmuştur. Katılımcılara, 3 Boyutlu İşe Bağlılık Ölçeği, 5 Faktör Narsisizm Ölçeği uygulanmıştır. İşe bağlılık ve narsisizm değişkenlerine keşfedici faktör analizi yapılmıştır. İşe bağlılığa ilişkin iki faktör, narsisizme ilişkin sekiz faktör bulunmuştur. Araştırmanın hipotezleri çoklu doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir. Değişkenler arasındaki farklılaşmayı anlamak için ise t testi kullanılmıştır. Araştırmada, narsizm ile Y kuşağının geri dönüt alma ve övgü ihtiyacı, düşük sadakat, kendini beğenmişlik gibi bazı özellikler açısından benzer olduğunu ortaya konulmuştur.

Aktaş ve Şahin'in (2018) "Narsisistik Özellik, Öz-Şefkat ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmasında; gönüllülük esasına göre 49 üniversite öğrencisi, 183 üniversite mezunu olmak üzere 232 kişi ile çalışılmıştır. Katılımcılara DBE, NKE, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği ve Öz-Şefkat ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde; Kruskal-Wallis testi, Mann Whitney U testi, korelasyon analizi gibi tekniklere başvurulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; duygu düzenleme güçlüğü artarken narsisizm puanları da artmaktadır. Narsisizm ile öz-şefkat arasında ise anlamlı bir sonuca ulaşılmamıştır.

2.2.1.2. Kendini Sabotajla İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Üzbe'nin (2013) "Başarı Hedef Yönelimi, Benlik Saygısı ve Akademik Başarının Kendini Engellemeyi Yordamadaki Rolü" adlı lisansüstü tezinde 483 katılımcı; Ankara'daki Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesindeki on farklı bölümden seçilmiştir. Katılımcılara KSÖ, Başarı Amaç Oryantasyonu Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği ve KBF'ndan yararlanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde; Aşamalı Doğrusal Çok Değişkenli Regresyon Analizi Tekniği kullanılmıştır. Ayrıca; ilişkisiz örneklem için t-testi ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlar; benlik saygısı yüksek bireyler kendini sabotaja daha az başvurmaktedir. Kişilerin algıladıkları akademik başarı düzeyi arttıkça kendini engellemenin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca performans kaçınma hedef yönelimli bireylerin ustalık hedef yönelimli bireylere göre kendini sabotaja daha fazla başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Akın'ın (2013) "Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Odaklı Psiko-Eğitim Programının Kendini Sabotaj Üzerindeki Etkisi" adlı doktora tezinde;

katılımcı olarak; 250'si kız 250'si erkek olmak üzere 500 lise öğrencisi seçilmiştir. Araştırma 2011-2012 bahar döneminde yapılmıştır. Katılımcılar Sakarya'da bulunan Hendek Kız Meslek Lisesi ve Anadolu Kalkınma Vakfı Endüstri Meslek Lisesinde okuyan öğrencilerden seçilmiştir. Öğrencilere KSÖ uygulanmıştır. Araştırmada 2x3'lük desen kullanılmıştır. Daha sonra ölçek sonuçlarına göre 20 kişi belirlenmiştir. Bu 20 kişinin 10'u deney grubuna 10'u kontrol grubuna dağıtılmıştır. Deney grubunda yer alan 10 kişi ile 10 oturumluk ADDT odaklı psiko-eğitim çalışması yapılmıştır. Çalışmanın başında ve sonunda katılımcılara ölçme aracı uygulanmıştır. Verilerin analizinde Tek Faktör Üzerinde Tekrarlı Ölçümler İçin İki Faktörlü Varyans Analizi Tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde, SPSS 13.0 paket programından yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; ADDT odaklı psiko-eğitim programının; katılımcıların kendini sabotaj düzeyini düşürdüğü ve bu durumun izleme aşamasında yapılan ölçümlerde de devam ettiği görülmüştür.

Büyükgöze ve Gün'un (2015) "Araştırma Görevlilerinin Kendini Sabotaj Eğilimlerinin İncelenmesi" adlı araştırması; nicel bir çalışmadır. Çalışma grubu; İstanbul ve Ankara'daki devlet üniversitelerinde çalışan 408 araştırma görevlisidir. Katılımcılara KSÖ uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında online yöntemlere başvurulmuştur ve verilerin toplanmasında 2014-2015 akademik yılı baz alınmıştır. Toplanan verilerin değerlendirilmesinde; IBM SPSS 18.0 ve IBM AMOS 23.0 programları kullanılmıştır. Ortalama, standart sapma, t testi ve ANOVA teknikleri kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve Cronbach alfa değerlerine bakılmıştır. Araştırma sonucunda; araştırma görevlilerinde kendini sabotaj eğiliminin ortalama altında olduğu bulunmuştur. Ayrıca kendini sabotaj düzeyi ile çalışmada ele alınan cinsiyet, medeni durum, kıdem ve kadro durumu gibi değişkenler arasında da anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Anlı ve diğerlerinin (2015) yapmış olduğu "Kendini Sabotaj İle Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı çalışmada; katılımcılar, Sakarya Üniversitesi'nde çeşitli fakültelerde öğrenim gören 316 öğrencidir. Öğrencilerin 210'u kız ve 106'sı erkektir. Verilerin toplanmasında; KSÖ ve Psikolojik İyi Olma Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde; SPSS 11.5 paket programı kullanılmıştır. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ve t testi kullanılmıştır. Analizler sonucunda; kendini sabotaj ile psikolojik iyi olma arasında negatif bir ilişkiye rastlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin, kendini sabotaj düzeyinin cinsiyet açısından fark gösterdiği ama algılanan gelir düzeyi ile ebeveyn tutumları açısından bir farklılığa rastlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlı'nın (2011)

daha önce yaptığı çalışmasında da, kendini sabotaj düzeylerinin ebeveyn tutumlarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Kalyon, Dadandı ve Yazıcı'nın (2016) "Kendini Sabote Etme Eğilimi İle Narsistik Kişilik Özellikleri, Anksiyete Duyarlılığı, Sosyal Destek ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki" adlı çalışmaların 2014-2015 akademik yılında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar; Trabzon ilinde bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde okuyan 483 kişidir. Katılımcıların 351'i kadın, 132'si erkektir. Kolay ulaşılabilir örnekleme tercih edilmiştir. Verilerin elde edilmesinde; Anksiyete Duyarlılığı İndeksi-3, KSÖ, NKE, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve KBF kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programından yararlanılmıştır. Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı, çoklu regresyon analizi ve bağımsız t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kendini sabote etme eğiliminin; anksiyete duyarlılığı, algılanan sosyal destek, akademik ortalama ve narsistik kişilik özelliklerinden otorite, kendine yeterlik ve hak iddea etme tarafından anlamlı düzeyde açıklandığı bulunmuştur. Kendini sabotaj düzeyi azaldıkça akademik başarı artmaktadır. Yapılan araştırmada lisanüstü öğrencilerinin kendini sabotaja daha az başvurduğu görülmüştür. Bu sonuç, Üzbe ve Bacanlı'nın (2015) ulaştığı, kendilerine ilişkin başarı algısı yüksek bireylerde kendini sabotaj düzeyi daha fazladır, sonucu ile çelişmektedir. Ayrıca; Kalyon, Dadandı ve Yazıcı (2016) yaptıkları çalışmada, kendini sabote etme eğiliminin en önemli yordayıcısı olarak anksiyete duyarlılığını bulmuştur.

Özgüngör ve Paksu'nun (2017) yaptığı "Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı Düzeyine Göre Akademik Başarıyı Yordayan Değişkenler" adlı araştırmada; eğitim fakültelerinde okuyan 384 katılımcı yer almıştır. Katılımcıların yaşları, 18 ile 36 arasında değişmektedir. Cinsiyetleri ise; , 277 kız, 107 erkek şeklindedir. Ayrıca 3 öğrenci her hangi bir cinsiyet belirtmemiştir. Kendini Sabotaj Davranışları Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeği ve Bölüme Yönelik Tutum Ölçeği ile veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; kendini sabotaj sadece, benlik saygısı ölçeğinden düşük puan alan öğrencilerle anlamlı bir ilişki ortaya koymuştur. Benlik saygısı düşük kişilerde göreve verilen önem, benliği korumada etkili olan kendini sabotaj ve sınav kaygısı gibi durumlarla ilişkili bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek olan kişilerde ise içsel motivasyon önemlidir ve bu kişiler başarısızlık karşısında konunun değerini azaltma eğilimine gitmektedir. Ayrıca özyeterlilik algısı, kendini sabotajın düzeyini etkilemekte ve bu durum da bireyin kopya çekip çekmemesi üzerinde etkili olmaktadır. Bunlara ek olarak öğretmene ilişkin olumlu algılar öğrencilerde kendini engelleme davranışının azalmasını sağlamaktadır.

Anlı ve diğerleri'nin (2018) yapmış olduğu "Akademik Kendini Engelleme Ölçeği'ni Türkçeye Uyarlama Çalışması"; iki farklı çalışma grubu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 317 erkek ve 500 kız; 817 öğrenci katılmıştır. İki çalışma grubu oluşturulmuştur. İlk çalışma grubu, açımlayıcı faktör analizi yapmak için; 2017-2018 eğitim-öğretim yılında İstanbul'daki iki ilkokul ve iki ortaokula devam eden 405 öğrenciden oluşmuştur. ikinci çalışma 2016-2017 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda yer alan 412 öğrenci; İstanbul ili Ümraniye ilçesinde ki bir ortaokul ve bir liseden seçilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi yapabilmek için Orijinal AKEÖ ve Ergenler İçin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler; Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett's Sphericity testi kullanılarak analiz edilmiştir. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısına bakılmıştır. Analizler SPSS 25.0 ve AMOS 24 paket programları ile yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, orijinal formdaki yapının uyarlama ile iyi uyum gösterdiği bulunmuştur. Türkçe'ye uyarlanmak istenen ölçekle ilgili geçerlik ve güvenilirliği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği bulunmuştur.

2.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

2.2.2.1. Narsizmle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Raskin ve Terry'nin (1988) "A Principal-Components Analysis of the Narcissistic Personality Inventory and Further Evidence of Its Construct Validity" adlı araştırması NKE'de alt boyutların ortaya çıkarılması açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada daha önce geliştirilen NKE'nin iç ve dış geçerliği incelenmiştir. Yapı geçerliliğine 57 denekten elde edilen verilerle bakılmıştır. Yaptıkları analizler sonucunda NKE'nin 7 alt boyutu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlar; otorite, teşhircilik, sömürücülük, hak iddia etme, kendine yetme, üstünlük ve kendini beğenme boyutlarıdır.

Wink'in (1991) "Two Faces of Narcissism" adlı araştırması ise narsizmin sadece büyükenmeci (grandiyoz) boyutu olmadığını göstermesi açısından önemlidir. Araştırmada; 175'i kadın, 175'i erkek 350 kişi yer almaktadır. Katılımcılara MMPI Narsisizm Ölçeği, NKE ve Sıfat Kontrol Listesi uygulanmıştır. Çalışmada narsizmin kırılğan ve garndiyoz yönleri üzerinde durulmuştur. Bunlar arasındaki ilişki ve ortak yönler anlaşılmaya çalışılmıştır. Güvenlik açığı, içe dönüklük, aşırı duyarlılık, savunuculuk ve kaygı kırılğan narsizmle ilişkili bulunurken; dışlanma korkusu, saldırganlık, kendini

güvende hissetme ihtiyacı ve başkaları tarafından beğenilme isteği grandiyoz narsizmle ilişkili bulunmuştur.

Campbell, Reeder, Sedikides ve Elliot'un (2000) "Narcissism and Comparative Self-Enhancement Strategies" adlı deneysel araştırmasında; psikolojiye giriş dersi alan 160 lisans öğrencisi katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Katılımcıların 80'i erkek, 80'i kadındır. Deneyin ilk aşamasında narsist bireylerin ve narsist olmayan bireylerin kendilerini geliştirme durumları ve literatür incelenmiştir. Deneyin ikinci aşamasında katılımcılara bir görev ve bu görevin sonucu ile ilgili başarılı ya da başarısızlık durumlarına ilişkin geri dönütler verilmiştir. Böylece başarı ve başarısızlık manipülasyonlarının etkililiği kontrol edilmiştir. Araştırma sonucunda narsist bireylerin daha fazla kendini geliştirme durumları olduğu gözlenmiştir.

Foster ve Campbell'ın (2007) "Are There Such Things as 'Narcissists' in Social Psychology? A taxometric Analysis of the Narcissistic Personality Inventory" adlı araştırmasında; narsizmin alt boyutlarını araştırmak amaçlanmıştır. Bunun için bazı analitik prosedürler kullanılmıştır. NKE %75'i kadın, %25'i erkek 3895 kişiye uygulanmıştır. Narsizmin klinik görünümü ve normal görünümü anlaşılmasına çalışılmıştır.

Zondag ve Marinus'un (2010), "I Just Believe in Me: Narcissism and Religious Coping" adlı araştırmasında; bireyci toplumlarda önemli bir kişilik özelliği olan narsisizm ve dini başa çıkma tarzları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Narsisizmin açık ve gizli boyutları ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Çalışmada dört farklı dini başa çıkma tarzı belirlenmiştir: Kendini yöneten, işbirlikçi, erteleyen ve alıcı. Araştırmada ölçme araçları; 18-41 yaş aralığında 116 kişi tarafından doldurulmuştur. Elde edilen veriler; Spearman's rho Korelasyonu ve Cronbach Alfa değeri analiz teknikleri ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; narsizmin baskın kişilik özelliği olarak ön plana çıktığı kişilerde sorunlarla başetmek konusunda dinin daha fazla kullanıldığı bulunmuştur. Gizli narsisizm ile dini başa çıkma tarzlarından işbirlikçi, erteleyen ve alıcı boyutları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Gizli Narsisizm ile dini başa çıkma tarzlarından kendini düzeltme arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Açık narsisizm yalnızca alıcı tarzda dini başa çıkma stratejisi ile pozitif ilişki göstermiştir.

Dawood, Schroder, Donnellan ve Pincus'un (2018) yapmış olduğu, "Pathological Narcissism and Nonsuicidal Self-Injury" adlı araştırmada; narsistik kırgınlıkla kendine zarar verme davranışı arasındaki ilişki ele alınmıştır. Yapılan araştırmada Patolojik Narsisizm Envanteri, Kendi Kendini Yaralama Davranışları Envanteri, Sınır Çizgisi Kişilik Envanteri, Antisosyal Davranış Anketi, Hasta Sağlık Anketi, Travma Sonrası Kontrol

Listesi, Madde Bağımlılığı Tarama Testi-10 ve Alkol Kullanımı-Kısa Form kullanılmıştır. 1389 kişiye ulaşılmış ancak ölçme araçlarını gerçek anlamda cevaplayan 712 kadın, 268 erkek 1023 lisans öğrencisi katılımcı olarak seçilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 22.0 kullanılmıştır. Veriler; regresyon modellemesi, regresyon analizi ve yapısal eşitlik modellemesi gibi tekniklerle analiz edilmiştir. Analizler sonucunda; narsizm ile her türlü kendine zarar verme davranışı arasında ilişki olduğu görülmüştür.

Helfrich'in (2018) "The Effect of Leader and Follower Personality on Work Processes-Analysing the Influence of Humility and Narcissism" adlı araştırmasında; örtük alçak gönüllülüğün liderlikteki rolü araştırılmıştır. Veri toplamak adına bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Lider ve onun takipçileri ile ilgili yapılan araştırmaya göre hem liderin hem de takipçinin narsistik yönlerinin ön planda olduğu durumda, narsistik çatışmanın fazlaca yaşanmakta olduğu ve durumun ilişkileri olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer kombinasyonlarda narsistik çatışmaya çok fazla denk gelinmemektedir. Bundan ötürü lider ve takipçilerinin özellikleri birlikte değerlendirilmelidir.

Bushman ve diğerleri (2018) tarafından yapılan " 'Don't You Know I own the road?' The Link Between Narcissism and Aggressive Driving" adlı araştırmada; narsistler açısından saldırganlığın itici bir güç olup olmadığı anlaşılmasına çalışılmıştır. Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. İlk aşamada Lüksemburglu 19-86 yaş aralığında 139 sürücü, ikinci aşamada 18-74 yaş aralığında Lüksemburglu 100 sürücü ile çalışılmıştır. Katılımcılara NKE uygulanmıştır. Üçüncü aşamada ise 60 Amerikan üniversite öğrencisi ile çalışılmış ve kişilere sinir bozucu unsurlar içeren sürüş simülasyonları gösterilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda bir meta-analiz ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda agresif sürüş ile narsizm arasında bir ilişki olduğu anlaşılmıştır.

2.2.2.2. Kendini Sabotajla İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Berglas ve Jones'in (1978), "Drug Choice as a Self-Handicapping Strategy in Response to Noncontingent Success" adlı çalışması narsizmin ne olduğunun tanımlandığı çalışma olması bakımından oldukça önemlidir. Araştırmada; alkol kullanımı ve bunun altında yatan nedenler nitel olarak ele alınmıştır. Bu durumun temelinde ise başarıyı içselleştirme ve başarısızlığı dışsallaştırmaya olanak tanıyan kendini sabotaj stratejisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Urdan ve Midgley'in (2001), "Academic Self-Handicapping: What We Know, What More There is to Learn" adlı nitel araştırmasında; survey

yöntemi kullanılmıştır. Kendini engellemenin ne olduğu ve anlamı ile akademik kendini sabotaj üzerinde durulmuştur. Kendini engelleme; bazen doğrudan görülebilirken, her zaman doğrudan gözlemek mümkün olmayabilir. Ayrıca sınıf içindeki görevlerini erteleyen her öğrencinin, bu davranışı kendini engelleme olarak değerlendirilmeyebilir. Bu davranış; öğrencinin sıkılmış olması ya da dikkatinin dağılmasından kaynaklanabilir.

Urdan'ın (2004), "Predictors of Academic Self-Handicapping and Achievement: Examining Achievement Goals, Classroom Goal Structures and Culture" adlı araştırmasında; akademik kendini sabotajın yordayıcılarını incelemek, performans hedeflerini ve sınıf performans hedef yapılarındaki arayışı ve etki eden farklılıkları araştırmak amaçlanmaktadır. Araştırma verileri ardışık iki yıl içinde Kuzey Kaliforniya'daki üç farklı lisede okuyan 675 lise öğrencisinden toplanmıştır. İlk yıl 9 ve 11. sınıfa devam eden öğrenciler ikinci yıl 10 ve 12. sınıf olmuştur. Katılımcıların %53'ü kadındır. Ayrıca katılımcıların %24'ü birinci nesil Amerikalı, %47'si ikinci nesil Amerikalı ve %29'u üçüncü nesil Amerikalıdır. Katılımcılar çeşitli etnik köken ve milletten oluşmaktadır. Katılımcıların %24'ü Latin, %22'si Filipinli, %18'i Vietnamlı, %13'ü Kafkasyalı ve geri kalan %23'lük kısım diğer etnik kökene mensup bireylerden oluşmaktadır. Uyarlamalı Öğrenme Anketi, Performans Yaklaşım Ölçeği ve KSÖ ile veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde cronbach alfa değerine bakılmıştır. Ayrıca one way ANOVA ve faktöz analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda; performanstan kaçınma hedefleri kendini sabotajla olumlu yönde ilişkili bulunmuştur.

Zuckerman ve Tsai'nin (2005) "Costs of Self-Handicapping" adlı araştırmasında; kendini engelleme durumlarının sağlıkla ilgili alınan önlemlerle olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; iki grupta çalışılmıştır. İlk grup 208 kadın ve 96 erkekten oluşmaktadır. İkinci grup, 141 kadın ve 57 erkekten oluşmaktadır. Ayrıca 8 kişi cinsiyet belirtmemiştir. Araştırmada KSÖ kullanılmıştır. İkinci bölümde 100 kadın ve 34 erkek katılımcı yer almıştır. Memnuniyetle ilgili durumlar, La Guardia ve Ryan'dan uyarlanan 36 maddelik bir ölçekle değerlendirilmiştir. Katılımcılar ilişkilerinde ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını dört bağlamda değerlendirmişlerdir; anne, baba, romantik partner ve en iyi arkadaş. Çalışmanın üçüncü bölümünde madde kullanımı ve kendini sabotaj durumları ele alınmıştır. Üçüncü bölümdeki katılımcılar; araştırmanın birinci ve ikinci bölümünde yer alan katılımcılardan seçilmiştir. Kendilerine alkol ve esrar kullanımı ile ilgili sorular sorulmuştur. Üniversite öğrencileri arasında madde kullanımının oldukça arttığı görülmüştür. Çalışmanın dördüncü bölümünde kendini sabotaj ve düşük yeterlilik memnuniyeti arasındaki ilişki test edilmiştir. Araştırma sonucunda; zaman içinde kendini

engelleme ve uyumsuzluğun birbirini güçlendirdiği bulunmuştur. Kendini engelleme, bireylerin olumsuz ruh haline aracılık etmekte ve yeterlilik memnuniyetini düşürmektedir. Kendini engelleyen bireylerin zaman içinde madde kullanımında bir artış görülmektedir. Ayrıca kendini engelleyen bireylerin, işlerini yapma konusunda içsel motivasyonlarında kayıp olduğu anlaşılmıştır.

Vidyadhara ve Sawitri'nin (2018) "Hubungan Antara Regulasi Diri Academic Self-Handicapping Pada Mahasiswa Fakultas Teknik Universitas Diponegoro Yang Sedang Mengerjakan Tugas Akhir" adlı araştırmasında; öz düzenleme ile akademik kendini sabotaj arasındaki ilişkiyi incelenmek amaçlanmıştır. Araştırma evreni Diponegoro Üniversitesi, mühendislik fakültesinde öğrenim gören 1914 öğrencidir. Araştırma örneklemi ise bitirme ödevi hazırlayan 144 öğrencidir. Veri toplama yöntemi olarak; Öz Düzenleme Ölçeği ve KSÖ kullanılmıştır. Araştırma yöntemi nicel-korelasyon analizidir. Veriler SPSS 23.00 paket programında analiz edilmiştir. Spearman-Brown korelasyonuna bakılmıştır. Araştırma sonucunda; öz düzenleme ile akademik kendini sabotaj arasında anlamlı bir negatif ilişki bulunmuştur.

Javidan, Khanzadeh ve Abolghasemi'nin (2018) "Effectiveness Of Meta-Cognitive Skills Training On Self-Handicapping And Self-Efficacy Of Students" isimli çalışmalarında; kendini sabotajın zihinsel ve fiziksel sağlığa olumsuz etkileri ve meta-bilişsel becerilerin sağlık ve özyeterlilik üzerindeki olumlu etkileri araştırılmıştır. Araştırma deneysel yöntemle yapılmıştır. 28 katılımcı vardır. Kişiler 14'erli olarak deney ve kontrol gruplarına rastgele dağıtılmışlardır. KSÖ, Kendi Kendine Yeterlilik Ölçeği ve Raven'in Standart Aşamalı Matris Testi kullanılarak veriler toplanmıştır. Deney grubuna eğitim verilmiş, kontrol grubunda her hangi bir şey yapılmamıştır. Verilere kovaryans analizi ile bakılmıştır. Araştırma sonucunda; meta-bilişsel becerilerin kendini sabotaj durumunu azalttığına ulaşılmıştır ancak bu durumu etkileyen daha fazla değişken olduğu göz önünde bulundurularak yeni araştırmalar yapılmalıdır.

Ferradás, Freire, Rodríguez ve Pineiro'nun (2018) "Self-Handicapping and Self-Esteem Profiles and Their Relation to Achievement Goals" adlı çalışmalarında akademik anlamda kendini sabotajla ilgili literatüre katkı sağlamak ve buna ek olarak öğrencilerde öz saygı, başarı hedefleri ve kendini sabotaj arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmada 1028 üniversite öğrencisi yer almıştır. Verilerin toplanmasında KSÖ, Hedef Oryantasyonu Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilere yönelik profil elde etmek adına; Latent Profil Analizi yapılmış ve beş öğrenci profili elde edilmiştir.

Her bir profil başarı açısından birbirinden farklılık göstermektedir. Başarı hedefleri arasındaki farklılıkları ortaya koyabilmek adına MANCOVA analizinden yararlanılmıştır. Dersler ve cinsiyet diğer değişkenlerdir. Bu çalışma öğrencilerin motivasyonel özelliklerinin anlaşılmasına katkı sağlamıştır ve benlik saygısı ile kendini engelleme ile ilgili ilk kez profiller ortaya konulmuştur. Ayrıca; kendini engellemenin önüne geçmek adına yapılabilecekler belirtilmiştir.

Kazemi, Nikmanesh, Khosravi ve Hassanzadeh (2018), yaptıkları araştırma “The Relationship of Self-Esteem and Attributional Styles with Self-Handicapping in Primary Schools” ile; benlik saygısı, nitelik tarzları ve kendini sabotaj arasındaki ilişki incelenmiştir. Böylece; öğrencilerin bireysel ve sosyal performanslarında çok önemli rol oynayan değişkenler, okullarda öğrenci gelişimi adına kontrol altına alınabilir. Araştırmanın evreni Zahedan’da 3., 4., ve 5. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerdir. 2015-2016 akademik yılında 9-11 yaş arasındaki 154’ü erkek, 211’i kız, 365 kişi ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem rastgele küme örnekleme metodu ile seçilmiştir. Çocuklar İçin Atıf Tarzı Ölçeği, KSÖ ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; araştırmada kullanılan veri toplama araçlarıdır. Veriler, SPSS 16 paket programı ile analiz edilmiştir. Veri analiz tekniği olarak; korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kendini sabotajın kötümser nitelik tarzı ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği ve benlik saygısı ile anlamlı, negatif bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Regresyon analizi sonuçları ise; kendini engellemenin, benlik saygısının negatif bir belirleyicisi olduğu ve karamsar atıf tarzı ile ilgili olumlu bir yordayıcı olduğunu ortaya koymuştur.

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma evreni, örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının uygulanması ve toplanması, verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, narsizm ve kendini sabotaj düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin narsisizm düzeyleri ile kendini sabotaj düzeyi arasındaki ilişkiyi saptamayı amaçladığı için nicel yöntemin kullanıldığı bu çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Karasar, (2014, s. 81) ilişkisel taramayı şu şekilde ifade etmektedir, “İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir.”

3.1.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada çalışma grubu kullanılmıştır. Çalışma grubunu, 2018-2019 yılında İç Anadolu bölgesindeki orta büyüklükteki bir ilin üniversitesinin farklı fakülte ve yüksekokullarında öğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. “Basit tesadüfi örneklemede evreni oluşturan her elemanın örneğe girme şansı eşittir. Dolayısıyla hesaplamalarda da her elemana verilecek ağırlık aynıdır (Arıkan, 2004, s. 141). Farklı fakülte ve yüksekokulların tercihinde, araştırmanın yapıldığı fakültelerde zaman açısından ölçme aracını cevaplamaya uygun sınıfların seçilmesinde ve her

sınıf düzeyinden araştırmaya katılacak öğrenci sayılarının belirlenmesinde basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerini betimlemek amacıyla narsistik kişilik ve kendini sabotaj düzeylerini etkileyebileceği düşünülerek yer verilen cinsiyet, yaş, ailenin aylık geliri, yaşamın büyük bölümünü geçirilen yer, kardeş sayısı ve kaçınıcı sıradaki kardeş olduğu değişkenlerine ilişkin çalışma grubundan elde edilen frekans ve yüzde değerleri aşağıda yer alan tablolarda gösterilmiştir. Fakülte ve sınıf değişkenine ilişkin veriler ise “Veri Toplama Araçlarının Uygulanması ve Toplanması” başlığı altında yer almıştır.

Tablo 2: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistikler

Cinsiyet	n	%
Kadın	339	58,4
Erkek	241	41,6
Toplam	580	100,0

Tablo 2’ye göre; çalışma grubunun; %58,4’ünü kız öğrencilerin, %41,6’sını ise erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. 580 kişiden oluşan çalışma grubunda; 339 kişi kadın, 241 kişi erkektir.

Tablo 3: Yaş Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş	n	%
19 Yaş ve Altı	179	30,9
20-21 Yaş	222	38,3
22 Yaş ve Üzeri	179	30,9
Toplam	580	100,0

Tablo 3’e baktığımızda; çalışma grubunun; %30,9’una denk gelen 179 kişi 19 yaş ve altında, %38,3’üne denk gelen 222 kişi 20-21 yaş, %30,9’una denk gelen 179 kişi 22 yaş ve üzerini oluşturmaktadır.

Tablo 4: Ailenin Aylık Geliri Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ailesinin Aylık Geliri	n	%
0-1600 TL	177	30,5
1601-3000 TL	194	33,4
3001-6000 TL	168	29,0
6001 TL ve Üzeri	41	7,1
Toplam	580	100,0

Tablo 4 incelendiğinde; çalışma grubunun; %30,5'ine denk gelen 177 kişinin ailesinin aylık geliri 0-1600 TL, 194 kişinin ailesinin aylık geliri 1601-3000 TL (%33,4), 168 kişinin ailesinin aylık geliri 3001-6000 TL (%29) arasındadır. Ayrıca çalışma grubunun %7,1'ine denk gelen 41 kişinin ailesinin aylık geliri 6001 TL ve üzerindedir.

Tablo 5: Yaşamının Büyük Bölümünü Geçirdiği Yer Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaşamının Büyük Bölümünü Geçirdiği Yer	n	%
Köy	87	15,0
İlçe	122	21,0
İl	371	64,0
Toplam	580	100,0

Tablo 5'e bakıldığında; öğrencilerden çalışma grubunun %15'ine denk gelen 87 kişinin yaşamlarının büyük bölümünü köyde geçirdiği, %21'e denk gelen 122 kişinin ilçede geçirdiği ve %64'üne denk gelen 371 kişinin yaşamının büyük bölümünü ilde geçirdiği görülmektedir.

Tablo 6: Kaç Kardeş Olduğu Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistikler

Kaç Kardeş Olduğu	n	%
1 Kardeş	21	3,6
2 Kardeş	118	20,3
3 Kardeş	197	34,0
4 Kardeş	117	20,2
5 Kardeş ve Üzeri	127	21,9
Toplam	580	100,0

Tablo 6'ya göre; çalışma grubunun; %3,6'sına denk gelen 21 kişi aile içinde tek çocuk, 118 kişi 2 kardeş (%20,3), 197 kişi 3 kardeş (%34), 117 kişi 4 kardeş (%20,2) ve 127 kişi 5 ve üzerinde kardeşe (%21,9) sahiptir.

Tablo 7: Kaçınıcı Çocuk Olunduğu Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistikler

Kaçınıcı Çocuk Olduğu	n	%
1. Çocuk	203	35,0
2. Çocuk	157	27,1
3. Çocuk	101	17,4
4. Çocuk	67	11,6
5. Çocuk veya Fazlası	52	9,0
Toplam	580	100,0

Tablo 7'ye göre; çalışma grubunun; %35,0'ına denk gelen 203 kişinin ailede ilk çocuk olduğu, 157 kişinin ailede 2. çocuk olduğu (%27,1), 101 kişinin ailedeki 3. çocuk olduğu (%17,4), 67 kişinin ailedeki 4. çocuk olduğu (%11,6) ve 52 kişinin ailesinin 5. ve daha sonraki sıralarda doğmuş çocukları (%9) olduğu görülmektedir.

3.1.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, 2 ölçme aracı yardımıyla veriler toplanılmıştır. Bu ölçme araçlarından ilki; 16 maddelik versiyonunun Atay (2009) tarafından Türkçe'ye standardizasyonunun gerçekleştiği ve 2015 yılında Güngör ve Selçuk tarafından Türkçe'ye yeniden uyarlamasının yapıldığı NKE (Ek-IV)'dir. Diğeri ise Akın tarafından 2012 yılında geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan KSÖ (Ek-V)'dir. Bu ölçme araçlarına ilaveten, katılımcılar hakkında değişkenlere ilişkin bilgilere ulaşabilmek adına da DBF (Ek-III)'nden yararlanılmıştır.

DBF, NKE ve KSÖ katılımcılara uygulanırken zamandan ve enerjiden tasarruf etmek adına ölçek maddeleri ve DBF optiklere geçirilmiştir. Ölçme araçları; çalışma planına uygun olarak belirlenen zamanlarda, İç Anadolu bölgesinde orta büyüklükteki bir ilin üniversitesinin farklı fakülte ve yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Öğrenciler optik form üzerinde yazan ölçek maddelerini okumuş ve kendilerine en uygun olan likert derecesini maddelerin yanında yer alan optik kutucuklarına işaretlemişlerdir. Yine zamandan ve enerjiden tasarruf etmek adına öğrenciler tarafından doldurulan optik formlar, optik form okuyucularına okutulmuş ve veriler excell programına aktarılmıştır. Sonrasında, veriler IBM SPSS 23 programına geçirilerek analiz edilmiştir.

3.1.3.1. Demografik Bilgi Formu (DBF)

Araştırmaya katılan kişilerden; kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk oldukları, ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi, yaşamının büyük bölümünü geçirdiği yeri, cinsiyet, yaş, fakülte ve sınıf düzeyleri hakkında veri elde etmek amacı ile araştırmacı tarafından oluşturulmuş formdur (Ek-III).

3.1.3.2. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE-16)

Kızıltan (2000) ve Atay'a (2009) göre, narsizme ilişkin ölçek ve envanterler arasında en fazla dikkat çeken Raskin ve Hall tarafından 1979'da geliştirilen (Narcissistic Personality Inventory) NPI Ölçeği olmuştur. Narsisizmi ölçmek amacıyla en fazla kullanılan ölçü aracı NKE olmuştur (Dickinson ve Pincus, 2003). Kızıltan (2000) ve Atay'a (2009) göre, ilk olarak 220 maddeden oluşan ölçme aracı içsel tutarlılık çalışmalarının ardından 54 maddeye indirilmiştir. Emmons (1987, 1984) ve daha sonra Raskin ve Terry'nin (1988) faktör analizi çalışmalarının ardından bazı maddeler ölçekten çıkartılmış ve 40 maddelik versiyon oluşturulmuştur. 2006 yılında ise Ames Rose ve Anderson'ın çalışmaları ile 16 soruluk versiyon hazırlanmıştır. Emmons (1984), yaptığı araştırmada 4 faktör belirledi. Bunlar; sömürücülük/hak iddia etme, liderlik/otorite, üstünlük/kendini beğenme ve kendiyi meşguliyet/kendine hayranlıktı. Emmons (1987) daha sonra yaptığı araştırmada önceden bulduğu dört faktörü doğruladı. Raskin ve Terry (1988), sonrasında yaptıkları çalışmada maddelerin aslında 4 faktörden daha fazlasına işaret ettiğini ve bazı maddelerin de ölçülen yapı ile ilişkisinin olmadığını keşfetti. Yaptıkları bu çalışmayı 1018 denek üzerinde gerçekleştirdiler. Bu deneklerin 479'u erkek, 529'u kadındı. Tüm katılımcılar California Üniversitesi öğrencileriydi ve yaşları da 17-49 arasında değişmekteydi.

İlk olarak Kızıltan (2000) tarafından 40 madde olarak Türkçe formu dil eşdeğerliğine bakılan, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılan ve bir tez çalışması olarak ortaya konulan Narsistik Kişilik Envanterinin, sonrasında Ames, Rose ve Anderson'un (2006) geliştirdiği 16 maddelik versiyonu, Atay (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. 16 maddelik bu envanterin, 2015 yılında Güngör ve Selçuk tarafından Türkçe'ye yeniden uyarlanması yapılmıştır (Ek-IV). Güngör ve Selçuk'a (2015) göre Atay'ın standardize ettiği 16 maddelik versiyondaki bazı maddeler değiştirilmiştir. Güngör ve Selçuk'un (2015) çalışmasında Craonbach alfa değeri pilot çalışmada 0.7479 (n=65), ana araştırmada ise 0,7439 (n=238) bulunmuştur. Çalışmalar üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. NKE-16'da 1, 3, 6, 8, 9, 11, 14, 16 numaralı maddelerdeki ilk satırdaki ifadeler ve 2, 4, 5, 7, 10, 12,

13, 15 numaralı maddelerde ikinci satırdaki ifadeler narsizm belirtilerini ortaya koyan ifadelerdir. Dickinson ve Pincus'a (2003) göre, NKE daha çok narsisizmin görkemli boyutunu ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Kızıltan'a (2000) göre, NKE klinik belirtileri olmayan kişilerde narsizmin ölçülmesini sağlayan bir ölçektir. Maddeler çift itemlerden oluşur. İtem çiftlerinden her biri narsistik içeriğe sahiptir ve seçilmesi halinde bir puanlık değer barındırır. Toplam puan alınır. Bu puanın yüksek olması bireylerde narsistik kişilik eğilimlerinin fazla olduğuna işaret etmektedir.

3.1.3.3. Kendini Sabotaj Ölçeği (KSÖ)

Jones ve Rhodewalt'ın (1982) geliştirdiği, KSÖ (Ek-V)'yü Türkçe'ye uyarlayan Akın'a (2012) göre, KSÖ 6'lı dereceleme ölçeği şeklinde 25 maddeden oluşan ve katılımcıların her bir maddeye ne ölçüde katıldıklarını belirtmeleri gereken bir ölçektir. Maddeler bir takım kendini sabotaj stratejisini ölçmektedir. Akın'ın (2012) ölçekle ilgili yapmış olduğu geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında; ölçeğin Türkçe ve asıl formlarındaki maddeler arasında korelasyon katsayıları .69 ile .98 arasında bulunmuştur. Madde ayırt etme gücünü anlamak amacıyla yapılan madde analizinde, düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .30 ile .63 arasında değiştiği gözlenmiştir. İç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .90 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .94 bulunmuştur. Bu sonuçlara göre KSÖ'nün Türkçe formu orijinal forma göre daha yüksek güvenilirlik katsayılarına sahiptir. Yapı geçerliğini anlamak amacıyla yapılan; açımlayıcı faktör analizi sonucu, madde toplam varyansının %32'sini açıklamaktadır. Ayrıca maddeler tek boyutta toplanmaktadır. Faktör yükleri .34 ile .69 arasında değişmektedir. Toplam korelasyon katsayıları ise .30 ile .63 arasındadır. Doğrulamalı faktör analizi sonucuna göre ölçeğin iyi uyum gösterdiği görülmüştür (RMSEA=.037, NFI=.98, CFI=.99, RFI=.97, GFI=.97, AGFI=.94). Elde edilen bu veriler, KSÖ'nün Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğunu bize göstermektedir. Ölçek sonuçlarının yorumlanmasında ise; 3, 5, 6, 10, 13, 20 ve 23. maddeler ters kodlanan maddelerdir. Madde puanları toplanır ve genel bir kendini sabotaj puanı bulunur. Bu puan 25 ile 125 arasında değişmektedir ve puanın yüksek olması bireylerin kendini sabotaj eğilimlerinin fazla olduğunu göstermektedir.

3.1.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması ve Toplanması

Önceden oluşturulan çalışma planına (Ek-VI) uygun olarak veri toplama araçları uygulanmış ve toplanmıştır. Öncelikle üniversite rektörlüğünden ölme araçlarını uygulamak için gerekli izinler alınmıştır. Ölçme araçlarının kolay bir biçimde uygulanması ve sonrasında verilerin istatistik programına kolaylıkla geçirilebilmesi için demografik bilgiler ve ölçekler optik forma

dönüştürülmüş ve sonrasında optik okuyucuda okutulmuştur. Ölçeğin kime uygulanacağı belirlenirken basit tesadüfi örnekleme baz alınmıştır. Eğitim Fakültesi, Eczacılık Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, ... Meslek Yüksekokulu, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Edebiyat Fakültesi'ne devam eden; hazırlık sınıfı, 1., 2., 3., ve 4. sınıf öğrencilerine ölçme araçları uygulanmıştır. Ölçme araçları dersler devam ederken derse giren öğretim görevlilerinin uygun gördüğü ders saatleri içerisinde uygulanmıştır. Ölçme araçları uygulanmadan önce öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmış, araştırma tamamlandığında araştırma sonuçlarını merak edenlerin ulaşması için gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Ölçme araçlarının uygulanması her bir grupta ortalama 15-20 dakika kadar sürmüştür. 580 kişiye ölçme aracı uygulanmıştır.

Tablo 8: Fakülte Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistikler

Fakülte	n	%
Eğitim	73	12,6
Sağlık Hiz. MYO	81	14,0
İİBF	73	12,6
Edebiyat	77	13,3
Eczacılık	52	9,0
İlahiyat	85	14,7
.... MYO	74	12,8
BESYO	65	11,2
Toplam	580	100,0

Tablo 8'e göre; 8 farklı fakültede öğrenim gören 580 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu öğrencilerden; 73 kişi Eğitim Fakültesine (%12,6), 81 kişi Sağlık Hizmetleri MYO'ya (%14), 73 kişi İİBF'ye (%12,6), 77 kişi Edebiyat Fakültesine (%13,3), 52 kişi Eczacılık Fakültesine (%9), %14'üne denk gelen 85 kişi İlahiyat Fakültesine, 74 kişi MYO'ya (%12,8) ve %11,2'sine denk gelen 65 kişi BESYO'ya devam etmektedir.

Tablo 9: Sınıf Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistikler

Sınıf	n	%
Hazırlık	43	7,4
1. Sınıf	197	34,0
2. Sınıf	82	14,1
3. Sınıf	145	25,0
4. Sınıf	113	19,5
Toplam	580	100,0

Tablo 9'a göre; ulaşılan 580 öğrenci hazırlık sınıfı, 1., 2., 3., ve 4. sınıf öğrencileridir. Çalışma grubunun; %7,4'üne denk gelen 43 kişi hazırlık sınıfına, 197 kişi 1. sınıfa (%13,4), 82 kişi 2. sınıfa (%14,1), 145 kişi 3. sınıfa (%25), 113 kişi 4. sınıfa (%13,5) devam etmektedir.

3.1.5. Verilerin Analizi

IBM SPSS 23 Paket Programı kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Verilerin toplanmasında, 580 kişiye ulaşılmıştır. Verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları normal sınırlar dahilinde olduğu için uç değerlerle ilgili herhangi bir işlem yapılmamış ve veriler olduğu haliyle analize tabi tutulmuştur. Kayıp veriler için ise; kayıp veri (missing value) analizi yapılmıştır ve verilerin sistematik bir dağılım göstermediği görülmüştür. Bundan hareketle kayıp verilerin yerine seri ortalama değer (series mean) atama işlemi yapılmıştır.

Öncelikle elde edilen verilerin normalliğinin belirlenmesi amacıyla; Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Bununla birlikte veriler için önemli bir normallik göstergesi olarak çarpıklık ve basıklık katsayıları da dikkate alınmıştır. Üniversite öğrencilerinin NKE puanlarının ve KSÖ ile elde edilen kendini sabotaj düzeylerinin araştırmacı tarafından belirlenen farklı değişkenlere göre karşılaştırılmasında kategorik değişkenlerin kategori sayısı dikkate alınmıştır. Bu bağlamda iki kategoriden oluşan değişkenler için bağımsız gruplar t testi (independent samples t test) ve üç veya daha fazla kategoriden oluşan değişkenler için ise tek yönlü varyans analizi (One way Analysis of Variance-ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA testinin sonucunda farklılık varsa, farklılığın hangi gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığını belirlemek için ise çoklu karşılaştırma (Post Hoc.) testleri göz önüne alınmıştır. Kullanılacak çoklu karşılaştırma testinin belirlenmesinde Levene varyansların homojenliği testi dikkate alınarak bu test sonucunda eğer grup varyansları homojen ise Tukey çoklu karşılaştırma testinden, grup varyansları homojen değilse Tamhane T2 çoklu karşılaştırma testinden yararlanılmıştır.

Son olarak öğrencilerin narsistik kişilik puanları ve kendini sabotaj düzeyleri arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Bu iki değişken arasında, korelasyon ilişkisi bulunmasa da öğrencilerin narsistik kişilik puanlarının kendini sabotaj düzeylerinin bir tahmin edicisi olabileceği varsayılarak basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve anlamlılığa bakılmıştır. Korelasyon en az iki sürekli değişken arasındaki ilişkiyi anlamada kullanılır. -1 ile +1 arasında değişen değerler almakla birlikte +1'e yaklaştıkça korelasyon olumlu yönde artmakta, -1'e yaklaştıkça ise ters yönde ilişki artmaktadır. Eğer korelasyon katsayısı 0 ise, bu ilişkinin olmadığını gösterir (Sönmez ve Alacapınar, 2016). Korelasyon katsayısı genellikle r harfiyle gösterilmektedir. Bu doğrultuda;; korelasyon katsayısının değer aralığını $-1 \leq r \leq +1$ eşitsizliğiyle ifade etmek mümkündür (Tekin, 2009). Korelasyon katsayısının büyüklük bakımından yorumlanmasında üzerinde tam olarak uzlaşılan aralıklar bulunmamakla birlikte genel kabul gören bazı kriterler mevcuttur. Bunlardan en yaygın kabul görenlerinden biri olan Büyüköztürk (2010)' e göre korelasyon katsayısının mutlak değeri 0,70-1,00 arasında ise yüksek ilişkiyi, 0,30-0,70 arasında ise orta düzey ilişkiyi, 0,00-0,30 arasında ise düşük ilişkiyi göstermektedir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın problem ve alt problem cümlelerine dayalı olarak; toplanan veriler, bu verilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulguların yorumlanması ise “Sonuç, Tartışma ve Öneriler” bölümünde yer almaktadır.

4.1. Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri ve Kendini Sabotaj Düzeyleri Nedir?

Tablo 10: Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri ve Kendini Sabotaj Düzeyleri

	n	\bar{x}	sd	Çarpıklık	Baskılık	Min.	Maks.
Narsistik Kişilik	580	12,11	1,95	0,123	0,790	9,00	16,00
Kendini Sabotaj	580	96,15	11,30	-0,073	0,079	58,00	131,00

Tablo 10 incelendiğinde; 580 öğrenciye uygulanan NKE ve KSÖ sonuçlarına göre, çalışma grubu içerisinde yer alan öğrencilerin narsistik kişilik düzeylerinin ortalaması 12,11 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin almış olduğu en düşük narsistik kişilik düzeyi puanı 9,00, en yüksek narsistik kişilik düzeyi puanı ise 16,00 olarak bulunmuştur. Çalışma grubu içerisinde yer alan öğrencilerin kendini sabotaj düzeylerinin ortalaması 96,15 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin almış olduğu en düşük kendini sabotaj düzeyi puanı 58,00, en yüksek kendini sabotaj düzeyi puanı ise 131,00 olarak bulunmuştur.

4.2. Verilerin Normallik Sınamasına İlişkin Bulgular

Tablo 11: Değişkenlere İlişkin Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Değişkenler	Test İstatistiği	sd	p
Narsistik Kişilik	0,109	580	0,000
Kendini Sabotaj	0,032	580	0,200

NKE ve KSÖ'den alınan toplam puanların normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov Normallik testi ile incelenmiştir. Tablo 11'de verilen Kolmogorov-Smirnov Testi bulgularına göre katılımcıların toplam narsistik kişilik puanları normal dağılım göstermezken ($p < 0,05$), kendini sabotaj değişkeninin normal dağılım gösterdiği söylenebilir ($p > 0,05$). Bununla birlikte özellikle likert ölçek üzerinden elde edilen değişkenlerin normallik göstergesi olarak literatürde kabul gören bir diğer kriter ise değişkene ait çarpıklık ve basıklık katsayılarının $-1,5$ ile $1,5$ aralığında olmasıdır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Buna göre, her iki değişkenin Tablo 10'da verilen çarpıklık ve basıklık değerleri göz önüne alındığında ise değişkenlerin ikisinin de normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

4.3. Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Düzeylerine İlişkin Bulgular

4.3.1. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Narsistik Kişilik Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar için t testi ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 12'de sunulmuştur:

Tablo 12: Cinsiyete Göre Narsistik Kişilik Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	n	\bar{x}	sd	t	p
Narsistik Kişilik	Erkek	241	12,11	1,85	-0,056	0,955
	Kadın	339	12,12	2,02		

Tablo 12'deki t testi bulgularına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -0,056$; $p > 0,05$).

4.3.2. Yaşa Göre Öğrencilerin Narsistik Kişilik Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin yaşına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ise tek yönlü varyans analizi (One way ANOVA) ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 13'te verilmiştir:

Tablo 13: Yaşa Göre Narsistik Kişilik Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Narsistik Kişilik	Gruplar Arası	10,670	2	5,335	1,406	0,246
	Gruplar İçi	2189,246	577	3,794		
	Toplam	2199,917	579			

Tablo 13'teki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği gözlenmiştir ($F=1,406$; $p>0,05$). Yaş gruplarına ait ortalama narsistik kişilik puanları da dikkate alındığında bu değerlerin birbirine çok yakın olduğu görülmüştür. Yaş gruplarının narsistik kişilik düzeyleri bazında farklılaşmadığı görülmektedir.

4.3.3. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Öğrencilerin Narsistik Kişilik Puanlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin narsistik kişilik düzeylerinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 14'te verilmiştir:

Tablo 14: Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Narsistik Kişilik Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Narsistik Kişilik	Gruplar Arası	77,434	6	12,906	3,484	0,002
	Gruplar İçi	2122,482	573	3,704		
	Toplam	2199,917	579			

Tablo 14'teki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=3,484$; $p<0,05$). Bu farklılığın

hangi fakülteler arasındaki farklılıktan kaynaklandığının tespiti için Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmış ve Tablo 15'teki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 15: Fakültelelere Göre Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Değişken	1.Grup	2.Grup	Ortalamalar Farkı	P
Narsistik Kişilik	Sağlık Hiz. MYO	Eğitim	-,16661	,999
		İİBF	-1,06236	,015
		Edebiyat	-,77360	,187
		Eczacılık	-,70225	,446
		İlahiyat	-1,08412	,007
		... MYO	-,73098	,262
		BESYO	-,76726	,246
	İİBF	Eğitim	,89575	,094
		Sağlık Hiz. MYO	1,06236	,015
		Edebiyat	,28876	,984
		Eczacılık	,36010	,970
		İlahiyat	-,02176	1,000
		... MYO	,33138	,967
		BESYO	,29509	,986

Tablo 15'teki Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, İİBF'de ve ilahiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin narsistik kişilik düzeylerinin sağlık hizmetleri meslek yüksekokulundaki öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin narsistik kişilik düzeyleri ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.3.4. Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Narsistik Kişilik Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yine tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 16'da sunulmuştur:

Tablo 16: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Narsistik Kişilik Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Narsistik Kişilik	Gruplar Arası	20,103	4	5,026	1,326	0,259
	Gruplar İçi	2179,814	575	3,791		
	Toplam	2199,917	579			

Tablo 16'daki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F=1,326$; $p>0,05$). Buna göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrenim görülen sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

4.3.5. Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Narsistik Kişilik Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin, öğrencilerin kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 17'de verilmiştir:

Tablo 17: Kardeş Sayısına Göre Narsistik Kişilik Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Narsistik Kişilik	Gruplar Arası	6,570	4	1,643	0,431	0,787
	Gruplar İçi	2193,346	575	3,815		
	Toplam	2199,917	579			

Tablo 17'deki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin kardeş sayılarına göre de anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F=0,431$; $p>0,05$). Buna göre üniversite öğrencilerinin kardeş sayılarının narsistik kişilik düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

4.3.6. Aile İçinde Kaçınıcı Çocuk Olduklarına Göre Öğrencilerin Narsistik Kişilik Puanlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin kardeşlerinin içinde kaçınıcı çocuk olduğuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek

yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 18'de sunulmuştur:

Tablo 18: Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Narsistik Kişilik Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Narsistik Kişilik	Gruplar Arası	22,340	4	5,585	1,475	0,208
	Gruplar İçi	2177,577	575	3,787		
	Toplam	2199,917	579			

Tablo 18'deki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin ailelerinde kaçınıcı çocuk olduklarına göre de anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($F=1,475$; $p>0,05$).

4.3.7. Yaşamlarının Büyük Bölümünü Geçirdikleri Yere Göre Öğrencilerin Narsistik Kişilik Puanlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin ömrünün çoğunluğunu geçirdiği yaşanılan yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 19'da verilmiştir:

Tablo 19: Yaşanılan Yere Göre Narsistik Kişilik Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Narsistik Kişilik	Gruplar Arası	18,721	2	9,361	2,476	0,085
	Gruplar İçi	2181,195	577	3,780		
	Toplam	2199,917	579			

Tablo 19'daki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeyleri öğrencilerin yaşadıkları yere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=2,476$; $p>0,05$). Her ne kadar yaşamının büyük bölümünü köyde geçiren öğrencilerin narsistik kişilik düzeyleri yüksekse de bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.8. Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Narsistik Kişilik Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA ile incelenmiş ve Tablo 20'deki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 20: Ailenin Aylık Gelirine Göre Narsistik Kişilik Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Narsistik Kişilik	Gruplar Arası	5,456	3	1,819	0,477	0,698
	Gruplar İçi	2194,461	576	3,810		
	Toplam	2199,917	579			

Tablo 20'deki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeyleri öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=0,477$; $p>0,05$). Bu bulguya göre, öğrencilerin narsistik kişilik düzeyleri ailelerinin aylık gelir düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

4.4. Üniversite Öğrencilerinin Kendini Sabotaj Düzeylerine İlişkin Bulgular

4.4.1. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kendini Sabotaj Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin, öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar için t testi ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 21'de sunulmuştur:

Tablo 21: Cinsiyete Göre Kendini Sabotaj Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	n	\bar{x}	sd	t	p
Kendini Sabotaj	Erkek	241	94,22	12,154	-3,427	0,001
	Kadın	339	97,53	10,447		

Tablo 21'deki t testi bulgularına göre üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t=-3,427$; $p<0,05$). Bununla birlikte cinsiyet gruplarına ait ortalama kendini sabotaj puanları da dikkate alındığında kadın öğrencilerin kendini sabotaj düzeyi erkek öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur.

4.4.2. Yaşa Göre Öğrencilerin Kendini Sabotaj Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin yaşına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA ile test edilmiş ve Tablo 22'deki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 22: Yaşa Göre Kendini Sabotaj Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Kendini Sabotaj	Gruplar Arası	128,376	2	64,188	0,502	0,606
	Gruplar İçi	73758,789	577	127,832		
	Toplam	73887,164	579			

Tablo 22'deki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($F=0,502$; $p>0,05$). Yaş gruplarına ait ortalama kendini sabotaj puanları dikkate alındığında 19 yaş ve altındaki öğrencilerin kendini sabotaj düzeyleri yaşı daha büyük olan öğrencilere göre yüksek görünse de bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.4.3. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Öğrencilerin Kendini Sabotaj Puanlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yine tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 23'te verilmiştir:

Tablo 23: Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Kendini Sabotaj Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Kendini Sabotaj	Gruplar Arası	4140,068	7	591,438	4,850	0,000
	Gruplar İçi	69747,096	572	121,935		
	Toplam	73887,164	579			

Tablo 23'teki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F=4,854$; $p<0,05$). Bu farklılığın hangi fakülteler arasındaki farklılıktan kaynaklandığının tespiti için grup

varyanslarının homojen olmadığı durumda kullanılan çoklu karşılaştırma testlerinden Tamhane T2 testi yapılmış ve Tablo 24'teki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 24: Fakülterele Göre Tamhane T2 Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Değişken	1.Grup	2.Grup	Ortalamalar Farkı	p
Kendini Sabotaj	Edebiyat	Eğitim	1,10566	1,000
		Sağlık Hiz. MYO	1,17668	1,000
		İİBF	,16575	1,000
		Eczacılık	6,28786	,023
		İlahiyat	2,23562	,991
		... MYO	6,01813	,012
		BESYO	7,06279	,024
	Eczacılık	Eğitim	-5,18220	,151
		Sağlık Hiz. MYO	-5,11117	,169
		İİBF	-6,12210	,117
		Edebiyat	-6,28786	,023
		İlahiyat	-4,05223	,584
		... MYO	-,26973	1,000
		BESYO	,77493	1,000
	... MYO	Eğitim	-4,91247	,110
		Sağlık Hiz. MYO	-4,84144	,125
		İİBF	-5,85237	,096
		Edebiyat	-6,01813	,012
		Eczacılık	,26973	1,000
		İlahiyat	-3,78250	,541
		BESYO	1,04466	1,000
	BESYO	Eğitim	-5,95713	,130
		Sağlık Hiz. MYO	-5,88610	,144
		İİBF	-6,89703	,094
		Edebiyat	-7,06279	,024
		Eczacılık	-,77493	1,000
		İlahiyat	-4,82716	,472
		... MYO	-1,04466	1,000

Tablo 24'teki Tamhane çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, öğrencilerin kendini sabotaj düzeyleri arasında fakülterele göre belirlenen farklılık edebiyat fakültesi ile eczacılık, ... MYO ve BESYO öğrencileri arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Grup ortalamaları da dikkate alındığında eczacılık fakültesinde, ... MYO'da ve BESYO'da öğrenim gören öğrencilerin kendini sabotaj düzeylerinin edebiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu söylenebilir.

Bu farklılıklar dışında, diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin kendini sabotaj düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.4.4. Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Kendini Sabotaj Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği yine tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 25'te verilmiştir:

Tablo 25: Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Kendini Sabotaj Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Kendini Sabotaj	Gruplar Arası	943,633	4	235,908	1,860	0,116
	Gruplar İçi	72943,531	575	126,858		
	Toplam	73887,164	579			

Tablo 25'teki ANOVA sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F=1,860$; $p>0,05$).

4.4.5. Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Kendini Sabotaj Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA ile incelenmiş ve Tablo 26'daki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 26: Kardeş Sayısına Göre Kendini Sabotaj Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Kendini Sabotaj	Gruplar Arası	437,470	4	109,368	0,856	0,490
	Gruplar İçi	73449,694	575	127,739		
	Toplam	73887,164	579			

Tablo 26'daki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin kardeş sayılarına göre de anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($F=0,856$; $p>0,05$). Buna göre üniversite

öğrencilerinin kardeş sayılarının kendini sabotaj düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

4.4.6. Aile İçinde Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Öğrencilerin Kendini Sabotaj Puanlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin kardeşlerinin içinde kaçınıcı çocuk olduğuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular Tablo 27'de sunulmuştur.

Tablo 27: Aile İçinde Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Kendini Sabotaj Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Kendini Sabotaj	Gruplar Arası	494,157	4	123,539	0,968	0,425
	Gruplar İçi	73393,007	575	127,640		
	Toplam	73887,164	579			

Tablo 27'deki ANOVA bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin ailelerinde kaçınıcı çocuk olduklarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F=0,968$; $p>0,05$).

4.4.7. Yaşamlarının Büyük Bölümünü Geçirdikleri Yere Göre Öğrencilerin Kendini Sabotaj Puanlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin yaşamlarının büyük bölümünü geçirdikleri yere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28: Yaşamlarının Büyük Bölümünü Geçirdikleri Yere Göre Kendini Sabotaj Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Kendini Sabotaj	Gruplar Arası	209,114	2	104,557	0,819	0,441
	Gruplar İçi	73678,051	577	127,692		
	Toplam	73887,164	579			

Tablo 28'deki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeyleri öğrencilerin yaşadıkları yere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=0,819$; $p>0,05$). Yaşamının büyük bölümünü köyde geçiren öğrencilerin kendini sabotaj düzeyleri daha yüksek görünse de bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.4.8. Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Kendini Sabotaj Puanlarının Karşılaştırılması

Üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ANOVA ile incelenmiş ve Tablo 29'daki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 29: Ailenin Aylık Gelirine Göre Kendini Sabotaj Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Kendini Sabotaj	Gruplar Arası	497,128	3	165,709	1,301	0,273
	Gruplar İçi	73390,037	576	127,413		
	Toplam	73887,164	579			

Tablo 29'daki ANOVA bulgularına göre üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeyleri öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre de anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1,301$; $p>0,05$). Bu bulguya göre öğrencilerin kendini sabotaj düzeyleri ailelerinin aylık gelir düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

4.5. Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Düzeyi İle Kendini Sabotaj Düzeyi Arasındaki İlişki

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeyleri ile kendini sabotaj düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelenmesi, eğer varsa bu ilişkinin yönünün ve derecesinin ortaya konulabilmesi için öncelikle iki değişken arasındaki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30: Narsistik Kişilik Düzeyi İle Kendini Sabotaj Düzeyi Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı

		Narsistik Kişilik	Kendini Sabotaj
Narsistik Kişilik	r	1,000	-0,080
	p	0,000	0,053
	n	580	580
Kendini Sabotaj	r	-0,080	1,000
	p	0,053	0,000
	n	580	580

Tablo 30'daki korelasyon analizi sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeyleri ile kendini sabotaj düzeyleri arasında anlamlı bir korelasyon ilişkisi bulunmamaktadır ($r = -0,080$; $p > 0,05$). Diğer bir ifadeyle, her ne kadar iki değişken arasında çok zayıf ve negatif yönde bir ilişki görünse de bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu aşamada her ne kadar iki değişken arasında anlamlı bir korelasyon ilişkisi bulunmasa da öğrencilerin narsistik kişilik puanlarının kendini sabotaj düzeylerinin bir tahmin edicisi olabileceği varsayılarak basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bu bağlamda yapılan regresyon analizinin sonucunda elde edilen bulgular Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31: Öğrencilerin Kendini Sabotaj Düzeyinin Narsistik Kişilik Düzeylerinden Etkilenip Etkilenmeme Durumuna İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Kendini Sabotaj	Sabit	107,422	18,397	0,000	3,749	0,053	0,006
	Narsistik Kişilik	-0,465	-1,936	0,053			

Tablo 31'deki regresyon analizi bulgularına göre, öncelikle üniversitede öğrenim gören öğrencilerin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin narsistik kişilik düzeyinden etkilenip etkilenmeme durumunu test etmek için kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F = 3,749$; $p > 0,05$). Bu modele göre, her ne kadar üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin kendini sabotaj düzeyleri üzerinde negatif yönde bir etkisinin olduğu gözlemlense de bu regresyon ilişkisi de istatistiksel olarak anlamlı sonuç vermemiştir ($\beta = -0,465$; $t = -1,936$; $p > 0,05$).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada amaç; çok farklı alanlarda yapılmış araştırmalara konu olan narsisizmin üniversite öğrencilerindeki düzeyini ve eğilimini belirlemek ve son yıllarda ülkemizde özellikle eğitim bilimleri ve daha özelde de rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında yeni çalışılmakta olan kendini sabotaj ile ilişkisini ortaya koymak ve çeşitli değişkenler açısından ele almaktır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere ilişkin yapılan istatistiki işlemler ve bu işlemler sonucunda elde edilen bulgular bir önceki bölümde yer almaktadır. Bu bölümde ise elde edilen bulgularla ilgili görüşler ve sonuçlara ilişkin yapılan tartışmalar yer almaktadır.

Üniversite öğrencilerinin narsisizm düzeyleri ve kendini sabotaj düzeylerinin belirlenip üniversite öğrencilerinin bu konudaki eğilimine bakılmıştır. 580 üniversite öğrencisinden elde edilen sonuçlara göre; Narsistik kişilik düzeyi ortalama puanı (\bar{x}) 12.11 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin NKE'den aldığı en düşük puan 9 en yüksek puan ise 16 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 16 olduğu ve kişinin aldığı puan arttıkça narsistik kişilik eğiliminin arttığı göz önünde bulundurulduğunda; çalışma grubunun narsistik kişilik eğiliminin fazla olduğu görülmektedir. Kendini sabotaj düzeyi ortalama puanı (\bar{x}) 96,15 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin KSÖ'den alabileceği en düşük puan 25 en yüksek puan ise 150'dir. Ölçekten elde edilen sonuçlara göre; üniversite öğrencileri KSÖ'den en az 58 puan en fazla ise 131 puan almışlardır. KSÖ'den alınan toplam puan miktarı arttıkça bireylerin kendini sabote etme eğiliminin arttığı göz önünde bulundurulduğunda çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin

kendini sabotaj eğiliminin oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Kalyon, Dadandı ve Yazıcı'ya (2016) göre, birey kendi yetenekleri konusunda şüphe duyduğunda kendini sabotaja başvurmaktadır. Kişide kendine yeterlilik duygusunun güçlendirilmesi özgüvende artışa neden olur. Bu da bireyin kendini sabote etmeye yönelik düşünce ve davranışlarını azaltabilir. Bu kapsamda bireylerin kendini sabotaj düzeyini düşürmeye yönelik çalışmalar yapmakta fayda vardır. Kendini sabotaj konusunda sosyal destek kaynakları da oldukça önemlidir. Anlı, Akın, Şar ve Eker'e (2015) göre, akademik kendini sabotajın önüne geçebilmek için öncelikle eğitim ortamlarında akademik kendini sabotaja başvuran bireylerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu bireyler belirlendikten sonra kendini sabotaj düzeyini düşürmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kalyon, Dadandı ve Yazıcı'ya (2016) göre, sosyal destek kaynakları arttıkça bireyde benlik saygısı yükselmekte ve kendini sabote etme durumu azalmaktadır. Dolayısıyla; bireylerde sosyal destek kaynaklarını artıracak ve bu kaynakları güçlendirecek yönde çalışmalar yapılması ile kendini sabotaja başvurma durumu azaltılabilir.

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak adına bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Yapılan t testi sonuçlarına göre; üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Narsistik kişilik düzeylerine ilişkin elde edilen verilerde erkekler için ortalama (\bar{x}) puan 12,11 iken kadınlar için bu ortalama (\bar{x}) 12,12 olarak bulunmuştur. Narsistik kişilik eğilimleri yönünden çalışma grubunu oluşturan kadın ve erkekler arasında bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni araştırmanın yapıldığı grubun kendi yapısından kaynaklanıyor olabileceği gibi günümüz toplumundaki tüm unsurların kadın-erkek ayrımı gözetmeksizin bireyde narsisizmi tetikliyor olması ve narsistik eğilimleri artırmasından kaynaklanabilir. Erdem (2013) araştırmasında, erkek öğrencilerde narsistik kişiliğin alt boyutlarından olan; otorite, üstünlük, sömürücülük ve hak iddia etme özelliklerinin kızlardan daha yüksek çıktığını bulmuştur. Demiralp (2017) ise, narsisizm toplam puanında cinsiyet değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık bulmamakla birlikte yeterlilik alt boyutunda erkeklerin kızlardan daha yüksek puanlar aldıklarını bulmuştur. Bu da ataerkil toplumlarda erkeklerin 'Ben kendime yeterim.' anlayışından kaynağını almaktadır.

Üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeyleri açısından ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin kendini sabotaj düzeyinin, erkek öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu söylenebilir. Kalyon, Dadandı ve Yazıcı'nın (2016) yaptığı araştırmaya göre de kendini sabotaj ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Büyükgöze ve Gün'ün (2015) yaptığı araştırmada kendini

sabotajın cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Anlı ve diğerlerine (2015) göre; üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeyinin cinsiyet açısından fark gösterdiği bulunmuştur. Büyükgöze ve Gün'ün (2015) yaptığı araştırmada kendini sabotajın cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Üzbe'ye (2013) göre, erkek ve kadınların kullandıkları kendini engelleme stratejilerinin de farklılaştığı görülmüştür. Erkekler daha çok davranışsal kendini sabotaj stratejilerine başvururken kadınlar daha çok sözel kendini sabotaj stratejilerine başvurmaktadır. Zihinsel yetenekleri kapsayan konularda erkekler kendilerini daha fazla sabote ederken, sosyal ilişkiler ve sosyal yeteneklerle alakalı konularda kadınlar kendilerini daha fazla sabote etme yoluna gitmektedir (Anlı, 2011).

Kendini sabotajın cinsiyete göre nasıl bir değişim gösterdiğini araştıran yurtdışı çalışmalar incelendiğinde; Berglas ve Jones (1978), Midgley ve diğerleri (1996), Urdan, Midgley ve Anderman (1998) erkeklerin, kadınlara oranla kendini daha fazla sabote ettiğini bulmuştur. Sheppard ve Arkin (1989) ile Strube ve Roemmele (1985) ise tersi yönde kadınların erkeklere oranla daha fazla kendini sabote ettiği sonucuna ulaşmıştır. Bazı araştırmacılar erkeklerin daha fazla kendini sabotaja başvurduğunu bulmuştur. Zuckerman ve Tsai'nin (2005) yaptığı araştırmada kendini sabotaj cinsiyete göre bir farklılık ortaya koymamıştır. Erkekler, kadınlara göre kendilerini daha fazla sabote etmektedirler. Erkekler ve kadınların kendini sabote ettiği durumlar da değişebilmektedir. Erkekler akademik anlamda kendini daha fazla sabote ederken kadınlar hem akademik hem de sosyal alanlarda kendilerini daha fazla sabote etmektedirler (Dietrich, 1995).

Üniversite öğrencilerinde narsistik kişilik düzeyinin yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; narsistik kişilik düzeyleri yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Narsistik kişilik düzeylerinin bu çalışma kapsamında yaşa bağlı olarak bir farklılık göstermemesinin nedeni narsistik eğilimin kararlı bir yapıya sahip olması ile alakalı olabilir. Bu kararlı yapı; bireylerde görülen narsistik eğilimlerin yıllar içerisinde benzer düzeyde kalmasına neden oluyor olabilir.

Kendini sabotaj düzeyi açısından ise üniversite öğrencilerinde yaşa göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. 19 yaş ve altındaki öğrencilerin kendini sabotaj düzeyleri, yaşı daha büyük olan öğrencilerden yüksek görünse de bu farklılık istatistiksel olarak kayda değer değildir. Yaş ilerledikçe olumsuz yaşam olayları ile daha fazla karşılaşıldığı dikkate alınınca bireylerde yaşa bağlı olarak kendini sabotaj

düzeyinin artması beklenebilir. Ancak araştırma sonuçlarına göre, kendini sabotaj düzeyi ile çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Bunun nedeni; Urdan ve Midgley'in (2001) de ifade ettiği gibi, okul ve sınıf gibi akademik ortamların kendini engellemenin en fazla görüldüğü yerler olmasından kaynaklanabilir. Kendini sabotaj düzeyi ile yaş arasında farklılık olup olmadığını daha iyi incelemek için eğitim çağında olup eğitime devam eden bireylerle eğitim çağını geçmiş ve eğitime devam etmeyen bireylerde kendini sabotaj düzeyini incelemekte fayda vardır.

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla tek yönlü varyans analizine (One Way ANOVA) başvurulmuştur. İstatistiksel işlem sonucunda narsistik kişilik düzeyleri ve fakülte değişkeni arasında bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklılaşmanın hangi fakülteler arasında olduğu anlamak adına yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre; Sağlık Hizmetleri MYO, İİBF ve İlahiyat fakültesinde farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Narsistik kişilik düzeyleri, İİBF'de ve İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. En yüksek narsistik kişilik düzeyi İİBF'de öğrenim gören öğrencilerde çıkmıştır. Bu sonuçlar açısından düşündüğümüzde; İİBF de öğrenim gören öğrencilerde narsistik kişilik düzeyinin yüksek çıkmasının nedeni bu bireylerin almış oldukları eğitim ve ileride ifâ edecekleri mesleğin bir gereği olabilir. Çünkü bu bireyler daha çok yönetici ve idareci olmak üzere yetiştirilmektedirler ve yöneticilik ve idarecilik bireyde narsistik eğilimi doğal olarak artırıyor olabilir. Erdem (2013) ise; İİBF öğrencilerinin üstünlük, teşhircilik, hak iddia etme, kendini beğenme alt botutları ve genel olarak narsistik kişilik özelliklerinin diğer fakültelere devam eden öğrencilerden daha yüksek çıktığını bulmuştur ve İİBF öğrencilerinin de kendilerini bu doğrultuda algıladıklarını belirtmiştir.

Narsistik kişilik eğiliminin İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerde yüksek çıkmış olması ise ilginç bir sonuçtur. Çünkü narsisizmin özellikleri açısından düşündüğümüzde din narsistik eğilimi hoş karşılamamaktadır. Narsistik kişilik düzeyi ne kadar düşükse dini açıdan o kadar kabul edilebilir bir durum söz konusudur. ancak İlahiyat fakültesi açısından tam tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni belki de İlahiyat Fakültesi açısından burada öğrenim gören öğrencilerin dini konular başta olmak üzere çeşitli konularda kendilerini diğer insanlardan daha iyi ve üstün görüyor olmalarından kaynaklanabilir. Sağlık Hizmetleri MYO'da ise İİBF ve İlahiyat fakültesine göre narsistik kişilik düzeyinin daha

düşük çıkmış olması da oldukça ilginç bir sonuçtur. Çünkü sağlık alanında çalışan bireylerde empati yapma konusunda bazı sıkıntılar görülmekte ve bu bireylerde özgüvenin aşırı derecede yüksek olmasından dolayı narsistik kişilik eğiliminin de fazla çıkması beklenmektedir ancak sonuçlar bunun tersi yöndedir. Sağlık Hizmetleri MYO'da öğrenim gören öğrencilerin empati yapma ve insan ilişkileri konusunda daha iyi olmaları nedeniyle narsistik kişilik düzeylerinin daha düşük çıktığı söylenebilir ya da burada öğrenim gören bireylerin genel olarak özgüvenleri ile ilgili yaşadıkları bir sorundan kaynaklı olarak narsistik kişilik düzeylerinin düşük çıktığı söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizinden (One Way ANOVA) yararlanılmıştır. Analiz sonucunda, bir farklılık görüldüğü tespit edilmiştir. Farklılık; BESYO, ... MYO, Edebiyat ve Eczacılık Fakülteleri arasında çıkmıştır. Grup ortalamaları da dikkate alındığında Eczacılık Fakültesinde, ... MYO'da ve BESYO'da öğrenim gören öğrencilerin kendini sabotaj düzeylerinin Edebiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu farklılıklar dışında, diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin kendini sabotaj düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Demiralp'e (2017) göre, narsistik kişiliğin alt boyutları ile fakülte değişkeni arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. BESYO'da öğrenimine devam eden öğrencilerin kendini sabotaj düzeyi en yüksek çıkmıştır. BESYO'yu sırayla; Eczacılık Fakültesi, ... MYO ve Edebiyat Fakültesi izlemektedir.

BESYO'da öğrenim gören öğrencilerin kendini daha fazla sabote etmelerinin nedeni bu öğrencilerin akademik başarısının genel olarak düşük ancak spora karşı özel ilgisi olan bireyler olmalarından kaynaklanabilir. Ayrıca bu bireylerdeki aşırı özgüven onların başarısızlıkla yüzleşmelerini engelliyor ve kendilerini daha fazla sabote etmelerine neden oluyor olabilir. Edebiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerde kendini sabotajın daha düşük çıkması bu bireylerin olaylara daha gerçekçi yaklaşan, başarısızlıkları ile yüzleşmede daha az sorun yaşayan bireyler olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrenim görülen sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin, öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Burada da yaş konusunda bahsettiğimiz şekilde narsistik kişilik eğiliminin kararlı ve tutarlı

bir yapı göstermesi bu nedenle zamana bağlı olarak farklılaşmaması söz konusu olabilir. Bu durumdan ötürü farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilerin narsistik kişilik eğilimi düzeylerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamış olabileceği varsayılmaktadır.

Kendini sabotaj düzeyinin öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre de anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonucunda kendini sabotaj düzeyinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun nedeni kendini sabotajın sınıftan ziyade genel olarak eğitim ortamının tamamında ortaya çıkan bir durum olmasından kaynaklanabilir. Üzbe (2013) yaptığı çalışmada, kendini engelleme puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Fleming (2007) çalışmasında, sınıf düzeyi arttıkça kendini sabotaj düzeyinin de arttığını bulmuştur.

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeyinin kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonucunda öğrencilerin narsistik kişilik düzeyi ve kardeş sayıları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Kardeş sayısının az olması, bu çocuklara anne-baba yatırımının daha fazla olmasını beraberinde getirmektedir. Bu da çocuklardaki narsistik kişilik düzeyinde artışa neden olacaktır. Kardeş sayısı arttıkça narsistik eğilimin de düşeceği düşünüldüğünde narsistik kişilik eğiliminin kardeş sayısına göre farklılaşmamış olması sonucu da oldukça ilginçtir. Demiralp (2017) çalışmasında; narsistik kişiliğin alt boyutlarından olan otorite ile kardeş sayısı arasında bir farklılık bulmuştur.

Üniversite öğrencilerinin kardeş sayılarının kendini sabotaj düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile bakılmıştır ve anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Demiralp'in (2017) araştırma bulgusu da bu sonuca benzerdir: Otorite alt boyutu hariç, narsistik kişiliğin diğer alt boyutları ile kardeş sayısı arasında ilişki bulunmamıştır. Kardeş sayısının fazla olması beraberinde kardeş kıskançlığını getirecektir. Kardeş kıskançlığı soucunda birey yaşadığı olumsuzlukları benlik saygısıaltüst olmadan bir şekilde kendisi dışındaki durumlara atfedecek böylece kendini sabotaja başvuracaktır. Ancak araştırma bulguları bu savın aksi yönünde çıkmıştır. Bu da kardeş sayısı dışında kendini sabotaja başvurmaya neden olan daha önemli değişkenler olduğunu bize göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin ailelerinde kaçınıcı sıradaki çocuk olduklarına göre anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğine tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile bakılmıştır ve herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Aile içinde ilk doğan çocuklarla anne-babanın daha fazla ilgilenmesi, ilk çocuk üzerine daha fazla yoğunlaşması ilk çocuklarda narsistik kişilik düzeyinin daha yüksek çıkmasına neden olabilir ya da son sıradaki çocukların daha serbest olması, anne ve babalarına her istediklerini daha kolay yaptırılmaları bakımından son sıradaki çocuklarda narsistik kişilik düzeyinin daha yüksek çıkabileceği söylenebilir. Buna rağmen araştırma sonuçları bunun tam tersi yönde çıkmış ve aile içinde kaçınıcı sıradaki çocuk olduğu durumuna göre narsistik kişilik eğiliminin farklılaşmadığı görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin, öğrencilerin ailelerinde kaçınıcı sıradaki çocuk olduklarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonucunda her hangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Aile içinde ilk çocuk genelde en çok yıpranan, ailede sorumluluğun büyük kısmını göğüsleyen çocuktur. Bazan anne-baba ilk çocuğa yanlış bir ana-babalık tutumu ile yaklaşır ve bu da çocuğun özgüvenine zarar verir; onun bağımlı bir kişilik geliştirmesine neden olabilir. Bundan dolayı ilk çocukta kendini sabotaj stratejisine başvurmanın daha fazla olabileceği akla gelse de araştırma bulguları bunun aksi yönünde çıkmıştır.

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin yaşamının büyük bölümünü geçirilen yere göre farklılaşp farklılaşmadığına bakmak için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır. Öğrencilerin narsistik kişilik düzeyinin yaşadıkları yere göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Yaşamının büyük bölümünü köyde geçiren öğrencilerin narsistik kişilik düzeyleri diğerlerine oranla daha yüksek çıkmış olsa da bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Köyde yaşayan bireylerde narsistik kişilik düzeyinin daha yüksek çıkması bu bireylerin köyde yaşamalarını bir eksiklik olarak görüp bu durumu narsistik özellikler sergileyerek telafi etmeye çalışmalarından kaynaklanabilir. Genel olarak ise sahip olunan imkanlar düşünüldüğünde daha büyük ve gelişmiş bir yerleşim yerinde yaşıyor olmanın narsistik kişilik eğilimini artırabileceği ve en az köyde sonra ilçede ve en fazla ilde narsistik kişilik eğiliminin daha yüksek çıkacağı düşünülse bile araştırma sonuçlarına göre yerleşim yerleri arasında çok büyük farklılığa rastlanmamıştır. Bunun nedeni de günümüzde yerleşim yerleri arasındaki sınırların ortadan kalkması, her bilgiye, her imkana her yerden ulaşılabilirlik olması söylenebilir.

Yaşamının büyük bölümünü geçirilen yere göre kendini sabotaj düzeyindeki farklılaşmayı anlamak adına tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA)

yapılmış ve her hangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Yaşamının büyük bölümünü köyde geçiren öğrencilerin kendini sabotaj düzeyleri daha yüksek görünse de bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu ne kadar da; yaşamını köyde geçiren bireylerin özgüvenlerinin yaşamını daha büyük yerleşim yerlerinde geçiren bireylere göre az olabileceğini düşündürse de, dünyanın artık internetle birlikte global bir köy haline geldiği gerçeği bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir.

Üniversite öğrencilerin narsistik kişilik düzeylerinin ailelerinin aylık gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Aylık geliri fazla olan ailelerin, çocuklarına daha fazla maddi yatırım yapması, daha iyi imkanlar sunması belki de bir noktada çocuğun şımartılmasının bu çocuklarda narsistik kişilik düzeyini artırabileceği düşünülmektedir. Buna rağmen araştırma sonuçları bu düşünce ile tutarlı değildir. Araştırma sonuçlarına göre; üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeylerinin ailelerin aylık gelir durumuna göre farklılık göstermemesinin, narsistik kişilik eğiliminin bu tür dışsal kaynaklardan etkilenmediğinin ya da genel olarak insanlarda alım gücünün yükselmesinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Üniversite öğrencilerin kendini sabotaj düzeylerinin de ailelerinin aylık gelirine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizinden (One Way ANOVA) yararlanılmıştır. Analiz sonucuna göre her hangi bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Anlı ve diğerlerine (2015) göre de; üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeyi ile algılanan gelir düzeyi açısından bir farklılığa rastlanmadığı bulunmuştur.

Narsistik eğilimi fazla olan bireyler kendini sabotaja başvuruyor mu ya da narsistik eğilimi fazla olan bireyler kendini sabotaja daha çok başvuruyor olabilirler mi? Bu sorular ışığında; üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik düzeyleri ile kendine sabotaj düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak adına Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan istatistik sonucunda çalışma grubunu oluşturan 580 öğrencinin narsistik kişilik düzeyleri ile kendine sabotaj düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Narsistik kişilik düzeyi ve kendini sabotaj düzeyi arasında çok zayıf ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmamış olması, KSÖ ölçeğindeki bazı maddelere katılımcıların sosyal beğenirlik olgusu nedeniyle dürüst yanıtlar vermemiş olması ihtimalinden kaynaklanabilir. Ya da narsistik kişilik eğilimi ile kendini sabotaj eğilimi

birbirini karşılayabilecek kavramlar değildir. Kalyon, Dadandı ve Yazıcı (2016) yaptıkları çok değişkenli araştırmalarında, narsistik kişilik eğilimi ve kendini sabotaj eğilimi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır. Ancak narsistik kişilik yapısında otorite ve hak iddia etme boyutlarında alınan puanın artması, kendini sabotaj eğilimi üzerinde olumlu etkiye neden olurken, kendine yeterlilik boyutundaki artış kendini sabote eğilimini olumsuz etkilemektedir. Yurtdışında ise 2006 yılında Rhodewalt, Tragakis ve Finnerty'nin yapmış olduğu “Narcissism and Self-Handicapping: Linking Self-Aggrandizement to Behavior” adlı makalede narsizmin kendini sabotaj ile olan ilişkisine bakılmıştır. Ancak her hangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

5.2. Öneriler

2018-2019 akademik yılında üniversitede öğrenim gören öğrencilerin narsistik kişilik düzeyleri ve kendini sabotaj düzeylerinin belirlenip bunlar arasındaki ilişkinin ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkilerinin ele alındığı bu araştırmada; araştırma sonuçlarından hareketle sunulan öneriler ve araştırma konusu ile ilgili olarak ilerde yapılabilecek diğer çalışmalara ilişkin öneriler aşağıda yer almaktadır.

5.2.1. Araştırma Sonuçlarıyla İlgili Öneriler

- Çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin kendini sabotaj düzeylerinin ortalama üzerinde olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda; öncelikle okullarda öğrencilerin kendini sabote etme düzeyi belirlenmelidir. Sonrasında ise, belirlenen bireyler için hazırlanan programlarla onlarda verimli ders çalışma alışkanlıkları, etkili zaman yönetimi, başa çıkma becerileri gibi becerilerin kazandırılarak kendini sabotaj düzeyleri azaltılabilir. Öğrenciler için yeterlilik duygusunu arttırmaya yönelik çalışmalar yapıp kendini sabotaj düzeyinin azalması sağlanabilir. Bireylerde sosyal destek kaynaklarını artıracak ve bu kaynakları güçlendirecek yönde çalışmalar yapılması ile kendini sabotaja başvurma durumunu azaltılabilir.
- Narsistik kişilik düzeyinin yaşa bağlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda ortaya çıkan bu sonucu daha iyi anlamak adına kesitsel ve boylamsal nitelikte yeni çalışmalar yapılabilir
- Kendini sabotaj düzeyinin yaşa bağlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Kendini sabotajın en fazla yaşandığı ortamların eğitim ortamı olduğu baz alınarak; eğitim çağı içinde olan ve eğitimine devam eden bireylerle, eğitim çağı dışına çıkmış ve eğitimine devam etmeyen bireylerin örneklem olarak alındığı gruplarda kendine sabotaj düzeyine

bakmak ve çeşitli çalışmalar yapmak, kendini sabotajın yaşa ve eğitime devama bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak konusunda daha net bilgiler toplamayı sağlayabilir.

- Bu araştırmada; kendini sabotajın düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu doğrultuda yapılacak deneysel çalışmalarla cinsiyetteki farklılaşmaya ilişkin nedenler ortaya konabilir.
- Bu araştırmada; narsistik kişilik düzeyi ve kendini sabotaj düzeyinin, fakültelere göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu doğrultuda yapılacak deneysel çalışmalarla neden bazı fakültelerde bu durumun farklılaştığına ilişkin nedenler ortaya konabilir.
- Narsisizm ve kendini sabotaj arasındaki ilişki incelenirken NKE ve KSÖ dışında farklı ölçekler kullanılabilir hatta, narsizmi ve kendini sabotajı ölçen başka ölçekler geliştirilerek yeni çalışmalar yapılabilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Narsisizm ve kendini sabotaj arasındaki ilişki sadece üniversite öğrencileri üzerinde değil, farklı eğitim kademelerine devam eden bireyler üzerinde yapılan araştırmalarla incelenebilir.
- Daha geniş bir örneklem grubu ile yeni bir çalışma yapılabilir.
- Narsisizm ve kendini sabotaj konusunda nitel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Abacı, R. ve Akın, A. (2011). *Kendini Sabotaj İnsanoğlunun Sınırlı Doğasının Bir Sonucu*. Ankara: Pegem.
- Akhtar, S. ve Thamsom, J. A. JR (1982). Overview: Narcissistic personality disorder. *Am J Psychiatry*, 139: 12-20.
- Akhtar, S. (1989). Narcissistic personality disorder. Descriptive features and differential diagnosis. *Psychiatr Clin North Am* 12.
- Akın, A., Abacı, R., Akın, Ü. (2011). Kendini sabotaj: Kavramsal bir analiz. *International Online Journal of Educational Sciences*; 3(3): 1155-1168.
- Akın, A. (2012). Kendini sabotaj ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*; 37(164): 177- 187.
- Akın, Ü. (2013). Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Odaklı Psiko Eğitim Programının Kendini Sabotaj Üzerindeki Etkisi. (Doktora tezi). Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Sakarya.
- Akın, A., Şahin, M. ve Gülşen, M. (2015). Çocukluk çağı narsizm ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24: 203-2015.
- Aktaş, A. ve Şahin, M. (2018). Narsistik özellik, öz-şefkat ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 5(6): 362-374.
- Alter, A. L., Forgas, J. P. (2007). On being happy but fearing failure: The effects of mood on self-handicapping strategies. *Journal of Experimental Social Psychology* 43: 947-954.
- American Psychiatric Association Dictionary of Psychology. Narcissism. 07.02.2019 tarihinde <https://dictionary.apa.org/narcissism> adresinden erişildi.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2014). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*, DSM-5 Tam Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan. (Çev. Ertuğrul

- Köroğlu), 5. Basım. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. Orijinal Basım Tarihi:2013.
- Ames, D. R., Rose, P ve Anderson P. C. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality*, 40(4): 206-209.
- Anlı, G. (2011). Kendini Sabotaj ile Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Sakarya.
- Anlı, G., Akın, A., Şar, A. H. ve Eker, H. (2015). Kendini sabotaj ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54): 160-172.
- Anlı, G., Taş, İ., Güneş, Z., Yazgı, Z. Ve Sevinç, H. (2018). Akademik kendini engelleme ölçeği'ni türkçeye uyarlama çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*; 8(15): 1198-1217.
- Anlı, İ. Ve Bahadır, G. (2007). Kendilik psikolojisine göre narsisistik ve sınırlı kişilik bozukluğu. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 27(1): 1-12.
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Ankara: Asil.
- Arkonaç, A. S. (2001). *Sosyal Psikoloji*. 2. Baskı. İstanbul: Alfa Yayın.
- Aslan, Z. Ve Sağlam Arı, G. (2018). Kişilik ve duygusal emek arasındaki ilişkilerin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Banka çalışanları örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30: 157-171. Doi:10.5505/pausbed.2018.86548.
- Atay, S. (2009). Narsistik kişilik envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1): 181-196.
- Atay, S. (2010). *Çalışan Narsist: Örgütler, Liderler, Yöneticiler ve Astarlar*. İstanbul: Namar.
- Back, M. D., Küfner, A. C. P., Dufner, M., Gerlach, T. M. ve Rauthmann, J. F. (2013). Narcissistic admiration and rivalry: Disentangling the bright and dark sides of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105(6): 1013-1037.
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. 1. Baskı. Ankara: Anı.
- Baumeister, R. F. (1997). Esteem threat, self-regulatory breakdown and emotional distress as factors in self-defeating behavior. *Review of General Psychology*, 1: 145-174.
- Battal, F. B. (2016). Gündelik Hayatta Narsisizmin Toplumsal Görünümleri. II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi- Bildiriler Kitabı V. 12-15 Mayıs 2016, Isparta, Türkiye.

- Beck, B. L., Koons, S. R. ve Milgram, D. L. (2000). Correlates and consequences of behavioral procrastination: The effects of academic procrastination, consciousness, self-esteem and self-handicapping. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(5): 3-13.
- Behary, W. T. (2017). *Narsistle Ateşkes: Benmerkezci Biriyle Ayakta Kalma ve Gelişme*. (Çev. Melis Caner, Nihan Azizlerli) 3. Basım. İstanbul: Psikonet. Orijinal Basım Tarihi: 2008.
- Berglas, S. ve Jones, E. E. (1978). Drug chose as self handicapping strategy in response to non-contingent success. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(4): 405-417.
- Bolat, Y, Ülker, M. ve Demir, C. G. (2016). Kavramsal açıdan narsisizm ve eğitimde narsistik kişilik. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46): 482-492.
- Bolelli, M. (2018). Narsistik kişilik özelliklerinin işe bağlılığa etkileri: Örnek bir araştırma. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 4(3): 185-199. Doi: <https://dx.doi.org/10.30855/gieb.2018.4.3.005> .
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (Çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs. Orijinal Basım Tarihi: 2004.
- Busman, B. J., Steffgen, G., Kerwin, T., Whitlock, T ve Weisenberger J, M. (2018). “Don’t you know I own the road?” The link between narcissism and aggressive driving. *Transportation Research Part F* 52: 14-20. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2017.10.008>
- Büyükgöze, H. ve Gün, F. (2015). Araştırma görevlilerinin kendini sabotaj eğilimlerinin incelenmesi. *Hittit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*; 8(2): 689-704. doi: <http://dx.doi.org/10.17218/husbed.11352> .
- Büyükgüngör, A. (2016). The Turkish Adaptation of the Pathological Narcissism Inventory (PNI). (yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bölümü, İstanbul.
- Büyükköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem.
- Campbell, W. K. ve Miller, J. D. (2011). *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder, Theoretical Approaches, Empirical Findings and Treatments*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Campbell, M. K., Reeder, G. D., Sedikides, C. ve Elliot, A. (2000). Narcissism and comparative self-enhancement strategies. *Journal of Research in Personality*, 34: 329-347. <http://doi.org/cg9>
- Can, Y., Anlı, İ., Evren, C. ve Usta, Ö (2017). Patolojik narsisizm ve alkol kullanım bozukluğu arasında ilişki. *Addicta: The Turkish journal on addictions*, 4(1): 119-135. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2017.4.1.0014>

- Cihangiroğlu, N., Teke, A., Uzuntarla, Y. ve Uğrak, U. (2015). Narsist kişilik eğilimleri ile kurumsal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1): 1-18. Doi: <http://dx.doi.org/10.11611/JMER400> .
- Chapaux-Morelli, P. ve Couderc, P. (2017). *İkili ilişkilerde Duygusal Manipülasyon Narsist Bir Partnerle Yüzleşmek*. (Çev. Işık Ergüden) 9. Basım. İstanbul: İletişim. Orijinal Basım Tarihi: 2010.
- Cox, C. B. ve Giuliano, T. A. (1999). Constructing obstacles vs. Making excuses: Examining perceivers' reactions to behavioral and self-reported self-handicapping. *Journal of Social Behavior and Personality*, 14(3): 419-433.
- Crowe, M., Carter, N. T., Campbell, W. K. ve Miller, J. D. (2016). Validation of the narcissistic grandiosity scale and creation of reduced item variants. *Psychological Assessment*, 28(12): 1550-1560. <http://dx.doi.org/10.1037/pas0000281>
- Çorak, A. (2018). Oda dışından narsisist. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1 (1): 221-232.
- Dawood, S., Schroder, H. S., Donnellan, M. B. ve Pincus, A. L. (2018). Pathological narcissism and non-suicidal self-injury. *Journal of Personality Disorders*, 32(1): 87-108.
- Demiralp, C. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim İle Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Erzurum.
- Demirci, İ. Ve Ekşi, F. (2017). Büyükleme narsisizminin iki farklı yüzü: Narsistik hayranlık ve rekabetin mutlulukla ilişkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46: 37-58. doi: 10.15285/maruaebd.330008
- Dickinson K. A. ve Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17 (3): 188-207.
- Dietrich, D. (1995). Gender differences in self-handicapping: Regardless of academic or social competence implications. *Social Behavior and Personality*, 23: 402-410.
- Doğan, S. Uğurlu, M. ve Canat, S. (2007). Narsistik kişilik bozukluğu. *Dahili Tıp Bilimleri Psikiyatri Dergisi*, 3(12): 53-60.
- Ekşi, F. (2016). The short form of the five-factor narcissism inventory: Psychometric Equivalence of the Turkish version. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 16(4): 1081-1096.
- Eldoğan, D. (2016). Hangi narsizm? Büyükleme ve kırılma narsizminin karşılaştırılmasına ilişkin bir gözden geçirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(37): 1-10.

- Eldoğan, D. ve Tunçel, E. (2017). Kırılgan narsisizm ve sosyal kaygı bozukluğu: Benzerlikler ve farklılıklar. *Nesne Psikolojisi Dergisi (NPD)*, 5(11): 426-448. Doi: 10.7816/nesne-05-11-05.
- Emmons, R. A. (1984). Factor analysis and construct validity of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 48: 291-300.
- Emmons, R. A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52: 11-17.
- Eraslan-Çapan, B., Satıcı, S. A., Yılmaz, M. F. ve Kayış, A. R. (2015). Karanlık Üçlü Ölçeği: Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 7-10 Ekim, Mersin, Türkiye.
- Erdem, A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine Yönelik Tutumları, Toplumsal Cinsiyetçilik ve Narsistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. (Yüksek lisans tezi). Gazioamanpaşa Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Tokat.
- Erkuş, A. ve Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin çalışanların çatışma yönetim tarzlarına etkisi: Savunma sanayiinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2): 213-242.
- Ersoy Kart, M. (2004). Pozitif yanılama ve psikolojik sağlık. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 59(4): 173-194.
- Ertürk, Y. D. Ve Eray, T. E. (2016). Fenomenolojik bir kavram olarak kendilik ve sosyal ağlarda kendilik sunumu ile narsistik eğilimler ilişkisi: İletişim fakültesi öğrencileri üzerine bir ön çalışma. *Intermedia International e-Journal, Spring-June*, 3(1): 12-29. Doi: 10.21645/intermedia.2016318941
- Ferradás, M. d. M., Freire, C., Rodríguez, S. ve Pineiro, I. (2018). Self-handicapping and self-esteem profiles and their relation to achievement goals. *Anales de Psicología*, 34(3): 545-554. <http://dx.doi.org/10.6018/analesps.34.3.319781>
- Fiske, S. T. ve Taylor, S. E. (2013). *Social Cognition: From Brains to Culture*. 2. Basım. Los Angeles: SAGE.
- Fleming, A (2007). Perception of Ability, Trait Affectivity, and Self-Handicapping Behavior in Adolescents. (Doktora tezi). Retrieved from ProQuest Dissertations and thesis Database. (UMI No: 3244139).
- Foster, J. D. ve Campbell, W. K. (2007). Are there such things as “Narcissists” in social psychology? A taxometric analysis of the narcissistic personality inventory. *Personality and Individual Differences*, 43: 1321-1332.
- Foster, J. D., McCain, J. L., Hibberts, M. F., Brunell, A. B. and Johnson, R. B. (2015). The grandiose narcissism scale: A global and facet-level measure of grandiose narcissism. *Personality and Individual Differences*, 73(1), 12-16.

- Freud, S. (2017). *Narsizm Üzerine ve Schreber Vakası*. (Çev. Banu Büyükkal, Saffet Murat Tura) 6. Basım. İstanbul:Metis. Orijinal Basım Tarihi: 1914.
- Fromm, E. (1998). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*. (Çev. Yurdanur Salman, Nalân İçten) 5. Basım. İstanbul: Payel. Orijinal Basım Tarihi: 1964.
- Given- Wilson, Z., McIlwain, D. ve Warburton, W. (2011). Meta-cognitive and interpersonal difficulties in overt and covert narcissism. *Personality and Individual Differences*, 50: 1000-1005.
- Güngör, N. D. ve Selçuk, F. Ü. (2015). Narsistik kişilik envanteri (NKE-16) Türkçe uyarlaması. *Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma ve Eğitim Laboratuvarı (SAEL)*, Yayınlanmamış Tartışma Metni, sael.atilim.edu.tr.
- Gürsu, O. ve Apaydın, Ç. (2016). Narsizm ile özgüven arasındaki ilişkide İslâmi eğilimin aracılık rolü. *EKEV Akademi Dergisi*, 20(66): 551-562.
- Hamedoğlu, M. A. ve Potas, N. (2012). Organizational narcissism scale (ONS). *Engineering Management Research*, 1(2): 53-68.
- Helfrich, H. (2018). The Effect of Leader Follower Personality on Work Processes-Analysing the Influence of Humility and Narcissism. (Doktora tezi). Universität Hohenheim, Fakultät Wirtschafts, Institut Für Rechts-Und Sozialwissenschaften Fachgebiet Für Wirtschafts- Und Organisationspsychologie.
- Hendin, H. M. ve Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray's narcissism scale. *J Res Pers*; 31: 588-599.
- Hirt, E. R., Deppe, R. K. ve Gordon, L. J. (1991). Self-reported versus behavioral self-handicapping: Empirical evidence for a theoretical distinction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(6): 981-991.
- Javidan, S., Khanzadeh A. A. H. Ve Abolghasemi, A. (2018). Effectiveness of meta-cognitive skills training on self-handicapping and self-efficacy of students. *Iranian Rehabilitation Journal*, 16(1): 69-76.
- Jones, E. E. ve Rhodewalt, F. (1982). The self-handicapping scale. (Avaible from Frederck Rhodewalt, Department of Psychology, University of Utah, Salt Lake City, UT 84112).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2013). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojeye Giriş*. İstanbul: Evrim.
- Kahveci, G., Gülay, S. S. ve Avcı, T. (2018). Öğretmenlerin okulların örgütsel narsizm düzeyleri ile okul iklimine yönelik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 32(2): 1-15.
- Kalyon, A., Dadandı, i. ve Yazıcı, H. (2016). Kendini sabote etme eğilimi ile narsistik kişilik özellikleri, anksiyete duyarlılığı, sosyal destek ve akademik başarı arasındaki ilişki. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*; 29(3): 237-246. doi: 105350/DAJPN2016290305.

- Karaaziz, M. ve Erdem Atak, İ. (2013). Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne*, 1(2): 44-59.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi "Kavramlar İlkel Teknikler"*. 27. Basım. Ankara: Nobel.
- Kartopu, S. (2013). Narsisizmin dindarlık eğilimleriyle ilişkisi: Gümüşhane Üniversitesi örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6): 625-649.
- Kazemi, Y., Nikmanesh, Z., Khosravi, M. ve Hassanzadeh, Z. (2018). The relationship of self-esteem and attributional styles with self-handicapping in primary schools. *Int J School Health*, 5(1): 1-6.
- Kızıltan, H. (2000). Narcissistic personality inventory (NPI) ölçeğinin Türkçe formu dil eşdeğerliği, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kocakula, Ö. ve Altunoğlu, A. E. (2017). Narsistik kişilik özelliklerinin karar süreçlerine etkisi. *İstanbul Journal of Social Sciences*, 18: 50-68.
- Kolditz, T. A. ve Arkin, R. M. (1982). An impression management interpretation of the self-handicapping strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43(3): 492-502.
- Korucu, A. (2012). Dorian Gray'ın portresinde narsizmin trajedisi: Thanatos'a yenilen eros. *Littera Edebiyat Yazıları*, 29: 231.
- Lasch, C. (1979). *The Culture of Narcissism. American Life In the Age of Diminishing Expectations*. New York: Warner Boks: 71-103. http://thezeitgeistmovement.se/files/Lasch_Christopher_The_Culture_of_Narcissism.pdf
- Leary, M. R. ve Sheppard, J. A. (1986). Behavioral self-handicaps versus self-reported self-handicaps: A Conceptual note. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51: 1265-1268.
- Leckelt, M., Wetzel, E., Gerlach, T. M., Ackerman, R. A., Miller, J. D., Chopik, W. J., Penke, L., Geukes, K., Küfner, A. C. P., Hutteman, R., Richter, D., Renner, K. H., Allroggen, M., Brecheen, C., Campbell, W. K. Grossmann, I. Ve Back, M. D (2017). Validation of the narcissistic admiration and rivalry Questionnaire short scale (NARQ-S) in convenience and representative samples. *Psychological Assessment*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/pas0000433>
- Martin, K. A. ve Brawlwy, L. R. (2002). Self-handicapping in physical achievement settings: The contributions of self-esteem and self-efficacy. *Self and Identity*, 1(4):337-351.
- McNatt, D. B. (2000). Ancient Pygmalion Joins contemporary management: A Meta-analysis of the result. *Journal of Applied Psychology*, 85(2): 314-322.

- Merton, R. K. (1948). The self-fulfilling prophecy. *The Antioch Review*, 8(2): 193-2010.
- Midgley, C., Arunkumar, R. ve Urdan, T. C. (1996). If I don't do well tomorrow, there's a reason: Predictors of adolescents' use of academic self-handicapping strategies. *Journal of Educational Psychology*, 88(3): 423-434.
- Näcke, P. (1899). Die *sexuellen* perversitäten in der irrenanstalt. *Psychiatrische en Neurologische Bladen*, 3: 20-30.
- Ozan, E., Kırkpınar, İ., Aydın, N., Fidan, T. ve Oral, M. (2008). Narsisistik kişilik bozukluğu:Gelişim süreçleri ve yaşamı. *RCHP*, 2(1): 25-36.
- Özçetin, Y. S. Ü. ve Hiçdurmaz, D. (2016). Kendini sabote etme ve ruh sağlığı üzerine etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 8(2): 145- 154.
- Özdemir, H. E. (2017). Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Bağlanma Stilleri İle Narsisizm Arasındaki İlişki: Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü. (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, A., Özgüner, M., Saygılı, M. ve Uslu, M. E. (2017). Kontrol odağının girişimcilik potansiyeline etkisinde kırılgan narsizm düzeyinin aracılık rolü. 2. Lisansüstü İşletme Öğrencileri Sempozyumu Bildiri Kitabı. 20-22 Nisan 2017/ Bursa.
- Özel, İ. (2013). Kur'ân ekseninde narsizm ve din ekseninde narsizm ve din. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(28): 248-268.
- Özen, Y. (2016). *Narsistik Ben Kendlik Psikolojisi Bağlamında*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Özgüngör, S. (2008). Üniversite öğrencilerinde öğretmene ilişkin algıların ve öğrenci özelliklerinin kopya çekme davranışlarıyla ilişkisi. *Eğitim ve Bilim*; 33(149): 68-79.
- Özgüngör, S. ve Paksu, A. D. (2017). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı düzeyine göre akademik başarıyı yordayan değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. ISSN: 1302-1370.
- Paker, K. O. (2004). Bireysel bir farklılık olarak atıf karmaşıklığı: kavramsal analiz ve ölçek uyarlaması. *Psikoloji Çalışmaları*; 24: 1- 24.
- Rapier, M. L. (2005). An Interview Study of Narcissistic Executives: Piercing The Corporate Veil of Narcissism In The Workplace. (Yayınlanmış doktora tezi). Saybrook Graduate School and Research Center.
- Raskin, R. N. ve Hall, C. S. (1979). A Narcissistic personality inventory. *Psychological Reports*, 45: 590.
- Raskin, R. N. ve Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the narcissistic model of inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5): 890-902.

- Rhodewalt, F. (1990). Self-handicappers: Individual differences in the preference for anticipatory self-protective acts. In R. L. Higgins, C. R. Snyder, & S. Berglas (Eds.), *Self-handicapping: The paradox that isn't* (s. 69-106). New York: Plenum Press.
- Rhodewalt, F., Tragakis, M. W. ve Finnerty, J. (2005). Narcissism and self-handicapping: Linking self-aggrandizement to behavior. *Journal of Research in Personality*, 40: 573-597. Doi: 10.1016/j.jrp.2005.05.001
- Rozenblatt, S. (2002). In Defence of Self: The Relationship of Self- Esteem and Narcissism to Aggressive Behavior. (Yayınlanmış doktora tezi). Long Island University, Psychology, USA.
- Selvi, K. (2018). Narsisistik kişilik bozukluğunun, Adler'in aşağılık ve üstünlük kompleksleri açısından analizi: Bir olgu çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(1): 1-20.
- Shepperd, J. A. ve Arkin, R. M. (1989). Determinants of self-handicapping: Task importance and the effects of pre-existing handicaps on self-generated handicaps. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 15: 101-112.
- Soysal, Ö. (2009). Başlangıçta zevk vardı... . *MonoKL "Laca"n Özel Sayısı*, 6-7: 606-610.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Genişletilmiş 4. Baskı. Ankara:Anı.
- Strube, M. J. ve Roemmele, L. A. (1985). Self-enhancement, self-assessment and self-evaluative task choice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49:981-993.
- Şengül, B. Z., Ünal, E., Akça, S., Canbolat, F., Denizci, M. ve Baştuğ, g. (2015). Validity and reliability study for the Turkish adaptation of the hypersensitive narcissism scale (HSNS). *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*; 25: 231-241. Doi: 10.5350/DAJPN2015280306.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.). Boston: Pearson.
- Taymur, İ. ve Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2): 154-177. Doi: 10.5455/cap.20120410.
- Tazegül, Ü. ve Güven, Ö. (2015). Vücut geliştirme sporcuları ile farklı spor dallarındaki elit sporcuların ve spor yapmayan bireylerin bireylerin narsisizm seviyelerinin karşılaştırılması. *International Journal of Social Science Studies*, 33: 464-473. Doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2770>
- Tekin, V. N. (2009). *SPSS Uygulamalı İstatistik Teknikleri*. Ankara:Seçkin.
- Timuroğlu, M. K. (2005). İşyerinde Narsisizm Ve İş Tatmini İlişkisi: Bir Uygulama. (Basılmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Twenge, J. M. ve Campbell, W. K. (2015). *Asrın Vebası: Narsisizm İletti*. (Çev. Özlem Korkmaz) 3. Basım. İstanbul: Kaknüs. Orijinal Basım Tarihi: 2009.
- Urdan, T, Midgley, C. ve Anderman, E. (1998). The role of classroom goal structure in student' use of self-handicapping strategies. *American Educational Research Journal*, 35: 101-122.
- Urdan, T. ve Midgley, C. (2001). Academic self-handicapping: What we know, what more there is to learn? *Educational Psychology Review*, 13(2): 115-138.
- Urdan, T. (2004). Predictors of academic self-handicapping and achievement: Examining achievement goals, classroom goal structures and culture. *Journal of Educational Psychology*, 96(2): 251-264. doi: 10.1037/0022-0663.96.2.251
- Üzbe, N. (2013). Başarı Hedef Yönelimi, Benlik Saygısı ve Akademik Başarının Kendini Engellemeyi Yordamadaki Rolü. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Üzbe, N. ve Bacanlı, H. (2015). Başarı hedef yönelimi, benlik saygısı ve akademik başarının kendini engellemeyi yordamadaki rolü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*; 13(1): 33-50.
- Vidyadhara, K. ve Sawitri D. R. (2018). Hubungan antara regulasi diri academic self-handicapping pada mahasiswa fakultas teknik universitas diponegoro yang sedang mengerjakan tugas akhir. *Jurnal Empati*, 7(1). 247-255.
- Yavuz, H. (2007). Çalışanlarda Mobbing (Psikolojik Şiddet) Algısını Etkileyen Faktörler: SDÜ Tıp Fakültesi Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Yazgan İnanç, B. Ve Yerlikaya, E. (2012). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Wallace, H. M. ve Baumeister, R. F. (2002). The performance of narcissists rises and falls with perceived opportunity for glory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(5): 831.
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*;61(4): 590-597.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük. 11.03.2019 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c869bcebcac65.49635336 adresinden erişildi.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük. 11.03.2019 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c869bd6434e07.55556889 adresinden erişildi.
- Zafer, M. (2016). İtfaiye Çalışanlarında Psikolojik Dayanıklılık Ve Kendini Sabotaj Düzeylerinin İncelenmesi: İstanbul İtfaiyesi Örneği. (Yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Zondog, H. J. ve Marinus V. U. (2010). I just believe in me: Narcissism and religious coping. *Archive for the Psychology of Religions*, 32(1): 69-85.
- Zuckerman, M., Kieffer, S. C. ve Knee, C. R. (1998). Consequences of self-handicapping: effects on coping, academic performance and adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6): 1619-1628.
- Zuckerman, M. ve Tsai, F. F. (2005). Cost of self-handicapping. *Journal of Personality*, 73(2): 411-442. Doi: 10.1111/j.1467-6494.2005.00314x.

Ek-I

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı;

Burada; bilimsel bir araştırmada kullanılmak üzere hazıranmış; Demografik Bilgi Formu ve 2 anket bulunmaktadır.

Demografik Bilgi Formu ve anketlerde yer alan sorulara, samimi ve tarafsız olarak yanıt vermeniz araştırma bulgularının geçerliği için oldukça önemlidir. Elde edilen bilgiler yalnızca bu araştırma kapsamında kullanılacaktır. Lütfen size yöneltilen soruların hiçbirini **boş bırakmayın**. Sonuçlar toplu olarak değerlendirileceği için **isim yazmanıza gerek yoktur**. Bu araştırmaya katıldığınız için teşekkürler.

Merve ÇELİK

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Lisansüstü Öğrencisi

Fakülteniz	
Sınıfınız	Hazırlık () 1 () 2 () 3 () 4 ()
Kaç kardeşsiniz? / Kaçıncı sıradaki ocuksunuz?/.....
Yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?	Köy vb. () İlçe () İl ()
Ailenizin aylık geliri nedir?	0-1600 tı () 1600-3000 tı () 3000-6000 tı () 6000 tı'den fazla ()
Yaşınız nedir?	
Cinsiyetiniz nedir?	

Ek-II**NARSİSTİK KİŞİLİK ENVANTERİ (NKE-16)**

Yönerge: Aşağıdaki her bir madde iki tutumu barındırmaktadır. Bir madde için verilen tutum çiftinden size en uygun olanını, ifadenin yanında bulunan boş kutucuğa işaretleyiniz. Herhangi ifadenin sizi tam olarak yansıtmadığını düşünebilirsiniz. Yine de size **daha yakın** olan hangisiyse onu işaretleyin.

1	İlgi merkezi olmak hakikaten de çok hoşuma gider.
	İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	İlgi merkezi olmak hoşuma gider.
	Kalabalığa karışmayı tercih ederim.
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	Başka insanlardan daha kabiliyetliyim.
	Başka insanlardan öğrenebileceğim çok şey var.

Ek-III**KENDİNİ SABOTAJ ÖLÇEĞİ (KSÖ)****AÇIKLAMA:**

Aşağıda sizin kendinizi tanımlamanıza ilişkin 25 ifade bulunmaktadır. İfadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendiriniz ve gerçekte var olan durumunuzu belirten, sizin için uygun olduğunu düşündüğünüz cevabın kutucuğuna (**X**) işaretini koyunuz. Ölçekte yer alan maddelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Bu nedenle yanıtlarınızı verirken mantığınızdan çok duygularınıza kulak vermeyi unutmayınız. Kararsız kaldığınız durumlarda bile sadece **TEK** seçeneği işaretleyiniz ve kesinlikle hiçbir maddeyi **BOŞ** bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederiz.

Uygulama süresi 10 ile 15 dakika arasındadır.

1- Cinsiyetiniz: **Kız , Erkek**

3- Fakülteniz:

2- Yaşınız:

4- Sınıfınız:

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Yanlış bir şey yaptığımda ilk tepkim içinde bulunduğum şartları suçlamaktır.	1	2	3	4	5	6
2.	1	2	3	4	5	6
3. *Bir sınava gireceğim zaman önceden iyi bir şekilde hazırlanırım.	1	2	3	4	5	6
4.	1	2	3	4	5	6
5. *	1	2	3	4	5	6
6. *	1	2	3	4	5	6
7.	1	2	3	4	5	6
8.	1	2	3	4	5	6
9. Yarışmaya dayanan aktivitelerden kaçınmaya çalışırım, böylece kaybettiğimde veya kötü performans sergilediğimde çok fazla incinmemiş olacağım.	1	2	3	4	5	6
10. *	1	2	3	4	5	6
11.	1	2	3	4	5	6

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
12.	1	2	3	4	5	6
13. *	1	2	3	4	5	6
14.	1	2	3	4	5	6
15. Üzerimdeki baskıyı ortadan kaldırdığı için, bazı zamanlar bir iki günlüğüne hafif bir rahatsızlık bana zevk verir.	1	2	3	4	5	6
16.	1	2	3	4	5	6
17.	1	2	3	4	5	6
18.	1	2	3	4	5	6
19.	1	2	3	4	5	6
20. *	1	2	3	4	5	6
21.	1	2	3	4	5	6
22. *	1	2	3	4	5	6
23. *	1	2	3	4	5	6
24.	1	2	3	4	5	6
25. Bazı zamanlar çok kolay işlerde zorlanmama neden olacak düzeyde karamsar olurum.	1	2	3	4	5	6

Ek-IV Çalışma Planı

Yapılacak İşler	Planlanan Süre					
	1. Ay	2. Ay	3. Ay	4. Ay	5. Ay	6. Ay
Literatürün taranması	X	X	X	X	X	X
Verilerin toplanması ve düzenlenmesi			X	X		
Verilerin analizi				X	X	
Bulguların ortaya konulması					X	X
Son düzenlemelerin yapılması					X	X

Ek-VI Narsistik Kişilik Envanteri Optik Formu

NKE

Yönerge: Aşağıdaki her bir madde iki tutumu barındırmaktadır. Bir madde için verilen tutum çiftinden size en uygun olanını, ifadenin yanında bulunan boş kutucuğa işaretleyiniz. Herhangi ifadenin sizi tam olarak yansıtmadığını düşünebilirsiniz. Yine de size daha yakın olan hangisiyse onu işaretleyin.

1-

A-İlgi merkezi olmak hakikaten de çok hoşuma gider.

B-İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.

2-

A-

B-

3-

A-

B-

4-

A-

B-

5-

A-

B-

6-

A-

B-

7-

A-

B-

8-

A-

B-

9-

A-İlgi merkezi olmak hoşuma gider.

B-Kalabalığa karşımayı tercih ederim.

10-

A-

B-

11-

A-

B-

12-

A-

B-

13-

A-

B-

14-

A-

B-

15-

A-

B-

16-

A-Başka insanlardan daha kabiliyetliyim.

B-Başka insanlardan öğrenebileceğim çok şey var.

1	A	B
2	A	B
3	A	B
4	A	B
5	A	B
6	A	B
7	A	B
8	A	B
9	A	B
10	A	B
11	A	B
12	A	B
13	A	B
14	A	B
15	A	B
16	A	B

Ek-VII Kendini Sabotaj Ölçeği ve Demografik Bilgi Optik Formu

AÇIKLAMA:

Aşağıda sizin kendinizi tanımlamanıza ilişkin 25 ifade bulunmaktadır. İfadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendiriniz ve gerçekte var olan durumunuzu belirten, sizin için uygun olduğunu düşündüğünüz cevabi daire içine alınız. Her sorunun karşısında bulunan; (1) hiç katılmıyorum, (2), katılmıyorum, (3) kısmen katılmıyorum, (4) kısmen katılmıyorum, (5) katılmıyorum ve (6) tamamen katılmıyorum anlamına gelmektedir. Ölçekte yer alan maddelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Bu nedenle yanıtlarınızı verirken menbünüzden çok duygularınıza kulak vermeyi unutmayınız. Kararsız kaldığınız durumlarda bile sadece **TEK SEÇENEĞİ İŞARETLEYİNİZ** ve kesinlikle hiçbir maddeyi **BOŞ BIRAKMAYINIZ**.

Fakülteniz:

Bölümünüz:

Sınıfınız:

(Hazırlık)

1. Sınıf

2. Sınıf

3. Sınıf

4. Sınıf

Yağamuzun büyük bölümünü

nerede geçirdiniz?

(Köy vb)

(İlçe)

(İl)

Yalnız?

Kaç kardeşiniz?

Kaçncı sıradaki çocuksunuz?

Cinsiyet

Erkek

Kadın

Ailenizin aylık geliri nedir?

(0-1600 TL)

(1600-3000 TL)

(3000-6000 TL)

(6000 TL'den fazla)

1-Yanlış bir şey yaptığımda ilk tepkim içinde bulunduğum şartları suçlamaktır.

2-

3-Bir sınava gireceğim zaman önceden iyi bir şekilde hazırlanırım.

4-

5-

6-

olur

7-

8-

9-Yarışmaya dayanan aktivitelerden kaçınmaya çalışırım, böylece kaybettiğimde veya kötü performans sergilediğimde çok fazla incinmemiş olacağım.

10-

11-

12-

13-

14-

15-Üzerimdeki baskıyı ortadan kaldırdığı için, bazı zamanlar bir iki günlüğüne hafif bir rahatsızlık bana zevk verir.

16-

17-

avur

18-

geçer

19-

düşünür

20-

ilaç

21-

uyur

22-

verir

23-

24-

25-Bazı zamanlar çok kolay işlerde zorlanmama neden olacak düzeyde karamsar olurum.

- (1) Hiç katılmıyorum
(2) Katılmıyorum
(3) Kısmen katılmıyorum
(4) Kısmen katılmıyorum
(5) Katılmıyorum
(6) Tamamen katılmıyorum

1	1	2	3	4	5	6
2	1	2	3	4	5	6
3	1	2	3	4	5	6
4	1	2	3	4	5	6
5	1	2	3	4	5	6
6	1	2	3	4	5	6
7	1	2	3	4	5	6
8	1	2	3	4	5	6
9	1	2	3	4	5	6
10	1	2	3	4	5	6
11	1	2	3	4	5	6
12	1	2	3	4	5	6
13	1	2	3	4	5	6
14	1	2	3	4	5	6
15	1	2	3	4	5	6
16	1	2	3	4	5	6
17	1	2	3	4	5	6
18	1	2	3	4	5	6
19	1	2	3	4	5	6
20	1	2	3	4	5	6
21	1	2	3	4	5	6
22	1	2	3	4	5	6
23	1	2	3	4	5	6
24	1	2	3	4	5	6
25	1	2	3	4	5	6

Üniversite Öğrencilerinin Narsisizm Düzeyleri ile Kendini Sabotaj Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Öğr. Gör. Merve Çelik